

VERKKOKESKUSTELIJOIDEN ASEENTEET JULKISUUDEN HENKILÖIDEN
MURTEELLA PUHUMISTA KOHTAAN

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
toukokuu 2013

Laura Kantola

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe ja taustaa	1
1.2. Tutkielman tavoite ja tutkimusongelmat	4
1.3. Aineiston hankinta	4
1.4. Aineiston julkisuuden henkilöt	9
1.5. Ennakko-odotukset	10
2. TEOREETTINEN JA METODINEN TAUSTA	12
2.1. Aiempi murteentutkimus	14
2.2. Kansanlingvistiikka ja kansandialektologia	15
2.3. Kansandialektologisia pro gradu -tutkielmia	17
2.4. Kriittinen diskurssintutkimus	18
2.5. Asennetutkimus ja asenteiden tarkastelu	20
2.6. Tutkittavat kielenpiirteet	22
3. ANALYYSI	24
3.1. Mielenpitojen jakautuminen	25
3.2. Rekisteridiskurssi	27
3.3. Vuorovaikutusdiskurssi	37
3.4. Asiantuntijadiskurssi	43
3.5. Tunnetuskurssi	51
3.5.1. Virkistävä poikkeus -diskurssi	57
3.5.2. Kyseenalaistamiskurssi	58
3.5.3. Toimintadiskurssi	59
3.5.4. Omakohtaisuuskurssi	60
3.5.5. Puolustusdiskurssi	61
4. JULKISUUDEN HENKILÖN PERSONAN VAIKUTUS ASEENTEeseen	65
4.1. Ikä ja sukupuoli	65
4.2. Julkisuuskuva	66

5. MAALLIKOIDEN TEKEMIÄ HAVAINTOJA MURREPIIRTEISTÄ	71
5.1. Persoonapronomit	71
5.2. Hokemat	72
5.3. Keskustelijoiden nimeämiä murrepiirteitä	72
6. PÄÄTÄNTÖ	75
LÄHTEET	79
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe ja taustaa

Tutkin pro gradu -tutkielmassani verkkokeskustelijoiden asenteita julkisuuden henkilöiden murteella puhumista kohtaan. Asenteita eri murteita kohtaan on tutkittu aiemminkin, mutta nimenomaan julkisuuden henkilön murteen herättämiä asenteita ei, ainakaan kovin laajasti. Haluan selvittää, miten maallikot, tarkemmin sanottuna internetissä keskustelijat, suhtautuvat julkiseen murteenkäyttöön. Murteet ovat olleet yleisen keskustelun aiheena kahden viimeisen vuosikymmenen ajan: on puhuttu jopa ”murrebuumista” (Palander 2011: 16). ”Murrebuumin” aikana murteella kirjoittaminen ja murrekääntäminen ovat yleistyneet ja levinneet uudenslaisiin teksteihin (Koski 2002: 53). Eri murteet ovat tulleet muotiin eri ajankohtina. Esimerkiksi Turussa murteella on puhuttu radiossa ja televisiossa jo 1960-luvulla, Etelä-Pohjanmaalla 1960-luvulta lähtien. Erilaiset muresanakirjat ovat olleet muodissa jo vuosikymmenen. Niissä on murteelle luonteenomaisia kirjakielestä poikkeavia sanoja ja sanontoja. (Koski 2002: 69.)

Vielä 2000-luvullakin kiinnostus murteisiin on suurta. Murteista puhutaan ja niitä hyödynnetään esimerkiksi julkisessa kielenkäytössä ja viihteessä. (Palander 2011: 16.) Murteita käytetään puhutuissa keskusteluissa, kaunokirjallisuudessa elävöittämiskeinona puhuttua kieltä tavoiteltaessa ja kirjakielen tavoin missä tahansa tekstilajissa. Murteilla kirjoitetaan pakinoita ja kotiseutuhenkisiä tekstejä, usein vieläpä enemmän murteen kuin sisällön takia. (Koski 2002: 53.) Murteella kirjoitettu pakina kuulostaa kansanomaisemmalta kuin kirjakielinen teksti.

Kielitieteessä **murteella** tarkoitetaan yleisimmin kielen alueellisia tai sosiaalisia kielimuotoja. Termiä aluemurre käytetään puhekielestä, jota puhutaan laajoilla, yleensä kymmenistä kunnista muodostuvilla alueilla. Esimerkiksi hämäläis- tai savolaismurteet ovat aluemurteita. Paikallismurretta puhutaan pienemmällä alueella, esimerkiksi yksittäisessä kunnassa tai kylässä. Lisäksi jokaisella kielenkäyttäjällä on oma yksilömurteensa eli idiolektinsä, jolla tarkoitetaan puhujan yksilöllistä kielimuotoa. Kaikkialle maahan on leviämässä **nykypuhekieli**, jonka synonyymeja ovat nykypuhesuomi, yleispuhekieli ja yleispuhesuomi. Nykypuhekieli muistuttaa puhuttua **yleiskieltä** eli huoliteltua pu-

hesuomea, mutta eroaa siitä nykyisiä länsimurteita lähestyen. Erityisesti nuoret ikäluokat suosivat nykypuhekieltä, ja sähköiset mediat edistävät sen leviämistä. Monille ei-kielitetieteilijöille murre tarkoittaa enimmäkseen maaseudulla tai Helsingin ulkopuolella puhuttavia aluemurteita. (Palander 2011: 27–28.)

1860–1870-luvuilla virallisen puhekielen pohjaksi vakiintui Suomessa kirjakieli. Sen katsottiin edustavan puhdasta kieltä, toisin kuin murteiden, jotka yleisen käsityksen mukaan olivat vain kirjakielen rappeutuneita muotoja. Normatiivisen puhekielen vaatimuksen vuoksi puheesta karsittiin tietoisesti murteellisuuksia ja vieraskielisyyksiä. Normatiivisuus määrittäi sekä virallista puhekieltä että sivistyneistön epävirallista keskustelukieltä. Näin kirjakieli tuli ensisijaiseksi puhekieleen nähden, ja sosiaalisesti hyväksyttävän puhekielen oli mukauduttava kirjoitetun kielen malliin. (Paunonen 1990: 210–213.)

1980-luvulle asti julkisissa puhetilanteissa tuli käyttää norminmukaista yleiskieltä. Nykyään erot virallisten ja epävirallisten tilanteiden kielenkäytön välillä ovat loiventuneet: murre ja vapaa puhekieli ovat tulleet osaksi monia muodollisiakin puhetilanteita. Erot ovat alkaneet kaventua vuodesta 1985 lähtien, kun valtioneuvosto myönsi toimiluvan kaupallisille paikallisradioille. Tämän seurauksena radiosta alkoi kuulua puhekieltä ja murteella juontaminen arkipäiväisty. Näin ihmiset tottuivat myös julkisten tilanteiden puhekielistymiseen. (Mantila 2004: 334.) Nuorille suunnatuista haastatteluista käykin ilmi, että nykypäivänä murretietous välittyy lähinnä mainoslauseista, elokuvista sekä televisio- ja muusta populaariviihteestä, ei enää niinkään koulukirjoista tai murrekirjallisuudesta. Myös murretta puhuvat julkisuuden henkilöt voivat kasvattaa aluemurteiden tuntemusta. (Palander 2007: 13.)

Murteet herättävät tunteita, niin hyvässä kuin pahassa. Joskus murteella puhuminen on julkisuuden henkilön tekemä tietoinen valinta. Mauno Kosken (2002: 73) mukaan tietoisien murteenkäytön yhtenä päämääränä on ryhmäidentiteetin vahvistaminen nationalismiin ja patriotismin kaltaisesti. Koski määrittää yhdeksi murteen käytön tavoitteeksi myös kansanomaisuuden tavoittelun. Murteella puhutaan ja kirjoitetaan siksi, että se tuntuu kansanomaiselta ja näin ollen tuttavalliselta ja rennolta, ei-hienostelevalta. Ihmiset voivat puhua murteella eri perustein. Toiset puhuvat omaa murrettaan aina tai yleensä, toiset puhuvat murretta tai yleispuhekieltä sosiaalisten tilanteiden mukaan ja toiset puhuvat aina yleispuhekielisesti. (Koski 2002: 74.)

Nykyäänkin osa kielenkäyttäjistä on omaksunut kirjakieltä mukailevan puhemallin (Sajavaara 2000: 69). Suuri osa eri-ikäisestä kaupunkilaistuneesta väestöstä tavoittelee puheessaan ja kirjoituksessaan yleispuhekieltä, vaikka monella paikallispiirteet voivat kuulua siitä läpi (Koski 2002: 57). Etenkin sähköisessä mediassa esiintyvä puhekielen moninaisuus ja arkisten ilmausten leviäminen myös kirjoitettuun kieleen herättävät huolta suomen kielen rappiosta. Erityisesti vanhan polven kielenkäyttäjät voivat pitää kielenhuoltoa nykypäivän liian suvaitsevana. Koska aiemmin koulussa opitut yhtenäisyysnormit ja tiukat oikeakielisyysasenteet ovat juurtuneet tiukasti vanhemman väen mieliin, on heidän vaikea suhtautua myötämielisesti kielen vaihteluun ja eriytymiseen. (Sajavaara 2000: 69.)

Heikkinen ja Mantila (2011) ovat koonneet suomen kielen asemasta käytyä keskustelua ja siitä saatua tutkimustietoa. Heidän mukaansa murteen käyttäminen ja murteesta puhuminen aiheuttavat internetissä surffaavissa ihmisissä paljon keskustelua. Internet on murteiden ja puhekielen on *uusi ravinteikas kasvualusta*, jossa ei ainoastaan puhuta murretta vaan myös murteesta. Etenkin nuoret keskustelevat murteesta verkon keskustelupalstoilla. Heikkisen ja Mantilan mukaan internetin keskustelijoilla on tarve määritellä eri murteiden kauneutta ja rumuutta. Lisäksi keskustelua käydään murteiden ymmärrettävyydestä. Keskustelijat myös rakentavat murrepuheella rajoja samalla tavalla puhuviin ja muiden välille. Kun ajatellaan tilannetta 20 vuotta aiemmin, murteiden uskottiin olevan katoamassa ja taantumassa syrjäkylien vanhusten puheeksi. Nyt murre onkin nuorten keskeinen identiteettitekijä, ja murteesta keskusteleminen, oman murteen korostaminen sekä toisten murteelle naljailu ovat suosittuja nuorten huvitteluja. Internetin keskustelijoiden lisäksi ainakin murteentutkijat ovat innoissaan tästä murrebuumin jatkumosta verkkokeskusteluihin. (Heikkinen & Mantila 2011: 148–150.)

Murteet, muu puhekieli ja slangit ovat nyt emansipaatiovaiheessa, eli ne ovat vapautuneet arkipuheesta julkisen viestinnän kieleksi. Tämä on täysin vastakkainen suuntaus 1800-luvun kielen uudistuksen ja sitä seuranneen kirjakielisuuden vaatimuksen ohjeille. Sen sijaan, että kieli olisi muuttunut, on kyse lähinnä viestintäkulttuurin suuresta muutoksesta. Erilaiset puhekielen ja murteiden piirteet ovat olleet kielessä pitkään, mutta julkisuudessa niitä ei ole käytetty niin laajasti kuin nyt. Variaatio, vaihtelu ja kielellinen valinnanvara ovat tulleet julkiseen kielenkäyttöön pysyvästi. (Heikkinen & Mantila 2011: 158, 160.)

1.2. Tutkielman tavoite ja tutkimusongelmat

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, miten tavallinen kielenkäyttäjä asennoituu julkiseen murteenkäyttöön. Tutkin siis ei-lingvistien kieliaseenteita. Kieliaseenteet (*language attitudes*) ovat asenteita, joita ihmisillä on joko eri kieliä tai saman kielen alueellisia tai sosiaalisia murteita tai näiden puhujia kohtaan (Kalaja 1999: 46).

Tutkimuksen tavoitteeseen liittyy luonnollisesti myös tutkimusongelmani, joka on kiteytettynä seuraava: miten julkisuuden henkilöiden murteenkäyttöön suhtaudutaan internetin keskustelupalstoilla. Tutkin, ovatko asenteet pääosin myönteisiä vai kielteisiä, ja miten kirjoittajat perustelevat asenteitaan. Tarkastelen keskustelukommenteista asennoitumisen ilmauksia ja niissä näkyvää asennetaustaa, näkökulmia ja arvostuksia. Analysoin kommenttien kielenpiirteitä, kuten murteen kommentoinnissa käytettyjä adjektiveja ja verbin persoonamuodon valintaa. Jatkokysymyksenä tarkastelen, vaikuttaako murreasenteisiin ja mielipiteisiin se, millä tavalla henkilö on tullut julkisuuteen: suhtaudutaanko esimerkiksi juontajan ja laulajan murteella puhumiseen eri tavoin. Tätä asiaa ei voi kuitenkaan analysoida liiaksi, sillä julkisuuden henkilön persoonan vaikutus voi olla julkisuuskuvaa ja murrettakin vahvempi. Tarkastelen myös maallikoiden tekemiä murrehavaintoja.

Tutkimukseni tuloksia ei voi kuitenkaan liiaksi yleistää, sillä keskustelijat kirjoittavat keskusteluihin usein nimimerkillä ilman minkäänlaisia henkilötietoja. Osallistujien iästä, sukupuolesta ja asuinpaikasta ei voi saada selville tarkkoja tietoja. Aineiston perusteella muodostettu kuva ei näin ollen edusta välttämättä koko kieliyhteisön asenteita. (Joronen 2007: 4.)

1.3. Aineiston hankinta

Keräsin aineiston tutkimuskysymyksen kannalta lähestyen. Haluan tietää, miten maallikot suhtautuvat julkisuuden henkilöiden murteella puhumiseen. Tutkin tätä asiaa internetin keskustelupalstoilta. Näin ollen olemassa ei ole ideaalia aineistoa, vaan voin koota sen vain tietyillä hakusanoilla. Eri keskustelupalstat eroavat toisistaan: joistain julkisuuden henkilöstä on muodostettu kokonaisia murreaiheisia viestiketjuja, toisten murteesta

on vain mainintoja täysin muihin aiheisiin liittyvissä keskusteluissa. Keräsin aineistokseni keskusteluja Juha Miedosta, Johanna Pakosesta, Antti Tuiskusta, Anna Sainilasta ja Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeestä. Kaikki aineistooni valitsemat julkisuuden henkilöt ovat Juha Mieto lukuun ottamatta viihdealalta. Vaikuttaa siltä, että foorumeilla keskustellaan lähinnä viihdetaiteilijoista ja heidän murteestaan, ei niinkään esimerkiksi urheilijoiden tai poliitikkojen murteen käytöstä. Juha Mieto on entinen kilpahihtäjä ja kansanedustaja, mutta tunnettu myös viihteen puolelta. Pyrin etsimään aineistooni keskusteluja eri alojen ihmisistä. Yritin etsiä keskusteluja myös laulaja Jouni Hynyisestä, poliitikko Ville Itälästä ja kansanedustaja Eeva-Maria Maijalasta, mutta heidän murteestaan oli keskusteltu vain muutamilla kommentteilla. Mielestäni ei hyödyttänyt ottaa mukaan näin suppeasti verkkokeskustelua herättäneitä julkisuuden henkilöitä.

Julkisuuden henkilöiden murteesta keskustellaan internetissä vähemmän kuin ennakkoletukseni oli. Suhteellisen paljon keskustelua on kuitenkin herättänyt Johanna Pakosen juontaminen vuoden 2009 Tangomarkkinoilla. Pakonen juonsi ohjelman Oulun seudun murteella, kun taas hänen juontajaparinsa Mikko Peltola puhui pääosin yleispuhekielisti. Etsin keskusteluja myös Antti Tuiskusta, Juha Miedosta ja Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeestä. Heidän murretaan oli kommentoitu eri keskusteluissa yhteensä enemmän kuin 20 kertaa. Lisäksi löysin sattumalta keskustelun Anna Sainilan murteesta hakiessani kommentteja Johanna Pakosesta Iltalehden keskusteluhakemistosta. Oli perusteltua ottaa myös tämä tutkimukseni aiheeseen liittyvä keskustelu osaksi aineistoa, jotta sain mukaan toisen naisen Pakosen lisäksi.

Otantakriteerinä aineiston keruussa olen käyttänyt tiettyjä hakusanoja, jotka olen syöttänyt Google-hakukoneeseen. Hain aineistoa Googlestä seuraavilla sanoilla: *antti tuisku murre*, *antti tuisku*, *juha mieto murre*, *mietaan jussi murre*, *mietaan juha murre*, *johanna pakonen*, *johanna pakonen murre*, *tangomarkkinat 2009 juontaja*, *lauri tähkä elonkerjuu murre* sekä *lauri tähkä & elonkerjuu*. Lisäksi käytin hakusanayhdistelmiä *julkkis murre*, *murre media*, *media murre* ja *julkiksen murre*. Olen valinnut löytyneistä otsikoista sellaisia keskusteluja, joissa on eniten mainintoja kyseisen julkisuuden henkilön murteesta. Löysin vain muutamia sellaisia keskusteluja, jotka on käyty pelkästään julkisuuden henkilön murteesta. Jouduin tämän vuoksi lieventämään kriteereitani, ja otin mukaan keskusteluja, joissa on kommentoitu vähintään kaksi kertaa henkilön murretta, ja muuten saatettu keskustella esimerkiksi kyseisen henkilön persoonasta tai ulkonäöstä.

Antti Tuiskusta otin mukaan jopa sellaisia keskusteluja, joissa oli murteesta yksi kommentti, sillä keskusteluja Tuiskun murteesta oli muutenkin vähän. Tuiskun lappilaisuudesta ja siihen liittyvästä aitoudesta oli useita keskusteluja, mutta koska niissä ei suoraan mainittu murteen vaikutusta, en voinut sisällyttää näitä kommentteja aineistooni.

Käyttämälläni hakusanoilla löytyy myös verkkolehtijuttuja ja blogikirjoituksia, joten minun täytyi selata läpi useampia hakusivuja saadakseni tarpeeksi aineistoa nimenomaan keskusteluista. Google-haun lisäksi hain edellä mainituilla hakusanoilla myös suoraan Iltalehden ja Ilta-Sanomien keskusteluhauista. Johanna Pakosesta, Juha Miedosta ja Antti Tuiskusta hain myös seuraavilla hakusanoilla: *juontaja + murre, kansanedustaja + murre, Mieto ja Tuisku*. Anna Sainilan murteesta käydyn keskustelun löysin, kun etsin tietoa Johanna Pakosesta Iltalehden sivuilta hakusanalla *juontaja + murre*.

Aineistoni koostuu yhteensä 227 kommentista. Niistä 190 on sellaisia, joissa on nähtävissä asenne julkisuuden henkilön murretta kohtaan. Lisäksi aineistossa on 37 sellaista kommenttia, jotka eivät sinänsä ota kantaa julkisuuden henkilön murteella puhumiseen, mutta kommentoivat kuitenkin muiden keskustelijoiden murrekommentteja jollain tapaa. Niissä ei siis ilmaista varsinaisesti omaa mielipidettä murteella puhumiseen, vaan voidaan esimerkiksi huomauttaa juontajan murteen vieneen huomion kilpailijoilta, kuten useassa Tangomarkkinoihin liittyvässä keskustelussa on todettu. Nämä kommentit ovat osa erilaisia murrediskursseja, joita keskusteluissa esiintyy, ja siksi sisällytän ne mukaan aineistoon. Johanna Pakosen murteesta löysin 101 kommenttia, Antti Tuiskusta 41, Anna Sainilasta 29, Juha Miedosta 33 ja Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeestä 23. Tutkimusaineistoni epätasaisuudessa on otettava huomioon se, että tutkin elävää kielenkäyttöä. Sen ei siis voi olettaakaan olevan ideaaliaineisto, jossa olisi sama määrä kommentteja kunkin henkilön murteen käytöstä.

Varsinaisia julkisuuden henkilö ja murre -keskusteluja löytyi vain Johanna Pakosesta ja Anna Sainilasta. Muista henkilöistä etsin kommentit hyvin eriaiheisista keskusteluista. Esimerkiksi Juha Miedon murteesta löysin 8 kommenttia *Pietari, Suomen suurin onnettomuus* -otsikon alla olevasta alun perin Venäjän keisari Pietari Suurta koskevasta keskustelusta. Keskustelussa on yhteensä 47 kommenttia. Liitteessä 1 on ote kaksisivuisen keskustelun toiselta sivulta. Siitä näkee, kuinka Mietoon liittyvät kommentit risteilevät

muun keskustelun lomassa, ja kuinka keskustelu kääntyy Miedosta puhuttaessa nopeasti hänen murteeseensa.

Olen kerännyt tutkimusaineistoni usealta eri keskustelupalstalta. Ilta-Sanomien, Iltalehden ja Suomi24:n keskustelufoorumeilta löysin useammastakin keskustelusta aiheeseeni liittyviä kommentteja. Yksittäisiä keskustelufoorumeita, joilta olen kerännyt aineistoa, ovat Ellit-keskustelufoorumi, Pakkotoisto.com, ess.fi, keskustelu.plaza.fi, Ylen TV2:n juttuarkisto, Helsingin Sanomien keskustelufoorumi, Kaksplus-keskustelufoorumi, Vauva-keskustelufoorumi, anttituisku.fi, mikseri.net, hopeinenomena.net, viisukuppila.fi, meidänperhe.fi, arikoivuinen.fi, janiwickholm.fi, basso.fi ja lovex.fi. Keskusteluja on yhteensä 31.

Tutkimusaineisto on numeroitu alla olevalla tavalla. Sulkeissa on päivämäärä, jolloin keskustelu on alkanut. Viimeisenä on sen julkisuuden henkilön nimi, jota keskustelu käsittelee, keskustelusta poimittujen kommenttien lukumäärä ja keskustelun kaikkien kommenttien lukumäärä. Olen jättänyt aineistosta pois kommentit, jotka eivät sivua julkisuuden henkilön murteen kommentointia millään tapaa. Esimerkiksi Pakosesta käydyissä keskusteluissa on arvosteltu paljon hänen juontamistaitoaan ja persoonaansa ilman, että murteella on todettu olevan tähän vaikutusta. Verkkolinkki kuhunkin keskusteluun on liitteessä 2 keskustelun nimen kohdalla. Jatkossa viitataan aineistoesimerkeissä keskusteluun, josta kommentti on lainattu, esimerkin perässä sulkeissa olevalla keskustelun numerolla.

1. *Onko murre hyväksyttävää kansanedustajilla?* Juha Mieto, 3 kommenttia.
2. *Juha Mieto ja muut uudet kansanedustajat.* (22.3.2007) Juha Mieto, 8/15 kommenttia.
3. *Pietari, Suomen suurin onnettomuus!* (6.12.2010) Juha Mieto, 8/47 kommenttia.
4. *Hyvät ja huonot mainokset.* (25.8.2008) Juha Mieto, 2/377 kommenttia.
5. *Onnittele Juha Mietoa.* (27.11.2009) Juha Mieto, 4 kommenttia.
6. *Seppo on kova jätkä.* (27.12.2003) Juha Mieto, 2/124 kommenttia.
7. *Mietaan Jussi.* (21.3.2007) Juha Mieto, 5/7 kommenttia.
8. *Mietaan Jussi, kusipää* (20.3.2006) Juha Mieto, 1/79 kommenttia.
9. *Tangomarkkinat 2009 semifinaali.* (6.6.2009) Johanna Pakonen, 10/20 kommenttia.
10. *Tangomarkkinat laulukilpailun juontajat valittu.* (24.3.2009) Johanna Pakonen, 2/7 kommenttia.
11. *Tangomarkkinoiden siirto Ylelle oli virhe.* (10.6.2009) Johanna Pakonen, 45/61 kommenttia.
12. *Tangomarkkinoiden juontajan murre kirvoittaa tunteita.* (8.7.2009) Johanna Pakonen, 5 kommenttia.

13. *Pakosella ”kanttia” sanoa millä murteella juonnetaan.*(9.7.2009) Johanna Pakonen, 23/33 kommenttia.
14. *Ei tangokuningatar ole juontaja.* (9.7.2009) Johanna Pakonen, 16/32 kommenttia.
15. *Anna ja murre.* (2.4.2007) Anna Sainila, 29/30 kommenttia.
16. *Lauri Tähkä & Elonkerjuu.* (6.4.2007) Lauri Tähkä & Elonkerjuu, 7 kommenttia.
17. *Lauri Tähkä & Elonkerjuu.* (30.7.2008) Lauri Tähkä & Elonkerjuu, 5 kommenttia.
18. *Lauri Tähkä ja Elonkerjuu.* (19.4.2008) Lauri Tähkä & Elonkerjuu, 7/170 kommenttia.
19. *Lauri Tähkä ja Elonkerjuu.* (14.10.2007) Lauri Tähkä & Elonkerjuu, 2/46 kommenttia.
20. *Lauri Tähkä lopetti uransa.* (15.3.2011) Lauri Tähkä ja Elonkerjuu, 2/155 kommenttia.
21. *MIE MIE MIE-hirvee sana ja vielä Antti Tuiskun suusta?* (23.9.2009) Antti Tuisku, 5/40 kommenttia.
22. *Antti Tuisku hurmaa jälleen.* (3.12.2010) Antti Tuisku, 18/146 kommenttia.
23. *Inhoatko jotain murretta?* (16.4.2010) Antti Tuisku, 1/92 kommentti.
24. *Mikä Antissa ärsyttää?* (16.11.2010) Antti Tuisku, 1/447 kommentti.
25. *Mikserin murretilastot - itä-Suomen ihme kenties?* (6.6.2010) Antti Tuisku, 2/61 kommenttia.
26. *Karjalan murre.* (4.8.2004) Antti Tuisku, 3/16 kommenttia.
27. *Oikeinkirjoitusta!* (27.12.2006) Antti Tuisku, 1/2624 kommentti.
28. *Antti Tuisku.* (25.5.2004) Antti Tuisku, 1/504 kommentti.
29. *Mua ärsyttää eniten Hanna Pakarisessa se mie ja sie!* (8.5.2007) Antti Tuisku, 1/32 kommentti.
30. *jani ja äänestystulos.* (15.1.2004) Antti Tuisku, 3/11 kommenttia.
31. *ikä se Rovaniemeläis pojun nimi olikaan?* (14.12.2003) Antti Tuisku, 5/5 kommenttia.

Keskustelut 5, 10, 12 ja 22 on käyty uutisen alla. Keskustelun 5 kommentit on kirjoitettu Ilta-Sanomien toimituksen aloittamassa keskustelussa, jossa lukijat saivat välittää syntymäpäiväonnittelunsa Juha Miedolle. Keskustelu 22 on käyty Ilta-Sanomien uutisen alla. Uutisessa kerrottiin Antti Tuiskun urasta ja pyydettiin kommentoimaan, mikä on lukijoiden mielestä Tuiskun suosion salaisuus. Tämä voi vaikuttaa aineistoon jollain tapaa väärin, sillä tässä keskustelussa murremaininnat ovat pääosin positiivisia. Toisaalta on myös huomionarvoista, että nimenomaan murre mainitaan suosion salaisuudeksi useassa kommentissa. Keskustelu 12 on käyty Helsingin Sanomien uutisen *Tangomarkkinoiden juontajan murre kirvoittaa tunteita* alla, ja keskustelun 10 Ylen juttuarkiston uutisessa on kerrottu, että Johanna Pakonen ja Mikko Peltola on valittu Tangomarkkinoiden 2009 juontajiksi.

Palasin tarkistamaan keskustelujen aloittamispäivämääriä ja kokonaiskommenttien määriä syksyllä 2012, puoli vuotta aineiston keruun jälkeen. Jouduin huomaamaan, että internetin muuttuvaisuus oli vaikuttanut aineistooni: osa linkeistä on kadonnut ja osa joh-

taa täysin uudelle sivulle. Keskustelut 16 ja 17 ovat hävinneet internetistä ja vievät tyhjälle *Not found* -sivulle. Keskusteluiden 5 ja 12 linkit vievät Iltasanomien ja Helsingin Sanomien uudistuneille sivuille. Hain sivujen arkistoista aineistoni keskusteluja niitä kuitenkaan enää löytämättä. Keskustelun 1 linkki on muuttunut *Puheenaiheet*-otsikon alle. Tämän vuoksi keskustelun 1 tiedoista puuttuu keskustelun aloittamispäivämäärä ja keskustelujen 1, 5, 12, 16 ja 17 tiedoista uupuu kokonaiskommenttien määrä. Nämä eivät onneksi ole oleellisia tietoja tutkimukseni kannalta.

1.4. Aineiston julkisuuden henkilöt

Olen kerännyt aineistoa neljän eri julkisuuden henkilön ja yhden musiikkiyhtyeen murteista käydyistä keskusteluista. Johanna Pakonen voitti Tangomarkkinat-laulukilpailun vuonna 2002, ja hänet kruunattiin tangokuningattareksi. Tangomarkkinat on suuri tapahtuma, joka järjestetään joka kesä Seinäjoella. Useampipäiväisessä tapahtumassa on tangolaulukilpailu, sanoituskilpailu ja muita tangoon liittyviä kilpailuja. Vuonna 2009 Pakonen juonsi Tangomarkkinat yhdessä juontaja ja radiotoimittaja Mikko Peltosen kanssa. Oulusta kotoisin oleva Pakonen puhuu vahvaa pohjoispohjalaista murretta, joka mahdollisesti vielä korostuu yleispuhekielisesti puhuvan ammattijuontajan rinnalla.

Anna Sainila on oululainen Tanssii tähtien kanssa -opettaja vuodelta 2007. Tanssii tähtien kanssa on suomalainen versio brittiläisestä viihdeohjelmasta *Strictly come dancing*. Sarjaa on alettu esittää Suomessa vuosittain kevästä 2006 lähtien. Sarjassa julkisuuden henkilöt opettelevat tanssimaan erilaisia paritansseja ammattilaistanssinopettajien ohjaamina. Sainila erottui muista tanssinopettajista lähinnä vahvan pohjoispohjalaisen murteensa vuoksi.

Rovaniemeläinen laulaja Antti Tuisku tuli julkisuuteen vuonna 2003 Idols-laulukilpailun kautta. Idols on suomalainen versio brittiläisestä viihdeohjelmasta *Pop Idol*. Ohjelmaa on esitetty MTV3-kanavalla syksystä 2003 lähtien. Idolsissa etsitään laulajalahjakkuuksia niin, että jaksojen kuluessa tuomarit pudottavat joukosta huonoimmat tai vähiten edistyneet pois. Tuisku on kotoisin Rovaniemeltä, ja hänen murteensa edustaa peräpohjalaisten murteiden Kemin murteiden alaryhmää. Tuiskun pu-

heessa on yleisimpiä murrepiirteitä, esimerkiksi yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan muodot *mie* ja *sie*. Laulujen sanoitukset ovat yleispuhekielisiä.

Juha Mieto on Kurikasta kotoisin oleva entinen kilpahihtäjä ja Keskustan kansanedustaja vuosilta 2007–2011. Mieto on pysynyt julkisuudessa kilpauransa jälkeen olemalla mukana tv-ohjelmissa, mainoksissa, pr-töissä ja politiikassa. Hän on tunnettu myös suuresta koostaan, sanavalmiudestaan ja vahvasta eteläpohjalaisesta murteestaan.

Maaliskuussa 2011 hajonnut Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtye tuli tunnetuksi kansanmusiikkivaikutteisesta rockmusiikistaan. Yhtye oli siitä erikoinen, että heidän kappaleidensa sanoituksia on maustettu eteläpohjalaisilla murrepiirteillä ja sanonnoilla. Yhtye on kuitenkin leimautunut murteellisemmaksi kuin se todellisuudessa on.

1.5. Ennakko-odotukset

Ennakko-oletukseni on, että julkisuuden henkilöiden murteella puhumiseen suhtaudutaan enemmän kielteisesti kuin myönteisesti. Yleensä ihmiset tuntuvat odottavan esimerkiksi televisiossa kuultavalta puheelta yleiskielisyyttä, kun taas paikallisradiossa murre lienee enemmistön kuulijoista hyväksymää. Julkisuustilanne voi vaikuttaa siihen, hyväksytäänkö murteen puhuminen. Oletan, että haastateltavana olevalta julkisuuden henkilöltä suvaitaan paljon puhekielisempää ja murteellisempaa puhetta kuin juontajana olevalta. Julkisuuden henkilön rooli vaikuttanee asenteisiin. Aineistossani on yksi juontotehtävissä ollut julkisuuden henkilö, Johanna Pakonen. Oletan siis, että hän on saanut murteestaan enemmän kritiikkiä kuin muut aineistoni henkilöt.

Uskon, että asenteet eri henkilöiden puhumaa murretta kohtaan vaihtelevat. Vaikka kaikki valitsemani julkisuuden henkilöt ovat viihteen puolelta, ja Mieto on tunnettu myös politiikasta ja erityisesti urheilusta, kontrastia heistä käydyissä keskusteluissa luultavasti on. Viihde ja urheilu vetoavat tunteisiin ja aiheuttavat keskustelua. Esimerkiksi politiikan henkilöistä ja heidän puhetavastaan on keskusteltu internetissä huomattavasti vähemmän, jos lainkaan.

Julkisuuden keskustelijat ovat koko ajan huomion kohteena (Nuolijärvi & Tiittula 2000: 221). Suomen kieliyhteisö on viime vuosikymmeninä yhtenäistynyt, vaikka alueelliset erot ovat yhä selvästi olemassa. Yhtäläistymisen vastapainona käynnissä on myös erilaistumisen tendenssi. Nykysuomalaisessa puheessa painottuu eteläsuomalaisuus ja länsisuomalaisia vaikutteita saanut tyyli. Yhä useammalle puhujalle tällainen kielimuoto on luontevin puhetapa. Alueelliset ominaispiirteet ovat kuitenkin edelleen erotettavissa, ja pohjois- ja itäsuomalainen puhetapa on myös voimissaan. Eteläsuomalainen painotus näkyy siinä, että yleisesti käytössä on paljon laajalevikkisiä ja monien suomalaisten mielestä melko leimautumattomia puhekielen variantteja, kuten *mä*, *sellanen* ja *tulis*. (Nuolijärvi & Tiittula 2000: 222–223.) Kukaan aineistoni julkisuuden henkilö ei käytä pelkästään näitä laajalevikkisiä leimautumattomia puhekielen variantteja, vaan mukana on myös pohjoisempien murteiden piirteitä. Näiden piirteiden voikin olettaa herättävän huomiota, sillä ne eivät liene yleisesti niin hyväksytyjä tai tunnettuja.

En ole muodostanut kovin vahvoja ennakko-odotuksia kommenttien kielenpiirteistä. Oletan, että useat keskustelijat voivat kirjoittaa geneerisesti asiasta, eli häivyttää itsensä passiivilla tai yksikön kolmannella persoonalla. Tämä voi olla argumentaatiokeino, sillä asiasta puhutaan tällöin yleisenä totuutena. Toisaalta murteet herättävät tunteita, ja näin ollen ihmiset voivat esittää mielipiteensä piiloutumatta yleisen totuuden tai mielipiteen taakse. Internetissä todelliset asenteet tulevat varmasti esille herkemmin kuin kasvokkain tilanteissa. Yleisimmät murteista käytetyt adjektiivit lienevät *ruma* ja *kivan kuuloi-nen* tai *kaunis*.

2. TEOREETTINEN JA METODINEN TAUSTA

Tutkimukseni on empiiristä eli aineistopohjaista. Olen aloittanut aineiston analysoinnin teemoittelulla, jossa olen jakanut kommentit murteella puhumisen kannattajiin ja vastustajiin. Tämän jälkeen olen jaotellut kommentit tarkemmin diskursseihin sen mukaan, miten kirjoittajat mahdollisesti kommentoivat perustelevat mielipidettään ja asenteitaan. Aineiston tarkan läpikäymisen jälkeen päädyin neljään päädiskurssiin, joita ovat tunne-, asiantuntija-, rekisteri- ja vuorovaikutusdiskurssi. Lisäksi tunnediskurssin olen jakanut viiteen eri aladiskurssiin, eli virkistävä poikkeus-, kyseenalaistamis-, toiminta-, omakohtaisuus- ja puolustusdiskurssiin. Esittelen jaotteluperusteet tarkemmin luvussa 3.

Määrittelen tutkimukseni soveltavaksi kvalitatiiviseksi tutkimukseksi. Vaikka tutkimus on laadullista, voi siihen soveltaa myös kvantitatiivista otetta (ks. Eskola & Suoranta 1999: 165–175, Eskola 1973: 57–58, 64, 76–77, 98–99). Esimerkiksi marxilaisessa sosiologiassa tutkimus lähtee etenemään laadullisista havainnoista, joiden jälkeen mittaminen voi olla tärkeä osa analyysin syventämistä ja tiedon objektiivista tarkastamista auttavana menetelmänä (Eskola 1973: 57–58). Eskolan ja Suorannan mukaan aineiston määrällinen käsittely voi alkeellisimmillaan olla muun muassa aineiston luokittelemista erilaisten tekijöiden mukaan erilaisiin luokkiin. Vaikka kvantifiointi ei aina ole paras mahdollinen tapa analysoida kvalitatiivista aineistoa, auttaa se tutkimuksen liikkeelle saamisessa ja tekstimassan hallinnassa. (Eskola & Suoranta 1999: 165–166.) Kvantitatiivisuus näkyy aineistossani siten, että analyysiosassa olen merkinnyt kommenttien lukumäärät kussakin diskurssissa. Lisäksi on jaotellut kvantitatiivisesti myös sitä, miten kommentit jakautuvat diskurssin sisällä. Toinen vaihtoehto olisi ollut todeta yleisemmin kunkin diskurssin esiintyvyys aineistossa.

Ensimmäinen tutkimukseni taso on asennoitumisen ilmausten ja asennetaustan sisällön tutkimista. Tutkin kommentteista myös yksittäisiä kielenpiirteitä. Tarkastelen muun muassa sitä, miten kirjoittaja kirjoittaa itsensä mukaan kommenttiin: kirjoittaja voi esittää sanomansa omana mielipiteenään tai yleisenä totuutena. Lisäksi tutkin, millaisia murteenpiirteitä, kuten hokemia tai persoonapronomineja, kommentteissa mainitaan ja millaisilla adjektiiveilla murteita nimetään.

Maallikoiden tieto ja kommentit kielestä ovat **metakieltä**. Niedzielski ja Preston ovat jakaneet metakielen kahtia metakieleksi 1 ja metakieleksi 2. Metakieli 1 on avointa ja tietoista keskustelua kielestä. Ei-lingvistit pystyvät joissain tilanteissa esimerkiksi erittelemään, millaisen vaikutuksen puhuja on kuulijoihin pyrkinyt tekemään. Maallikot voivat tietoisesti kiinnittää huomiota puhujan sanomaan ja keskittyä siinä kuullun puheen muotoihin. Kielestä puhumisen tavan (metakieli 1) takana on piilossa olevia uskomuksia, jotka erilaisten puheyhteisöjen jäsenet jakavat keskenään. Tällainen kansantieto on metakieltä 2. Metakieli 1 on kommentointia ja asenteellisia kannanottoja kielestä, ja metakieli 2 kielenpuhujien piileviä uskomuksia kielen luonteesta. (Niedzielski & Preston 2003: 302–308, 314.)

Analysoin aineistoni kommentteja kahdelta eri kannalta: mitä maallikot puhuvat ja ajattelevat kielestä ja millaisia piirteitä he siitä nostavat esille. Ensimmäistä näistä analysoin luvussa 3. ja jälkimmäistä luvussa 5. Nämä eivät ole täysin Niedzielskin ja Prestonin määritelmien mukaisia, mutta ne kuitenkin soveltavat ajatusta metakielten asenteellisesta kielen kommentoinnista. Se, mitä maallikot puhuvat ja ajattelevat kielestä ja murteista, vastaa lähinnä Niedzielskin ja Prestonin määritelmää metakielestä 2. Tähän kuitenkin limittyvät asenteelliset kannanotot kielestä, eli metakieli 1. Erilaisten murrepiirteiden havaitseminen ja niistä keskusteleminen vastaavat lähinnä metakielen 1 määritelmää, sillä siihen liittyy kuullun puhumuodon havainnointi ja siitä keskustelu.

Tutkimukseni teorialähtökohtana on **kansandialektologia**, joka on **kansanlingvistiikan** suosituimpia tutkimussuuntauksia. Nämä molemmat ovat syntyneet **sosiolingvistiikan** pohjalta. Sosiolingvistiikka pyrkii kuvaamaan kieltä sosiaalisena ilmiönä. Se tarkastelee kielen vaihtelun ja muuttumisen sekä yhteiskunnallisen todellisuuden syy-yhteyksiä. (Nuolijärvi 2000:14.) Kansandialektologia on kiinnostunut tavallisten kielenkäyttäjien murrehavainnoista, kun taas kansanlingvistiikka tutkii maallikoiden havaintoja kaikenlaisesta kielenkäytöstä (Palander 2001: 147).

Lähestyn aineistoani diskursiivisesta lähtötavasta käsin, eli otan analysoidessani huomioon esimerkiksi suomalaisen kulttuurin vaikutukset kommenttien sisältöön. Kommentit, joita analysoin, eivät ole pelkästään ihmisten omia mielipiteitä, vaan ne heijastavat aina yhteiskunnassa vallitsevia arvoja. (Ks. Pietikäinen 2000: 194–197.) Diskurssianalyysia soveltamalla pyrin erottelemaan aineistosta esiin nousevat diskurssit eli murteesta, ja

erityisesti julkisuuden henkilöiden murteesta, puhumisen tavat. Tutkimukseni on siis diskursiivista asennetutkimusta.

2.1. Aiempi murteentutkimus

Suomen puhekielen tutkimus sai alkunsa 1800-luvun lopulla aluemurteisiin liittyvistä äänne- ja muotohistoriallisista esityksistä, joissa kuvattiin yhden pitäjänmurteen tai laajemman murrealueen fonologinen järjestelmä. Varhaisten tutkimusten tavoitteena oli luoda yleiskuva yhden aikataason kielestä, ja tutkimukset esittelivätkin kunkin alueen vanhimman ja tyypillisimmän murteen. Tällainen tutkimusperinne kehittyi fennistiseksi dialektologiaksi, jonka tärkeimpiä osa-alueita ovat 1900-luvun loppuun saakka olleet eri murrealueiden äännehistoriat. Äännehistorioiden aidot esimerkit ovat hyödyttäneet myös sanastollista ja muoto- ja lauseopin tutkimusta. 1900-luvun lopulta lähtien dialektologia on painottunut äännehistoriaa ja muita edellä mainittuja osa-alueita enemmän yksittäisten kielenilmiöiden tutkimukseen. Tutkijat ovat pyrkinneet selvittämään kielenilmiöiden kokonaisvaltaista kehitystä. Myös kielen vaihtelu eli variaatio on saanut huomiota, ja sen analysoimiseksi on kehitetty uusia menetelmiä sekä täysin uusia tutkimussuuntauksia. (Palander 2000: 436–437.)

1960- ja 1970-luvuilla huomattiin, että lisääntynyt maassamuutto vaikutti aluemurteiden asemaan. Paikallismurteet olivat alkaneet tasoittua, ja selvimmin tämä näkyi nuorten puhekielessä. Samanlainen kehitys on havaittavissa edelleen. (Palander 2000: 437.) Vuonna 1975 käynnistettiin Nykysuomalaisen puhekielen murros -hanke tutkimaan muutostilassa olevaa puhekieltä. Hanke toteutettiin Tampereella, Turussa, Jyväskylässä ja Helsingissä. Tavoitteena oli selvittää puhesuomessa käynnissä olevaa muutosprosessia, aluemurteiden vaikutusta toisiinsa, julkisen kielenkäytön vaikutusta murre-eroihin sekä kielenkäytön ilmentämiä tilannevaihteluja ja asenteiden vaikutusta. (Mielikäinen 1980: 20.) Nykysuomalaisen puhekielen murros -hankkeen ohessa on tehty paljon opinnäytetöitä, joissa on lähestytty kielen muuttumista vertailemalla toisiinsa eri ikäryhmien käyttämää puhekieltä (Mantila 1993: 21).

2.2. Kansanlingvistiikka ja kansandialektologia

Kansanlingvistiikka on yksi uusimmista puhekieleen liittyvistä kansainvälisistä tutkimusaloista. Se tutkii tavallisten ihmisten kielitietoa. (Palander 2000: 440.) Tavalliset kielenkäyttäjät eli ei-kielitieteilijät havainnoivat ja puhuvat kielestä sekä tekevät siitä erilaisia päätelmiä. Kansanlingvistiikka on syntynyt dialektologian ja sosiolingvistiikan välimaastoon. (Palander 2011: 11.)

Kansanlingvistisessä tutkimuksessa tarkastellaan ihmisten näkemyksiä, arvostuksia, oletuksia ja tietoa kielestä. Tutkimuspiiriin kuuluvat käsitykset eri kielistä, kielenkäytön vaihtelusta sekä äidinkielen ja vieraan kielen oppimisesta. Tavallisesta kielenpuhujasta voidaan käyttää nimityksiä *ei-kielitieteilijä*, *ei-lingvisti*, *maallikko ja tavallinen kielenkäyttäjä* tai *-puhujia*. (Palander 2011: 12–13.) Käytän näitä termejä synonyymeina tutkimuksessani. Kansanlingvistisessä tutkimuksessa on huomioitava se, että tavalliset kielenkäyttäjät puhuvat eri kieli-ilmiöistä hyvin erilaisilla termeillä (Palander 2011: 15). Usein esimerkiksi eteläpohjalaisia ja savolaismurteita luonnehditaan *leveäksi* puheeksi, mutta toisaalta *leveä* puhetapa voi merkitä vain jonkin murteen selvää eroa yleiskieleen (Mielikäinen & Palander 2002: 96).

Suomessa kansanlingvistiikka alkoi tulla tutuksi vuonna 2001 Marjatta Palanderin julkaistua Virittäjässä kirja-arvion kansanlingvistiikan keskeisistä teoksista (Vaattovaara 2009: 27). Kansan kielellisistä käsityksistä on Suomessakin kyllä kirjoitettu jo sata vuotta aiemmin Virittäjässä (Ojansuu 1908: 9–13). Kuitenkin ensimmäinen tutkimus, jossa on esitelty kansanlingvistiikan teoreettisia ja metodisia lähtökohtia sekä analysoitu aineistoa niiden perusteella, on Aila Mielikäisen ja Marjatta Palanderin artikkeli *Suomalaisten murreasenteista* vuoden 2002 Sananjalassa. Kansanlingvistiikka on siis Suomessa suhteellisen nuori tutkimussuuntaus. Tätä havainnollistaa se, että ensimmäinen feminististä kansanlingvistiikkaa edustava väitöskirja on Johanna Vaattovaaran vuonna 2009 julkaistu *Meän tapa puhua, Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Suomalainen kansanlingvistiikka on suuntautunut ja keskittynyt erityisesti kansandialektologiaan. (Vaattovaara 2009: 27–28.)

Kansandialektologia on kiinnostunut tavallisten kielenkäyttäjien murrehavainnoista, kun taas kansanlingvistiikka tutkii maallikoiden havaintoja kaikenlaisesta kielenkäytöstä.

Kansandialektologisen tutkimusalan vakiinnuttaja on Michiganin yliopiston lingvistiikan professori Dennis R. Preston. Hän on käyttänyt termiä *perceptual dialectology* eli kansandialektologia ensimmäistä kertaa vuonna 1981. (Palander 2001: 147.) Tosin ensimmäinen kansandialektologisena pidetty tutkimus on lähtöisin 1940-luvun Hollannista, jossa A. Weijnen kokosi kyselyllä tietoa hollantilaisten murrekäsityksistä. Preston on kehittänyt kulttuurimaantieteilijöiden karttojen pohjalta kansanlingvistiikan ja -dialektologian avuksi kielelliset mielikuvakartat. Karttojen avulla voidaan tutkia maallikoiden kielellisiä asenteita, esimerkiksi sitä, missä heidän mielestään puhutaan puhtainta kieltä. Tutkimuksissaan Preston on muun muassa pyytänyt havaijilaisia opiskelijoilta piirtämään karttoja, joihin näiden on tullut merkitä Yhdysvaltojen murrealueet. Karttojen pohjalta hän on tutkinut, millä perusteilla ei-kielitetilijät määrittävät murrerajoja ja missä on heidän mielestään tietyn murteen ydinalue. (Preston 1989: 4, 22, 24–25.) Prestonin mukaan kansandialektologista tutkimusta tarvitaan, jotta voidaan ymmärtää kielen asemaa ja sen käyttöä kieliyhteisöissä. Kansandialektologinen suuntaus tutkii kieltä karkeasti jaoteltuna kolmesta eri näkökulmasta: mitä ihmiset sanovat kielestä, miten tähän sanottuun suhtaudutaan ja mitä sanotusta puhutaan (Preston 1999: xi, xxiii).

Aluksi kansandialektologia oli apuna aluemurteiden ryhmittelyssä. Alueiden voitiin todeta kuuluvan samaan murreryhmään, jos maallikot eivät havainneet murre-eroja eri paikkakuntien välillä. Nykyään kansandialektologia on alkanut tutkia myös kielellisiä asenteita. Kielenkäyttäjiltä tiedustellaan esimerkiksi sitä, millaisia mielikuvia he liittävät eri aluemurteisiin. Näin voidaan tarkentaa tietoa stereotyyppisistä murrekäsityksistä ja selvittää, miksi joitain aluemurteita arvostetaan toisia enemmän. Kansandialektologia selvittää myös, mitkä ovat ei-lingvistien keskuudessa tiedostettuja murteellisuuksia, eli mihin kielenpiirteisiin kiinnitetään huomiota. Tutkimuksen avulla saadaan tietoa yleis-kielistymismuutoksista sekä tietoisesta ja vastaavasti tiedostamattomasta murteesta luopumisesta. (Palander 2000: 441.) Kansandialektologiassa on siis kyse murteen ja kielen variaation tutkimuksesta sekä sosiolingvistiikasta (Preston 1999: xxv).

Yleisimmät tutkimuskeinot kansandialektologiassa ovat olleet haastattelut, kuuntelutesetit ja mielikuvakarttojen piirtäminen. Näin on tutkittu, missä murteiden katsotaan muuttuvan, missä on tietyn murteen pääalue ja millaisina murteita pidetään. (Mielikäinen & Palander 2002: 91, Niedzielski & Preston 2004: 46–63.) Tutkimusmenetelmäni eroaa kansandialektologisessa tutkimuksessa perinteisesti käytetyistä, sillä en ole itse vaikut-

tanut aineiston syntyyn, vaan olen ottanut valmiita keskusteluja internetistä. Myös näkökulma on uusi, sillä en tutki mielipiteitä yleisesti eri murteista, vaan erityisesti julkisuuden henkilöiden murteista.

2.3. Kansandialektologisia pro gradu -tutkielmia

Oulun yliopistossa on valmistunut jonkin verran kansandialektologisia tutkielmia. Tutkimustani vastaavasta aiheesta ei ole tietääkseni aiemmin Suomessa tehty opinnäytetöitä. Oulun yliopistossa tehdyissä kansandialektologisissa tutkielmissa ei ole käytetty internetistä kerättyä aineistoa, vaan aineisto on useimmiten kyselylomakkeilla hankittua. Marika Tornion pro gradu -tutkielma *Kansandialektologinen tutkimus ei-kielitetiilijän murrekäsityksistä sanaston tasolla* (2008) sivuaa aihettani teoreettiselta kannalta. Tornio on tutkielmassaan selvittänyt, miten ei-kielitetiilijä hahmottaa oman murteensa sanastoa. Aineistona hänellä on maallikon kokoama murreosanasto.

Kansandialektologista tutkimusta nuorten murretietoisuudesta ovat tehneet Marita Nieminen (2005), Riika Vähälä (2005) ja Marjo Väänänen (2006). Teoriataustaa lukuun ottamatta tutkimuksemme eivät juuri kohtaa. Nieminen on tutkinut oululaisten ja yliiiläisten nuorten murretietoisuutta. Hän on kerännyt aineistonsa kyselomakkeilla, joiden avulla hän on tarkastellut virkkeiden murteelle kääntämistä, murrepiirteiden nimeämistä ja Suomen murrekartan hahmottamista. Vähälä taas on tutkimuksessaan selvittänyt oululaisnuorten murreasenteita, murteen tiedostamista ja sen suosimista. Väänäsen tutkimus käsittelee ylikiiminkiläisnuorten murteen tiedostamista ja sen suosimista. Myös hänen aineistonsa on kerätty kyselylomakkeilla. Nuoret ovat vastauksissaan nimenneet murrepiirteitä ja merkinneet karttaan oma murrealueensa sekä muut tietämänsä murrealueet. Lisäksi Väänänen on tiedustellut kyselyssään nuorten asenteita heidän omaa murrettaan kohtaan.

Lähimpänä omaa tutkimustani on Piia Jorosen (2007) Joensuun yliopistossa tekemä pro gradu -tutkielma *Ärsyttävä kieli: Puhekieleen kohdistuvat affektiset kannanotot Ilta-Sanomien verkkokeskusteluissa*. Vaikka kyseessä on kansanlingvistinen tutkimus, joka murreasenteiden sijaan keskittyy kieliasenteisiin, aineisto on kerätty omani tavoin internetin verkkokeskusteluista. Tutkielmassa tarkastelun kohteena on se, mitkä puhutun

suomen kielen seikat ärsyttävät tavallisia kielenkäyttäjiä ja se, miksi ne ärsyttävät. Afektisiin kannanottoihin sisältyvät myös tietynlaiset asenteet. Omassa tutkimuksessani tutkin kaikenlaisia asenteita, niin myönteisiä kuin kielteisiä.

2.4. Kriittinen diskurssintutkimus

Kielen käytön tehtävä ei ole pelkästään kuvata maailmaa, vaan myös merkityksellistää sitä järjestäen, uusintaen ja muuntaen sosiaalista todellisuutta. Kielen käytöllä siis merkityksellistetään ne kohteet, joista puhutaan tai kirjoitetaan. Diskurssia on määritelty useilla eri tavoilla. Yksi syy tähän on se, että diskurssianalyttisiä tutkimuksia on tehty monilla eri tieteenaloilla, kuten antropologiassa, semiotiikassa, kirjallisuudentutkimuksessa, tiedotustutkimuksessa, lingvistiikassa, sosiologiassa, sosiaalipsykologiassa ja psykologiassa (Jokinen, Juhlia & Suoninen 1993: 10, 18).

Diskurssi on eri aikoina ja eri yhteyksissä tarkoittanut joko lausetta suurempaa kielenkäytön yksikköä, puhetapaa, merkityssuhteiden järjestelmää, tekstiaineistoa, ymmärrystä todellisuudesta, vakiintunutta merkityksellistämisen tapaa tai kielenkäyttöä kontekstissa, tai yhtä aikaa useampaa näistä. Vaikka merkityksiä on paljon, ne palautuvat ainakin osittain diskurssin käsitteen kaksijakoisuuteen: se viittaa lausetta suurempaan kokonaisuuteen sekä varsinaiseen kielenkäyttöön tilanteessa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 23–24.) Diskurssintutkimus on kielen käytön tutkimusta, jossa analysoidaan, miten ihmiset tuottavat sosiaalista todellisuutta erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Diskurssintutkimus tutkii kieltä todellisuuden rakentajana (Jokinen ym. 1993: 9-10.) Se tutkii, miten eri aiheista puhutaan ja kuvaa niitä merkityksiä, joita tutkittavaan aihealueeseen kuuluu. (Hiidenmaa 2000: 169.)

Sovellan aineistoni tutkimisessa kriittisen diskurssianalyysin menetelmää, joka tutkii kielenkäyttöä ja sen piirteitä. Sosiaalisten määritelmien ja diskurssianalyysin soveltaminen kieliasenteiden tutkimuksessa on aloitettu vasta 1990-luvun jälkipuoliskolla. Tätä ennen kieliasenteita tutkittiin lähinnä mentalististen määritelmien ja kokeellisten menetelmien kautta. (Kalaja 1999: 64, 68.) Kriittisellä diskurssianalyysillä on monia eri suuntauksia, mutta yhteistä näille kaikille on se, että ne tarkastelevat diskurssia sosiaalisena ja yhteiskunnallisena käytänteenä kriittisestä näkökulmasta. Yhteiskunta ja kulttuu-

ri, jossa kielenkäyttäjät elää, rajaavat omalta osaltaan kielenkäyttöä: sosiaaliset rakenteet, kulttuuriset normit ja tilannetekijät vaikuttavat muokkaavasti kielenkäyttöön. (Pietikäinen 2000: 194, 196–197.) Lähestyn aineistoani diskursiivisesta lähtötavasta käsin, eli otan analysoidessani huomioon esimerkiksi suomalaisen kulttuurin vaikutukset kommenttien sisältöön.

Kriittinen diskurssianalyysi pyrkii ymmärtämään kielenkäytön sosiaalista luonnetta paremmin diskurssin analysoinnin avulla. Peruslähtökohtana on ajatus diskurssista ilmiönä, jota muovaavat laajemmat sosiaaliset rakenteet. Analyysin tarkoituksena on kuvata, miten diskurssi toimii osana sosiaalisia käytänteitä. Perinteisen diskurssianalyysin tehtävänä on lähinnä kuvata kielenkäyttöä, kun taas kriittiset suuntaukset pyrkivät selvittämään, miten ja millä vaikutuksella merkitykset ilmaistaan tietyissä yhteisöissä ja tilanteissa tiettyjen tarpeiden täyttämiseksi. (Luukka 2000: 152–153.) Diskurssintutkimus on laadullista tutkimusta, eli se pyrkii ymmärtämään ihmisen toimintaa ja merkitysmaailmaa. Tavoitteena on ymmärtää ihmisten käyttäytymistä, ja niitä tulkintoja ja merkityksiä, joita ihmiset rakentavat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 139.)

Diskurssintutkimuksen perusajatus on, että kielenkäyttö on aina kielellistä, mutta myös sosiaalista toimintaa. Kieli on olemassa ympäröivässä yhteiskunnassa. Diskurssintutkija tarkasteleekin kieltä tavoitteenaan tietää enemmän yhteiskunnasta ja kulttuurista, ei siis pelkästään kielestä. Diskurssintutkimus pohjaa funktionaaliseen kielikäsitteeseen, joka painottaa kielen tilanteisuutta ja keskittyy siihen, mitä kielellä tehdään. Kielenkäyttäjällä on mahdollisuus valita, miten hän missäkin tilanteessa käyttää kieltä. Toisaalta kielenkäyttöä rajoittavat erilaiset normit ja käyttökontekstit. Kielenkäyttö ilmentää näin paitsi yksittäisen kielenkäyttäjän valintoja ja arvoja, myös ympärillä olevan kulttuurin, yhteiskunnan ja sen instituutioiden arvoja ja normeja. Kieli ja sosiaalinen toiminta nivoutuvat yhteen. Tämä teoreettinen tausta on jokaisen diskurssintutkijan tutkimuksen lähtökohtana. Tutkija joutuu kuitenkin aina itse pohtimaan ja päättämään, mikä on paras tapa analysoida juuri hänen aineistoaan ja ratkaista juuri hänen aineistonsa tutkimuskysymyksiä. Tämä valinnanvapaus on yhtä aikaa innostavaa ja hankalaa. Koska diskurssintutkimus ei pyri yhteen tyhjentävään tutkimustulokseen, ei mikään menetelmäkään ole pakollinen tai tyhjentävä. Diskurssianalyysi on pakostakin monitasoista ja monime-

netelmällistä tutkimusta, sillä sen tavoite on yhdistää analyysissa kielenkäytön mikrotasot kontekstin makrotasoihin. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13–14, 17–18, 163–164.)

Diskurssianalyysia voidaan toteuttaa siis hyvinkin erilaisilla tutkimusmenetelmillä. Kriittistä diskurssianalyysia on toisinaan käytetty väljemmin, ja tähän tutkimustraditioon myös oma tutkimukseni kiinnittyy. Omassa tutkimuksessani korostuu kielivuorovaikutus ja kielen varieteettien huomioiminen. Kriittisen diskurssianalyysin avulla on mahdollista tutkia kaiken muun ohella myös murremielitteitä. Ihmiset ovat internetissä käymissään keskusteluissa ilmaisseet mieliteitään, ja näitä voi analysoida diskurssianalyysin avulla jaottelemalla. Tutkin kielivuorovaikutusta ja kielen varieteettien herättämiä asenteita, jotka ovat osa kielipoliittista ja näin ollen myös yhteiskunnallista keskustelua. Tutkin, miten julkisesta kielenkäytöstä puhutaan, ja tähän sisältyy siis myös yhteiskunnallinen ulottuvuus.

Läheisesti diskurssintutkimukseen liittyy **pragmatiikka**, joka on kielen käytön ja kielellisen vuorovaikutuksen tutkimusta. Pragmatiikan tutkimuskohteena on kielellinen vuorovaikutus puhujan tarkoituksen ja sanoman vaikutuksen kannalta. (Leiwo & Pietikäinen 1996: 85). Pragmaatit ovat kiinnostuneita kielen merkityksistä, mutta niitä ei tarkastella vain kielisysteemin sisäisenä ominaisuutena. Sen sijaan pragmaatikko kysyy, mitä puhujat ja kirjoittajat tarkoittavat, tekevät ja aikaansaavat, kun he käyttävät kieltä niin kuin käyttävät. Kielenkäyttäjän ja kielenkäyttötilanne ovat siis oleellinen osa pragmaattista kielentutkimusta. (Nikula 2000: 331.) Kun omaa tutkimusaiheittani ajattelee pragmaattisesti, voi todeta, että eri konteksteissa murre saa erilaisia merkityksiä. Murteen puhujan persoona voi vaikuttaa hänen puhumaansa murretta enemmän asenteisiin ja mielipiteisiin. Tämän vuoksi käsittelen luvussa 4. erilaisten tekijöiden mahdollista vaikutusta murreasenteisiin.

2.5. Asennetutkimus ja asenteiden tarkastelu

Asenne käsitteenä on aiheuttanut erimielisyyttä tutkijoiden keskuudessa. Suhteellisen yksimielisiä tutkijat ovat kuitenkin seuraavanlaisesta määrittelystä: asenne on (opittu) taipumus suhtautua myönteisesti tai kielteisesti johonkin asiaan. (Fishbein & Ajzen 1975: 6.) Kielentutkimus ymmärtää asenteen melko väljänä käsitteenä. Sitä on tutkittu

muun muassa tarkastelemalla murrevaihteluita, sosiaalista vaihtelua ja kielen valintaa monikielisissä yhteisöissä. Arvottavat asenteet korreloivat usein aikakausien prestiisivaihteluiden kanssa, eli ne riippuvat siitä, mikä on milloinkin muodissa. (Mielikäinen & Palander 2002: 88, 101.)

Pekka Pälli (1999: 124) on artikkelissaan tarkastellut asenteita diskursiivisena toimintana. Hänen mukaansa asenne rakentuu mielipiteistä, mutta rakentuminen on nimenomaan diskursiivista, ja näin ollen esitetyt mielipiteet eivät suoraan heijasta kognitiivista ominaisuutta eli asennetta. Esimerkiksi rasistisiksi luokiteltavat mielipiteet eivät Pällin mukaan ole merkki puhujan rasistisuudesta, vaan ne kertovat sellaisista sosiaalista rakenteista, jotka mahdollistavat ja osin myös tuottavat rasismia. Toisin sanoen kieli todentaa sosiaalista todellisuutta, ei niinkään suoraan ihmisen mielen käännteitä. Eli kommentit, joita analysoin, eivät ole pelkästään ihmisten omia mielipiteitä, vaan ne heijastavat aina yhteiskunnassa vallitsevia arvoja. Omassa tutkielmassani sovellan diskursiivisuutta ottamalla huomioon Suomessa vallitsevan kieli- ja murreilmaston. Suomessa kirjakielellä on prestiisiarvo, ja etenkin aiemmin se oli ehdoton. Vasta 1980-luvun lopulla kieliilmapiiri alkoi hiljalleen muuttua murteita ja puhekieltä suvaitsevaisemmaksi (ks. Mantila 2004: 334).

Asenteiden kielellisen ilmaisun tutkimus on välttämätöntä tutkittaessa asenteita, sillä asenteet tuotetaan kielessä. Asenne muodostuu erilaisista mielipiteistä, mutta tämä rakentuminen on diskursiivista. Pällin (1999: 124) sanoin: ”kieli on sosiaalista todellisuutta, ei ikkuna mieleen”. Aina tuotettu asenne ei ole puhujan tiedostama tai tarkoittama. Asenteiden kielellinen ilmaisu voi varioida paljon, ja sama asia voidaan ilmaista monella tavalla. Tämän vuoksi puheen tilannesidonnainen funktio on tärkeä. Tärkeintä on huomioda se, millaisia mahdollisia merkityksiä puhujan lausuma kontekstissaan tuottaa. Tällöin epäolennaiseksi jää se, ovatko vaikutukset puhujan itsensä tarkoittamia vai eivät. (Pälli 1999: 123, 127–128.)

Mielipiteet voidaan esittää joko puhujan omina asenteina tai yleisenä totuutena. Olenaisista asennetutkimuksessa on tarkkailla nimenomaan sellaisia mekanismeja, joiden avulla puhujasta muodostuu aktiivinen toimija, mielipiteidensä takana seisova vastuullinen agentti tai passiivinen ryhmän tai yhteisön edustaja. Kun puhuja tuo oman mielipiteen esiin, esimerkiksi aloittamalla lausuman sanoilla *mun mielestä*, voidaan sanoma

tulkita niin, ettei puhuja voi tai halua yleistää mielipidettään yleiseksi totuudeksi. Näin puhuja tunnustaa mahdollisen kilpailevan mielipiteen olemassaolon, ja suhteuttaa oman asennenäkökulmansa suhteessa muihin oletettuihin mielipiteisiin. Toisaalta sanoman merkitseminen omaksi mielipiteeksi ei tue yleisemmin tunnettua ajatusta siitä, että suomen kielessä persoonan esiin tuontia tai vastuun ilmaisemista yritetään välttää. Asenteisiin kytkeytyvissä kysymyksissä asia tuntuu kuitenkin olevan päinvastoin; kun mielipide esitetään omana, vastuu sanotusta on puhujalla ja näin myös sanottu mielipide lieventyy. Toisaalta omiin arvioihin pohjautuva mielipide saatetaan helposti yleistää käyttämällä yksikön ensimmäisen persoonan sijaan geneeristä nollapersonaa (*ei tuota kestä kuunnella*). Niin tai näin mielipide vaatii yleensä perustelua, ja toisaalta perustelu voi tuottaa mielipiteen. Omien havaintojen lisäksi mielipide voidaan perustella esimerkiksi sosiaalisiin normeihin vetoamalla, jolloin oma asenne nähdään luonnollisena ja kulttuurisesti oikeana. Normiin viittamalla puhuja vapautuu vastuusta ja näin oikeuttaa oman mielipiteensä. (Pälli 1999: 128–131, 133, 137, 143.)

2.6. Tutkittavat kielenpiirteet

Diskurssi on lausetta ja virkettä suurempi kielellinen kokonaisuus, joka on ikään kuin lausumien takana. Se on kielellinen kokonaisuus, jonka rakennetta on mahdollista analysoida samoilla periaatteilla kuin kieliopillisia rakenteita. (Luukka 2000: 143.) Kielelliset valinnat heijastavat kirjoittajan käsityksiä ja uskomuksia asioista. Asenteet ja arvostukset näkyvät valitussa sanastossa. Asioiden nimeäminen neutraalisti tai affektisesti kuvaa kirjoittajan tai puhujan mielipidettä. Harvoin mikään käsite on kuitenkaan täysin neutraali, esimerkiksi sanat *soturi*, *sissi*, *vapaustaistelija* ja *terroristi* ovat kaikki jollain tapaa värittyneitä. Lisäksi puheakteja kuvaavat verbit luonnehtivat omia sanomisia. Verbivalinnat kuvaavat esimerkiksi sitä, luokitteleeko puhuja toiminnan suotavaksi vai paheksuttavaksi. Kriittinen diskurssianalyysi on kiinnostunut myös siitä, millaisissa rooleissa vuorovaikutukseen osallistujien esitetään olevan. Tässä erityisen tärkeää on se, kuka esitetään vastuulliseksi toimijaksi, kuka passiiviseksi osallistujaksi tai toiminnan kohteeksi. Tapahtuma voidaan esittää myös niin, ettei vastuullista toimijaa kielennetä, vaan asian esitetään tapahtuvan väistämättä. (Leiwo & Pietikäinen 1996: 104–105.)

Tutkin kommenteista esiin nousevia yksittäisiä kielenpiirteitä. Verkkokeskustelijoiden asenteet julkisuuden henkilöiden murretta kohtaan näkyvät muun muassa nimeämisen, adjektiivien ja verbien kautta. Tutkin näitä kaikkia, sikäli kun ne kussakin diskurssissa nousevat esille. Kirjoittajan tapa nimetä tietyllä tavalla esimerkiksi murretta tai murteenpuhujia voi paljastaa hänen näkökulmansa asiaan. Samoin se, miten kirjoittaja kuvailee murretta, paljastaa usein hänen asenteensa. Myös verbit voivat valottaa kirjoittajan asennetta. Jos julkisuuden henkilö kirjoittajan mukaan *vääntää* jotain murretta sen *puhumisen* sijaan, voi verbivalinta heijastella negatiivista suhtautumista murteen puhuntaan.

Tarkastelen lisäksi verbeistä sitä, miten kirjoittaja kirjoittaa itsensä mukaan kommenttiin. Kirjoittaja voi esittää sanomansa esimerkiksi omana mielipiteenään tai yleisenä totuutena. Tämä selviää tarkastelemalla lauseen predikaattiverbiä: käyttääkö kirjoittaja kommentissaan passiivia, yksikön ensimmäistä persoonaa vai geneeristä kolmatta persoonaa. Sillä on merkitystä, kirjoittaako keskustelija, että *Oulun murretta ei pidetä kivankuuloisena*, vai että *en pidä Oulun murretta kivankuuloisena*.

Tavoitteeni on verbejä, adjektiiveja ja nimeämistä tutkimalla selvittää, miten verkkokeskustelijat puhuvat julkisuuden henkilöiden murteesta. Ärsyttääkö vai ihastuttaako murre, tai ovatko murteet kenties *rikkaus* vai pelkkää *briljeeraamista*. Kiinnitän näihin kielenpiirteisiin huomiota kussakin diskurssissa tarpeen mukaan. Jos diskurssissa ei esiinny asennetta kuvaavia adjektiiveja, arvottavaa nimeämistä tai erityisen paljon jotain verbin persoonamuotoa, en sellaisia siinä käsittele. Eri diskursseista nousee esiin eri asioita.

Lisäksi tutkin, miten maallikot tunnistavat ja nimeävät erilaisia murteenpiirteitä. Tämä on käytännössä Prestonin ja Niedzielskin (2003: 302) metakieleksi 1 nimeämää kielestä puhumisen tapaa, jossa eritellään erilaisia puheenmuotoja. Tarkastelen, millaisia murteenpiirteitä, kuten hokemia tai persoonapronomineja, kommenteissa mainitaan. Esimerkiksi Rovaniemeltä kotoisin olevan Tuiskun murteesta voi osa kommentoijista nostaa esiin persoonapronominin *mie* ja *sie*.

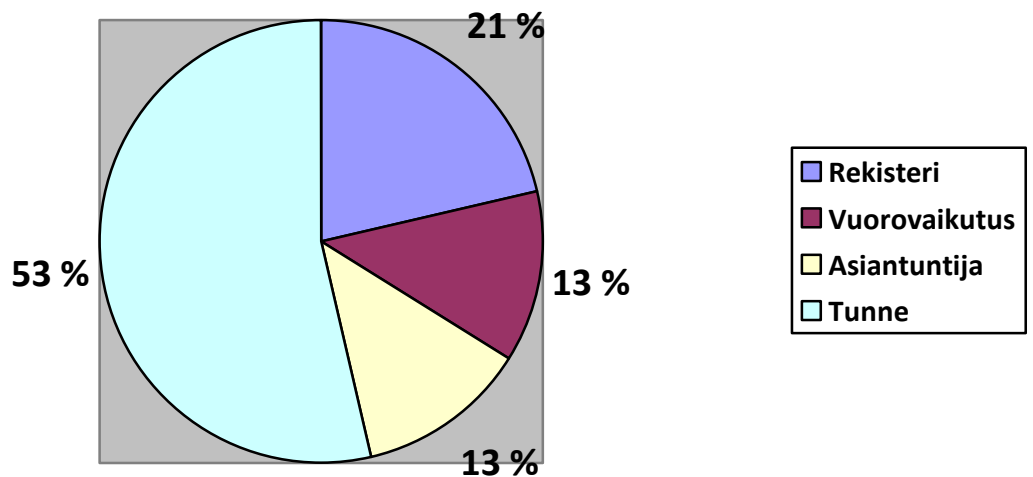
3. ANALYYSI

Kun maallikot puhuvat kielestä käyttämällä metakieltä 1, on tämän kielestä puhumisen tavan takana tietynlaisia ennakko-oletuksia, joita nimetään yhteisesti metakieleksi 2. Metakielen 2 hallitsevat uskomukset, asenteet ja strategiat liittyvät kaikkeen, mitä maallikot sanovat kielestä, miten he sen sanovat ja miten he sanottuun reagoivat. (Niedzielski & Preston 2003: 308.) Tässä luvussa analysoin ei-kielitetieteilijöiden sanomisia ja reagointia kieleen. Näin luvussa yhdistyvät metakieli 1 kielestä puhumisen tapana ja metakieli 2 erilaisten taustalla vaikuttavien asenteiden ja uskomusten kautta.

Olen luokitellut aineistoni kommentit neljään eri päädiskurssiin, joita ovat rekisteri-, asiantuntija-, vuorovaikutus- ja tunnediskurssi. Näistä tunnediskurssilla on lisäksi aladiskursseja. Olen jaotellut diskurssit oman kielellisen intuitioni pohjalta. Rekisteridiskurssiin kuuluvissa kommentteissa on kirjoitettu murteen sopimisesta tai sopimattomuudesta julkiseen tilanteeseen. Asiantuntijadiskurssin alle olen sijoittanut kommentit, joissa valistetaan muita keskustelijoita puheena olevan murteen alkuperästä tai ollaan ylipäänsä tietävinään murteesta paremmin kuin kanssakeskustelijat. Vuorovaikutusdiskurssiin olen luokitellut kommentit, joissa nimensä mukaisesti kommentoidaan murretta vuorovaikutuksen kannalta, eli onko murre ymmärrettävää vai vaikeaselkoista vai jotain siltä väliltä. Tunnediskurssiin luokittelimissani kommentteissa murre nähdään tunneasiana. Tunnediskurssiin kuuluvissa kommentteissa ei mielteitä välttämättä ole perusteltu, vaan niissä voidaan esimerkiksi todeta pelkästään, että *murre on rumaa*.

Havainnollistan kutakin diskurssia aineistoesimerkkien avulla. Yksittäisen esimerkin kohdalla en pidä tarkoituksellisena tulkita kaikkea, mitä esimerkissä näkyy, vaan tulkitson esimerkkejä kunkin diskurssin ja analyysitilanteen mukaan. Tämän vuoksi jokin esimerkkikommentti voi esiintyä useammassa kohdassa analyysiä. Lähestulkoon kaikki antamani esimerkit ovat katkelmia keskustelijoiden kommentteista, sillä monet kommentit ovat kymmenien sanojen mittaisia. Olen ottanut kuhunkin esimerkkiin vain oleellisen osan kommentista. Poiston merkinä käytetään yleensä kahta ajatusviivaa. En merkitse tätä kuitenkaan jatkossa, sillä merkintä tekisi esimerkeistä hajanaisia ja epäselkeitä.

Yhteen kommenttiin voi sisältyä useita diskursseja, eli tapoja puhua julkisuuden henkilön murteesta. Tämän vuoksi neljän diskurssin kommenttien yhteenlaskettu summa on 313, vaikka aineistossani on vain 227 kommenttia. Kuviossa 1 olen esitellyt kommenttien jakautumisen eri diskursseissa. Suurin diskurssi on tunnediskurssi, joka jakautuu viiteen eri aladiskurssiin, joita ovat virkistävä poikkeus -, toiminta-, kyseenalaistamis-, puolustus- ja omakohtaisuusdiskurssi.

KUVIO 1. Diskurssien jakautuminen aineistossa.

3.1. Mielipiteiden jakautuminen

Aineistossani murteisiin suhtaudutaan yksiselitteisen kielteisesti 81 kommentissa ja myönteisesti 109 kommentissa. Taulukossa 1 näkyy kommenttien jakauma. Kommenttien jakautumisen lisäksi taulukossa on näkyy, miten myönteiset, kielteiset ja muut kommentit jakautuvat prosentuaalisesti kunkin julkisuuden henkilön kohdalla. Kaikkiaan julkisuuden henkilön murretta arvostetaan enemmän kuin kritisoidaan, Johanna Pakosta lukuun ottamatta. Pakosella tilanne on päinvastainen: selviä murteen kannattajia on 26 ja vastustajia 52.

TAULUKKO 1. Murreasenteiden jakautuminen aineistossa.

<i>Julkisuuden henkilö</i>	<i>Murteista pitää</i>		<i>Ei pidä</i>		<i>Muut kommentit</i>		Yht.
	<i>f</i>		<i>f</i>		<i>f</i>		
Johanna Pakonen	26	(21,0 %)	52	(41,9 %)	23	(37,1 %)	101
Antti Tuisku	30	(63,8 %)	6	(12,8 %)	5	(23,4 %)	41
Anna Sainila	16	(55,2 %)	10	(34,5 %)	3	(10,3 %)	29
Juha Mieto	17	(46,0 %)	11	(29,7 %)	5	(24,3 %)	33
Lauri Tähkä & Elonkerjuu	20	(86,4 %)	2	(9,1 %)	1	(4,5 %)	23
Yhteensä	109		81		37		227

Myönteisesti ja kielteisesti suhtautuvien 190 kommentin lisäksi keskusteluihin on ottanut osaa 37 sellaista kommentoijaa, jotka eivät suoraan kommentoi julkisuuden henkilön murretta. Nämä kommentoijat saattavat puhua murteesta yleensä tai kommentoida jotain aiempiin murrekommentteihin kuitenkin paljastamatta omaa kantaansa julkisuuden henkilön murteeseen. Otan heidän kommenttinsa mukaan analyysiin, koska ne ovat oleellinen osa tunnettujen henkilöiden murteesta puhumisen diskurssia. Kommentit, jotka eivät liity lainkaan murrediskurssiin, olen jättänyt pois varsinaisesta analyysistä. Tällaisista kirjoittajista suurin osa kommentoi aivan muita asioita, kuin kyseistä julkisuuden henkilöä tai tämän murretta. Esimerkiksi Pakosta koskevissa keskusteluissa on välissä kommentteja säveltäjistä ja kappalesovituksista. Jos olisin ottanut kaikki keskustelujen kommentit analysoitavaksi, mukaan olisi tullut hyvin paljon kommentteja, jotka eivät millään tavalla liity murrediskurssiin. Esimerkiksi keskustelussa 23. *Mikä Antissa ärsyttää?* on 447 kommenttia, ja näistä vain yksi sivuaa Tuiskun murretta. Muut kommentit käsittelevät muun muassa huonoa esiintymistiedotusta ja sitä, että nimikirjoituksia on vaikea saada. Huomion aineistosta pois jättämiäni kommentteja kuitenkin luvussa 4, jossa tarkastelen erilaisten tekijöiden mahdollista vaikutusta asenteisiin. Jatkossa en tee erottelua julkisen murteenkäytön kannattajien ja vastustajien välillä, vaan käsittelemolempia kunkin diskurssin yhteydessä.

3.2. Rekisteridiskurssi

Kutsun tässä rekisteridiskurssiksi sitä, kun keskustelijat näkevät murteella puhumisen tilanteeseen sopimattomana kielenkäyttönä, vaikka muuten itse murteeseen saatettaisiin suhtautua myönteisesti. Tähän diskurssiin kuuluu yhteensä 67 kommenttia. Rekisteridiskurssin kommentteista 13 puoltaa murteen käyttöä kaikissa tilanteissa, myös mediasa. Lisäksi kahdessa todetaan, ettei laulajalta voi vaatia samanlaista juontotaitoa kuin ammattitoimittajalta, joten näissäkin murre osittain hyväksytään julkiseen kielenkäyttöön. Lopuissa 52 kommentissa ollaan sitä mieltä, että murre ei kuulu julkisiin kielenkäyttötilanteisiin. Moni rekisteridiskurssin kommentti kirjoittautuu myös yhteen tai useampaan muuhun diskurssiin. Yksittäisessä kommentissa voi siis risteytyä useita eri diskursseja, sillä kirjoittajat ottavat kommentteillaan osaa keskusteluun usealta eri kannalta.

Luvussa 1.5. olen esitellyt hypoteeseja aineistosta. Ennen aineiston tutkimista oletin, että haastateltavana olevalta tunnetulta henkilöltä suvaitaan puhekielisempää ja murteellisempaa puhetta kuin juontajana olevalta. Melko ennalta-arvattavaa oli siis, että julkisuuden henkilön rooli vaikuttaa asenteisiin. Aineistoni ainoaan juontotehtävissä olleeseen henkilöön, Johanna Pakoseen, liittyikin suurin osa tähän diskurssiin sijoittuneista kommentteista. Moni kommentoija toivoo julkisessa kielenkäytössä murteen sijaan yleiskielistä puhetta. Muiden aineistoni henkilöiden murre ei ole herättänyt niin suurta keskustelua murteen ja julkisuustilanteen yhteensopivuudesta. Televisiojuontajalta odotetaan siis yleiskieltä, ja asia on kirvoittanut paljon tunteita.

Joskus murteella puhuminen on julkisuuden henkilön tekemä tietoinen valinta. Sillä voidaan tavoitella tuttavallisuutta tai rentoutta. Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeestä ei ole aineistossani kirjoitettu yhtään rekisteridiskurssiin sijoittuvaa kommenttia. Antti Tuiskusta on kaksi; yksi jossa valitetaan murteenkäytöstä julkisuudessa, ja toinen jossa sitä puolustetaan. Muusikoille murteellinen puhe voi tuoda persoonallisuutta, ja näin sitä suvaitaan myös julkisissa kielenkäyttötilanteissa.

Vaikka puhekielisyydet ja murteella juontaminen radiossa ja televisiossa ovat arkipäiväistyneet 1980-luvun lopulta lähtien (Mantila 2004: 223), Suomessa tuntuu olevan voimassa tietynlainen julkisen kielenkäytön rekisteri, jonka mukaan valtakunnallisessa verkossa tulisi edelleen puhua mahdollisimman yleispuhekielisesti tai jopa yleiskielises-

ti. Jorosen (2007: 17) mukaan ihmiset valittavat melko usein mediassa käytetystä puhekielestä. Niin radio- ja televisiotoimittajat, uutistenlukijat, meteorologit, urheiluselostajat kuin haastateltavina olevat urheilijat ja poliitikot ovat katsojien tiukan tarkastelun alaisina. Kuitenkin suhtautuminen murteisiin on Jorosen läpikäymissä keskusteluissa pääosin myönteistä. Myös Haakanan ja Mäntysen (2002: 300–301) mukaan katsojat ja kuulijat ärsyyntyvät usein median kielestä. Heidän tutkimusaineistossaan radion kieliohjelmiin soittajat valittavat radion, uutisten, muiden televisio-ohjelmien sekä mainosten kielestä. Yhtensä ärsyyntymisen aiheena ovat murteet.

Moni aineistoni kirjoittaja mainitsee, että murteet sopivat ainoastaan paikallisohjelmien juontamiseen, eivät koko kansalle meneviin lähetyksiin. Rekisteridiskurssiin kuuluvista kommenteista suurin on Iltasanomien verkkokeskustelusta 11. *Tangomarkkinoiden siirto Ylelle oli virhe*, jossa keskustellaan televisiolähetykseen tehtyjen muutoksien lisäksi juontajista, ja etenkin Johanna Pakosen murteesta. Tämän keskustelun vakiokommentoiija *Funny fan* kiteyttää kommentissaan monen muunkin kirjoittajan ajatukset esimerkiksi 1. Hän ottaa kyseisessä keskustelussa aktiivisesti kantaa Pakosen murteelliseen juontamiseen ja kommentoi muita keskustelijoita. Esimerkissä 1 hän tyrmää julkisen murteen käytön, mutta tekee sen verran myönnytyksiä, että hyväksyy murteen esimerkiksi paikallisohjelman juontajalle. Tällainen myönnytys tehdään yhteensä aineistoni 15 kommentissa, tosin niistä neljä on nimimerkin *Funny fan* kirjoittamia.

- 1) *Yleensä vieraan murteen kuulemisesta ei tykätä, ellei ole kyseessä esim. murteita tai maakuntia koskeva ohjelma tai erilaiset roolihahmot hupiohjelmissä.* (11)

Lisäksi moni mainitsee pitävänsä murteista, mutta ei virallisessa tilanteessa (esimerkki 2). Kolmessa Pakosesta kirjoitetussa kommentissa tuodaan vaatevertauksin esille murteen ja tilaisuuden yhteensopimattomuus. Nämä keskustelijat ovat kirjoittavat, että juhla-iltapukutyöli kaipaa rinnalleen yleiskielisen puhemuodon. Esimerkin 2 kanssa samaa linjaa noudattavat keskustelijoiden *Funny Fan* (esimerkki 3) ja *Murmeli* (esimerkki 4) kommentit.

- 2) *Kyllä murre on ihaan kivaa kun ollaan arkimekossa. Mutta tuohon se ei sovi.* (15)
- 3) *Kaikki kunnia murteille, mutta ei verkkareissakaan juhlaillisille mennä.* (11)

- 4) *Koko kylän iltamatyyli ja koko kansan tangomarkkinat ei ole kovin onnistunut risteytys. Olisiko Johanna Pakosen puhetyyliin sopivana, parempana vaihtoehtona juhlavalle iltapuvulle ollut: farkut, verkkapuku, huivi ja pitkä hame tai arkinen kukkaretonki?* (11)

Monet aineistoni keskustelijat vetoavat yleisesti siihen, että erilaiset murteet ovat rikkaus. Kukaan ei kiistä tätä suoraan, mutta usea on kuitenkin sitä mieltä, että kielenkäyttötilanne on otettava huomioon. Esimerkissä 5 nimimerkki *Stressaantunut katsoja* kuvaa murretta yleensä ottaen rikkaudeksi, mutta Pakosen kohdalla se on hänen mielestään enemmän teatteria. Hänen mielestään Pakosen murre siis joko näyteltyä tai teeskentelyä. Pakosen puheen luonnollisuutta on kommentoinut myös nimimerkki *Juuso G* esimerkissä 6. Pakosen murre ei siis vakuuta näitä keskustelijoita. Nimimerkki *Annikki* taas kirjoittaa luulleensa aluksi Oulun seudun murteella puhumista jopa *vitsiksi*, ja vaihtaneensa kanavaa *kun se näkyi jatkuvan*.

- 5) *Pid än ehdottomasti murteita rikkautena. Pakosella se meni täysin yli ymmärryksen, se oli kun jotain teatteria. Suomi on täynnä murteita mikä on hyvä asia, mutta pitää osata puhua sivistyneesti jos on esim. juontaja.* (9)
- 6) *Jos sitä yrittämällä yritetään puhua, se menee yliyrittämiseksi ja kuulostaa naurettavalta.* (13)

Stressaantuneen katsojan mielestä Pakosen pitäisi osata puhua sivistyneesti, koska tämä on juontaja. Myös keskustelussa 15 nimimerkitön kommentoija toteaa Anna Sainilan murteesta, että *sivistymätöntä on olla edes yrittämättä puhua kunnolla*. Nämä kaksi keskustelijaa liittävät murteella puhumisen sivistämättömyyteen, eli murteenkäyttö on heidän mielestään tilanteeseen sopimatonta. *Stressaantuneen katsojan* kanssa samaa mieltä ovat 12 muuta keskustelijaa, jotka ovat kommentissaan maininneet, että juontajan asema määrittää sen, että Pakosen pitäisi osata puhua yleiskielisemmin. Osa heistä pitää Pakosta ammattitaidottomana, kuten esimerkin 7 nimimerkki *Ritu* kommentoi:

- 7) *Ja vaikka murteet on ihan kivoja, niin ohjelman juontamiseen ne eivät sovi. En ymmärrä, miksei otettu ammattitaitoista juontajaa.* (11)

Paanasen (1996: 46–47) mukaan yleispuhekielen käytöllä voidaan tavoitella luontevuutta. Esimerkkinä hän mainitsee entisen pääministerin Esko Ahon, joka käyttää joitakin yleispuhekielen piirteitä televisiossa keskustellessaan, mahdollisesti tarkoituksenaan tulla lähemmäksi kansalaisia. Yleispuhekieltä voi pitää melko neutraalina, ja siksi mo-

net valitsevatkin sen mediassa esiintyessään. Yleispuhekieli korostaa läheisyyttä ja luontevuutta, ja kaikki suomalaiset ymmärtävät sitä. Paananen toteaa, ettei Ahokaan valitse valtakunnallisessa ohjelmassa kirjakieltä kevyemmäksi puhettavaksi omaa keski-pohjalaista murrettaan, vaan käyttää yleispuhekielen piirteitä.

Yleispuhekielisen televisioesiintymisen peräänkuulutetaan 27 kommentissa, jotka on kirjoitettu Pakosen juontamisesta. Yleisesti näyttää siis vallitsevan sellainen näkemys, että valtakunnallisella tasolla toimivien juontajien ja toimittajien on suotavaa pitäytyä mahdollisimman yleiskielisessä puheessa. Näin muun muassa kunnioitetaan kaikkien murteiden edustajia, sillä vieraan murteen ymmärtäminen voi ainakin aluksi olla vaikeaa. Esimerkissä 8 anonyymi kommentoija kertookin tarvinneensa välillä kääntämisapua ymmärtääkseen murretta. Useiden keskustelijoiden mielestä Tangomarkkinat-ohjelman valtakunnallisuus vaatii yleiskielisyyttä. Tätä mieltä on muun muassa nimimerkki *Marja myös* (esimerkki 9).

8) *Pakonen on parantunut hiukan. Välillä tuli tekstiä omalla äidinkielellä ja välillä piti kysyä tulkilta, että voiko kääntää tekstiä. Oli kylässä meinään yksi Nieminen tai Hiltunen se taisi olla.* (13)

9) *Tämä tangojuonto olisi kuulostanut paljon paremmalta selkosuomella.* (12)

Nimimerkki *Marja myös* toivoo kommentissaan *selkosuomea*, joka kirjaimellisesti ymmärrettynä tarkoittaisi selkokielistä suomea, eli 'sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä yksinkertaisempaa kielimuotoa' (KS s.v. *selkokieli*). Luultavasti *Marja myös* tarkoittaa tällä kuitenkin yleispuhekieltä tai kirjakieltä. **Kirjakieli** on korrektia kieltä, joka pyrkii noudattelemaan oikeakielisyysääntöjä, ja onkin muodoltaan lähellä kirjoitettua kieltä. Sitä käytetään usein etukäteen valmistelluissa esitelmissä ja uutisissa, joissa teksti luetaan suoraan paperista tai näytöltä. **Yleispuhekieltä** käytetään television keskusteluissa ja viihteellisissä ohjelmissa, ja siinä on tiettyjä puhekielelle erityisiä piirteitä, jotka poikkeavat kirjakielestä. Tällaisia ovat esimerkiksi *a:n* ja *ä:n* loppuheitto *olla-* ja *ei-*sanojen edellä (*teillä oli* pro *teillä oli*) sekä pronomien *hän* ja *he* korvautuminen pronomineilla *se* ja *ne* viittaamassa henkilöön. (Paananen 1996: 41–42.)

Esimerkki 9 ei ole poikkeus nimeämisessä, sillä yleispuhekieltä ja kirjakieltä nimetään usealla eri tavalla. *Yleiskieli* on suosituin tapa nimetä yleispuhekieltä, kuten esimerkiksi 10. Lisäksi aineistossa puhutaan *ylleiskielestä*, *puhutusta yleissuomesta*, *puhtaasta kir-*

jakielestä, kirjakielestä, kirija kielestä ja kunnolla puhumisesta. Murretta nimetään lisäksi kotimurteeksi, aksentiksi ja murteelliseksi höpinäksi. Nimimerkki Korvasärkyinen yrittää luokitella Pakosen puhumaa murretta kielitieteellisemmin itämurteeksi (esimerkki 11). Hänen määritelmänsä on kuitenkin väärä, sillä Oulussa puhuttava murre kuuluu länsimurteisiin, tarkemmin ottaen pohjoispohjalaisiin murteisiin.

10) *Tämä nyt ei ole asiaohjelma, mutta luulisi kielen kääntyvän myös yleiskieleen. (15)*

11) *Turusta olisi voinut kuuluttaa joku oman seudun tyttö, ainakin sellainen jolta luontuu yleiskieli (eikä vain itämurre). Miesjuontaja osaakin yleiskielen. (9)*

Moni Pakosen juontoa kielteisessä mielessä kommentoinut keskustelija tuo esille ohjelman tason, joka itsessään vaatii jo yleiskielisyyttä. Esimerkiksi nimimerkki *miehän se* toteaa, että *murteen käyttö tämäntasoisessa koko kansalle menevässä ohjelmassa oli aivan HIRVIÄÄ* (11), samoin *Kesäheinä l:n* toteaa samassa keskustelussa: *Otti pahasti korvaan tuo murteen puhuminen tuollaisessa ohjelmassa* (11). Murteen kuulemisen aiheuttamia reaktioita kuvaillaan myös varsin voimakkaasti, kuten esimerkissä 12 nimimerkki *vesi vanhin voitehista* ja esimerkissä 13 nimimerkki *mlib* kirjoittavat. Samassa keskustelussa yksi kommentoija puolestaan toteaa Pakosen *oulunmurteisen puheen* olleen *piinallista kuultavaa*.

12) *Ja tietenkin se murre, se oli järkytys. (11)*

13) *Kyllä tosiaan on "kärsimystä" kuunnella murretta tuonkintyyppisessä ohjelmassa, vaikkakin tavallisessa puhekielessä on rikkaus. Näin on. (11)*

Kiinnitin aineistoa analysoidessani huomiota siihen, että viidessä rekisteridiskurssiin luokittelemassani kommentissa on käytetty verbistä monikon toista persoonaa. Näistä neljä on hyvin samansisältöistä: jokainen saa yksityiselämässään puhua, miten haluaa, mutta julkisuudessa kielen on oltava yleispuhekieltä. Näistä esimerkkinä 14 on anonyymien keskustelijan kommentti, jossa on käytetty imperatiivia eli käskyä ilmaisevaa verbin tapaluokkaa. Mielenkiintoista tässä kommentissa on se, että siinä jää epäselväksi, keille se on suunnattu. Koska kommentti on Anna Sainilan murteesta, se voi olla suunnattu Oulusta kotoisin oleville henkilöille, tai sitten ylipäänsä julkisuuden henkilöille, jotka puhuvat murretta. Samassa keskustelussa on toinen anonyymien kirjoittajan kommentti (esimerkki 15), jossa kommentoija kokee julkisen murteen käytön *tyrkyttämiseksi*. Murre *alentaa* keskustelijan mielestä Sainilan pisteitä, eli vähentää tämän arvoa,

luultavasti viehättävänä ihmisenä, sillä kommentissa on mainittu Sainilan olevan *kaunis tyttö*. Yksi monikon toisessa persoonassa kirjoitettu kommentti eroaa muista, sillä siinä on esitetty suora pyyntö Ylelle (esimerkki 16).

14) *Puhukaa miten tykkäätte, mutta älkää tulko valtakunnan verkkoon tuputtamaan karmeaa murrettanne.* (15)

15) *Kyllä pisteet alenee, kun kaunis tyttö avaa suunsa ja sieltä tulee kaameaa murretta, oli se sitten oululaista, savolaista tai stadilaista. Kotona saatte ilmaista itseänne miten tahdotte, mutta älkää tyrkyttäkö sitä muille. PS. pohjalainen murre on paras.* (15)

16) *Juontajat ja esiintyjät ovat kuin aivan eri tilaisuuksista. Yrittäkää vaihtaa ainakin Pakonen loppukilpailuun. -- niin ihmettelenkin YLE 2:n valintoja ?* (10)

Yleisin persoonamuoto rekisteridiskurssin kommentteissa on kuitenkin yksikön ensimmäinen persoona. Kommentoijat ottavat tällöin vastuun kirjoittamisistaan ja esittävät ne omana mielipiteenään. Tähän diskurssiin kuuluvissa kommentteissa on vain muutama passiivimuotoinen verbi. Mielipidettä ilmaisemassa passiivia käyttää vain yksi kommentoija. Nimimerkki *Funny fan* yleistää oman mielipiteensä ja toteaa esimerkissä 1, että *yleensä vieraan murteen kuulemisesta ei tykätä*.

Esimerkeissä 14 ja 15 esiintyvät rekisteridiskurssin alle sijoittamieni kommenttien yleisimmät murretta kuvailevat kielteiset adjektiivit *karmea* ja *kaamea*. Näiden joukkoon sijoittuu myös *kamala*. Nämä kaikki ovat toistensa synonyymeja (KS s.v. *karmea*, *kaamea*, *kamala*). Lisäksi keskustelijat ovat käyttäneet adjektiiveja *kammottava* ja *ruma*. Myönteisiä adjektiiveja on käytetty paljon vähemmän kuin kielteisiä. Niitä on rekisteridiskurssiin limittyvissä kommentteissa vaihtelevammin kuin kielteisiä, mutta kutakin on käytetty vain kerran ja nimenomaan kommentteissa, jotka tukevat murteella puhumista paikasta ja tilaisuudesta riippumatta. Diskurssissa esiintyviä murretta kuvaavia positiivisia adjektiiveja ovat *rakas*, *nätti*, *hienu*, *ylypiä* ja *mahtava*.

Pakosen murteellista juontamista kritisoineet keskustelijat käyttävät usein murteen puhumisesta verbiä *vääntää*, kuten esimerkissä 17 nimimerkki *pari päivää aikaa opetella puhumaan finaalissa* kirjoittaa. Kukaan murteellista juontamista kannattaneista ei ole käyttänyt tätä verbiä, vaan ainoastaan neutraalia *puhua*-verbiä. *Vääntää*-verbiä voidaan käyttää tavallisesti melko neutraalistikin 'murteella puhumisesta', esimerkiksi 'vääntää

savoa' (KS s.v. *vääntää*). Aineistossani tämä verbivalinta on kuitenkin kielteisesti sävyttynyt. Pakosen murre kuulostaa näiden kommentoijien mielestä kirjaimellisesti vääntämiseltä, joka ei sovi tilanteeseen. Lisäksi tätä verbivalintaa on käyttänyt nimimerkki *Lellu 2004* puolustaessaan kiivaasti Antti Tuiskun murretta (esimerkki 18). Nimimerkki *Karita* on todennut Tuiskun Idols-esiintymisestä, että *liikaa hän puhui rovaniemen murretta*. *Lellu 2004*:n kommentti menee henkilökohtaiseksi hänen haukkuessaan *Karitaa*. Lisäksi kommentissa on sensuroitu kirosana, eli viesti on uhmakas. Verbivalinta on kaikkea muuta kun neutraali, etenkin kun se yhdistyy vähättelevään *jotain stadin slangia* -ilmaisuun.

17) *Enkä kyllä hyväksy sitä, että murteella saa vääntää tällaisessa ohjelmassa.* (13)

18) *Mitäs ***** väliä, mitä murretta se antti siellä puhui? Totta kai sitä puhuu sillein mitä on oppinut. Vai pitäisköhän sitä käydä vääntää jotain stadin slangia et pääsisi ihmiset suosioon, Samperin puusilmä, kato peiliin...* (30)

Toinen usein toistuva verbi on *ärsyttää*. Julkinen murteenkäyttö joko ärsyttää tai ei, tästä esiintyy molempia kantoja, kuten nimimerkki *Roku* (esimerkki 19) ja nimimerkki *Snauzzer* (esimerkki 20) kirjoittavat. Nimimerkki *Roku* nimeää omaa murrettaan puhuvia juontajia *kaikenmaailman "mie ja sie"-tyypeiksi*. Hän niputtaa Johanna Pakosen juuri tällaiseksi tietynlaiseksi tyypiksi, joita Ylellä on aikaisemminkin useissa ohjelmis- saan ollut. Tämä on aineistoni ainoa kommentti, jossa ihmistä nimetään murre sanojen mukaan, tässä tapauksessa murteellisten persoonapronominien. Luvussa 3.4. otan esille kuitenkin *"mie-sie"-murteen*, jollaiseksi eräässä keskustelussa useampi kommentoija nimeää Antti Tuiskun puhumaa peräpohjalaisten murteiden Kemin murteiden alaryh- mää.

19) *YLEllä on useissa ohjelmissa ollut näitä omaa murrettaan puhuvia juontajia, kaikenmaailman "mie ja sie"-tyyppejä ja kyllä se kieltämättä ärsyttää, var- sinkin jos se puhe ei tule luonnostaan vaan sitä pitää keinotekoisesti koros- ta.* (11)

20) *On totta, että jos juontaja on erityisen ärsyttävä, vie se huomion itse asiasta. Minua ei Johanna Pakonen ärsyttänyt.* (11)

Murteella puhuminen on tilanteeseen sopimatonta myös siten, että joidenkin kommentoijien mukaan Tangomarkkinoiden juontajat ovat vieneet huomion itse kilpailijoilta. Pakosen tangojuonto saikin vuoden 2009 Tangomarkkinoiden aikaan enemmän huo-

miota mediassa ja keskustelupalstoilla kuin kilpailuun osallistuneet laulajat. Yhdeksän eri keskustelijaa kirjoitti kommentissaan tästä huomion viennistä, heistä kaksi useammalla kuin yhdellä kommentilla. Nimimerkki *Enkka* ihmettelee, miksi vain juontajat kiinnostavat katsojia (esimerkki 21), ja nimimerkki *Murmeli* nostaa esille murteella juontamisen ongelman (esimerkki 22).

21) *Kumma ettei katsojia kiinnosta laulut ja laulajat? Eikö siellä markkinoilla ollut kuin juontajat esiintymässä? Ennen Tangomarkkinoiden tärkeintä antia oli kilpailijat siis laulajat, nyt näköjään vain juontajat puhuttavat.* (11)

22) *Juuri niin! Katsojien ja kuulijoiden energia menee kuullun ymmärtämiseen, vielä enemmän niillä jotka ei kuulu murrealueeseen.* (11)

Neljä kommentoijaa on ottanut mielipiteensä perustelun tueksi jonkin muun murteen tai slangin. Näiden kommenttien taustalla on ajatus ”miltä se nyt kuulostaisi”, kuten esimerkissä 23 keskustelija toteaa:

23) *Osoitus juuri siitä, että jokin erityinen ja ärsyttävä tai muita tunteita herättävä yksityiskohta aina vetää kaiken huomion muulta ja tärkeämmältä. Mitä tapahtuisi, jos joku uutistenlukija puhuisikin stadin slangia?* (11)

Johanna Pakosen juonto on herättänyt siis eniten keskustelua julkisen kielenkäytön rekisteristä, etenkin kielteistä sellaista. Muita aineistoni henkilöitä on arvosteltu samasta asiasta yhteensä ainoastaan viidessä kommentissa; Juha Mietoa kolmessa, Anna Sainilaa yhdessä ja Antti Tuiskua yhdessä. Pakosen ohella, tosin paljon pienemmässä mittakaavassa, tunteita on herättänyt Miedon murteellinen puhe. Kaksi keskustelijaa kokee Miedon vahvan murteen epäsovivaksi kansanedustajalle (esimerkki 24) ja yhden mielestä se ei sovi kommentaattorille (esimerkki 25). On mielenkiintoista, että esimerkin 24 tapaisia kommentteja ei ole rekisteridiskurssiin kuuluvana enempää. Kansanedustajalta voisi olettaa kuulevan melko yleiskielistä puhetta. Ilmeisesti tämä ei ole kuitenkaan ollut muiden Mietoa kommentoineen 32 keskustelijan mielestä niin huomiota herättävää, että siitä tarvitsisi mainita. Muissa diskursseissa Miedon murteesta on toki valitettu ja sitä on myös kehuttu, mutta Miedon asemaa (entisenä) kansanedustajana ei ole tuotu niissä ilmi.

24) *Mielestäni se ei sovi käytettäväksi. Se on arkikieltä, eikä siis sovi edustajan suuhun. Pahin esimerkki tästä on Juha Mieto, joka pitää periaatteenaan puhua "pohojalaasittain", eikä ymmärrä virkansa tuomaa arvovaltaa, jota murre*

nakertaa. Eikö Miedolle ole kukaan huomauttanut asiasta, ja jos ei, niin miksi? (1)

25) *Voishan sekin hopeamitalisti ja ikuinen kakkonen opetella puhumaan suomea. Oikein riipii kun se on kommentaattorina. (2)*

Aineistossani neljä kommentoijaa vetoaa jonkun menestyneen suomalaisen murteellisuuksiin tai vastaavasti yleiskielisyyteen argumentoidakseen omaa mielipidettään. *Funny fan* toteaa, että *ei edes ”Severi Suhonen” (Esa Pakarinen) puhunut TV:ssä savoa muuten kuin roolihahmossaan*. Severi Suhonen oli näyttelijä Esa Pakarisen 1940-luvun lopulla luoma humoristinen savolaismurretta puhuva hampaaton hanuristi, josta tuli myöhemmin yksi Pakarisen tunnetuimmista roolihahmoista. Koska *edes* tällainen huumorimies ei käyttänyt murretta kuin hupiroolissaan, ei muidenkaan televisioesiintyjien sitä pitäisi kommentoijan mielestä käyttää. Nimimerkki *-ja etelässä* on kommentoinut Miedon murretta, ja toteaa kommentissaan, että *puh.joht. Cronbergin puheesta ei voi karjalan murretta löytää, hyvää yleiskieltä puhuu tuo kahden tohtorinhatun nainen*. Cronberg on kirjoittajan mukaan korkeasti koulutettu nainen, joka vahvasta murteesta huolimatta osaa puhua yleiskielisesti. Kaksi kommentoijaa ottaa esille Riitta Uosukaisen murteen. Nimimerkki *Tykkää murteesta* kannattaa Anna Sainilan murteella puhumista, ja perustelee tätä esimerkin 26 Riitta Uosukainen -esimerkillään; Uosukainenkin puhuu murretta, vaikka on *eduskunnan entinen puhemies ja peräti opettajaihminen*. Anonyymi keskustelija kommentoi tähän perään kuitenkin, että Uosukaisenkin murre on tilannekohtaista (esimerkki 27).

26) *Eduskunnan entinen puhemies Riitta Uosukainen joka taitaa olla peräti opettaja ihminen koulutukseltaan puhuu myös murretta. (15)*

27) *Ei puhu Uosukainen virallisissa tilaisuuksissa eikä esiintyessään [murretta]. (15)*

Kaksitoista keskustelijaa on kommentoinut, että murretta saa ja pitää käyttää tilanteesta riippumatta. Esimerkiksi nimimerkit *mie ja murre* ja *saz* kommentoivat seuraavasti:

28) *Mitä kauhiana siinä ny on, jos ihminen puhuu omalla murtheellaan? Sillonhan ihminen on luonnollisimmilhan ko ei tartte teeskennellä olevansa mithän muuta ku on. Ei kai niissä tanssikilpailun säännöissä käsketä puhumhan vain kirjakieltä, mitä sie luulet? Anna sie Annan puhua ommaa nättiä murretta, ja sie saat ihan vaphasti puhua kirjakieltä. (15)*

29) *Sitä pitää kanttaa mielellään, ja ylypiänä jos sitä puhuu selevästi valta-meediassa.* (15)

Edellä mainitut kommentit on kirjoitettu murteellisesti, ja näiden lisäksi murteella on höystetty myös kolmen muun julkisen murteenpuhunnan kannattajan kommenttia, eli yhteensä viiden kahdestatoista kommentoijasta. Koska kyseessä on niin vähäinen määrä, ei tästä voi tehdä sen suurempia yleistyksiä, mutta selvästi murteellisella kirjoittamisella halutaan painottaa omaa kantaa ja tukea murteellista puhumista. Murteellista kirjoitusta on suhteessa vähemmän kielteisissä kuin myönteisissä kommentteissa. Murteella on kirjoitettu, tai ainakin murteellisia sanoja on käytetty, yhdeksässä kielteisesti julkiseen murteenkäyttöön suhtautuvassa kommentissa, eli hieman alle kuudesosassa tällaisia kommentteja. Murteellisuuksilla on tällöin usein haluttu painottaa sitä, kuinka typerältä tai kauhealta se kuulostaa, kuten esimerkeissä 30 ja 31. Murteellisuuksien kirjoittaminen kommentteihin korostaa siis omaa mielipidettä, oli se mikä tahansa.

30) *Jos sitä yrittämällä yritetään puhua, se menee ylyrittämiseksi ja kuulostaa naurettavalta. Aivan samoin kuin sen erään oululaisen TV-kokin puhe. Soosi keitettiin kokkoon, ruuaksi laitettiin kannaa, sitten paistettiin pari munnaa. Järvestä saatiin kallaa. Lähtisivät kottiin.* (13)

31) *Juhaaa Mietaaaa pääs eruskunntaaaan jotta perä pörähti. Kyllllläää se oooo vaaaannnniiinnn että pohojaaaalaaaaaneeeee päräjäääää aaaaaana. Miks pitää puhua idioottimaisella aksentilla koko ajan jos on kotoisin jostain hevon kuusesta?* (7)

Mukaan rekisteridiskurssiin mahtuu myös sarkastinen kommentti, jossa nimimerkki *ei täysin vieheetön* naljailee muiden keskustelijoiden ärtymykselle (esimerkki 32). Kommentoija nimittää Sainilan murretta arvostelleita *fanaatikoiksi*, ja piikittelee näitä *virheettömän* suomen kielen puhujiksi. Osuvasti toisessa keskustelussa julkista murteenkäyttöä vastustava nimimerkki *Murmeli* vaatiikin Yleä tekstittämään Pakosen juonnot (esimerkki 33).

32) *Ohjelmaoppaisiin täytyy laittaa näiden fanaatikkoja varten testi, "ohjelmassa saatetaan puhua murretta joten sitä ei suositella henkiöille jotka omasta mielestään puhuvat virheettömästi suomenkieltä."* (15)

33) *YLE:n sitoumus palvella tiedonvälityksessä koko kansaa tarkoittaa tietenkin sitä että YLE varmasti tekstittää finaali-ohjelmassa Johanna Pakosen juonnot.* (11)

Ei liene yllättävää, että television katsojat vaativat juontajalta yleiskielistä puhetta, kun taas haastateltavan puhekielisyydet ja murteellisuudet ovat suvaittavampia. Suurin osa rekisteridiskurssista koskee Pakosta, sillä hän on aineistoni ainoa juontajana toiminut henkilö. Juontajilta tai haastatteliijoilta vaaditaan siis yleiskielisempää puhetta kuin esimerkiksi laulajilta tai muilta viihdetaiteilijoilta tai haastateltavilta yleensä. Toki muidenkin aineistoni henkilöiden murretta on kritisoitu, mutta nämä kommentit eivät liity kielenkäyttörekestereihin, vaan niissä murteella puhuminen nähdään tunne- tai vuorovaikutusasiana.

3.3. Vuorovaikutusdiskurssi

Vuorovaikutusdiskurssin alle olen sijoittanut kommentit, joista käy ilmi, millaisena murre koetaan vuorovaikutuksen kannalta. Tarkastelen tämän diskurssin yhteydessä sitä, koetaanko murre ymmärrettäväksi vai vaikeaselkoiseksi, ja miten murteella puhujan koetaan suhtautuvan katsojaan tai kuulijaan. Yleisesti näyttää vallitsevan sellainen näkemys, että valtakunnallisella tasolla toimivat juontajat ja toimittajat joutuvat pitämään yleispuhekielessä. Näin muun muassa kunnioitetaan kaikkien murteiden edustajia. Vierasta murretta voi olla vaikea ymmärtää, ja esimerkiksi uutistenlukijalta ei voisi odottaa murretta missään tilanteessa.

Vuorovaikutusdiskurssissa kommentit ovat jälleen pääosin Tangomarkkinat-juontaja Johanna Pakosesta kirjoitettuja. Vuorovaikutusdiskurssiin kuuluu 39 kommenttia. Diskurssin kommentteista 32 on kirjoitettu Pakosesta, neljä Sainilasta, kaksi Miedosta ja yksi Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeestä. Vuorovaikutuksen selkeyden merkittävyys kasvaa nimenomaan silloin, kuin kyseessä on juontajan puhekieli. Muut aineistoni henkilöt edustavat vain itseään, joten heille ilmeisesti annetaan puhekielisyyksissä ja murteessa enemmän anteeksi. Pakonen taas edustaa juontajana Yleä instituutiona, ja häneltä voisi tällä perusteella odottaa tietynlaista kieltä.

Televisiossa juontaja on viestin lähettäjä ja katsoja ottaa sen vastaan. Myös katsoja on viestintätilanteessa aktiivinen, sillä hän tekee esiintyjästä tulkintoja. Molempien osapuolten ollessa aktiivisia on mahdollista puhua vuorovaikutuksesta. Koska katsoja ja esiintyjä ovat ajallisesti ja tilallisesti erossa toisistaan, kyseessä on pikemminkin vuoro-

vaikutuksen jäljittely kuin aito vuorovaikutustilanne. (Isotalus 1996: 51.) Tällöin viestintä on pääosin yksisuuntaista, mutta kyseessä on joka tapauksessa sosiaalinen tilanne, jossa tapahtuu erilaisia viestintäprosesseja ja symbolien vaihtoa. Vastaanottaja voi kokea ystävyyttä, lojaaliutta ja erilaisia tunteita esiintyjää kohtaan. (Isotalus 1996: 38.)

Keskinäisviestinnässä viestijöiden välillä on aitoa vuorovaikutusta ja viestintä on kaksisuuntaista. Kummallakin on jonkinlainen suhde tai suhtautuminen toisiinsa. (Isotalus 1996: 51.) Näin ei kuitenkaan ole median viestintätilanteissa. Hakulinen näkee (1989: 14) radiossa käytettävän kielen ongelmallisimmaksi institutionaalisen puhutun diskursusin alueeksi, sillä radiopuheesta puuttuu samanaikainen vuorovaikutus, eli se on yksisuuntaista viestintää. Hakulisen mukaan kuulijoiden kielteiset reaktiot selittyvät sillä, että kuulijan huomio kohdistuu yksisuunnaisessa viestinnässä viestin kieliasuun voimakkaammin kuin kasvokkaistilanteessa. Tämä sama ongelma pätee oletettavasti ainakin joiltain osin myös televisiossa. Televisiossa esiintyminen eroaa kuitenkin radiojuontamisesta olennaisella tavalla; se on audiovisuaalista, eli katsoja voi sekä kuulla että nähdä esiintyjän. Televisio välittää hyvin myös nonverbaalista eli sanatonta viestintää, kuten esiintyjän kasvojen ilmeet. Televisioesiintyminen muistuttaakin kaikista viestinnän muodoista eniten interpersonaalista viestintää, eli se on lähimpänä keskinäisviestinnän kaltaista vuorovaikutusta. (Isotalus 1996: 36.)

Myös Karttunen toteaa (2/1986) vuoden 1972 Yleisradion ohjelmatoiminnan säännöstöä esittelevässä artikkelissaan joukkoviestinnän olevan lähtökohtaisesti yhdensuuntaista, koska lähetys lähetetään yhtäaikaisesti valikoimattomalle kuulija- ja katsojakunnalle. Puhe on puhetilanteesta riippumatta puhetta kasvottomalle kuulijalle tai katsojalle, ja tilanne on näin ollen epäaito puhetilanne. Kuulija ei voi antaa televisiopuhujalle suoraa palautetta, eikä esimerkiksi juontaja voi korjata sanomaansa kuulijan reaktioiden perusteella. Toimittajalla ei koskaan ole varmuutta siitä, ymmärrettiinkö hänen sanomansa oikein. Television katselun yksipuolisuus näkyy muun muassa siinä, että vastaanottaja ei voi tehdä lisäkysymyksiä, vaikka ohjelman katselu niitä herättäisikin. Tämän vuoksi kielen on oltava mahdollisimman selkeää ja havainnollista. (Karttunen 2/1986.) Ylellä on siis olemassa ohjeistuksia ohjelmahenkilöilleen. Muutama keskustelija kyseleekin Ylen vastuuta Pakosen kielestä. Nimimerkki *Funny fan* kummastelee:

- 34) *Johanna Pakosen oulunmurteinen puhe oli piinallista kuultavaa. Eikö YLE:ssäkään huomattu neuvoa, ettei murre sovi tuonlaatuisiin tehtäviin?* (11)

Edellä olevassa kommentissa Pakosen puhetta kuvaillaan piinalliseksi kuultavaksi. Lisäksi kuusi muuta keskustelijaa toteaa, että Pakosen murteella juontaminen tekee katsojien olon kiusalliseksi tai vaikeaksi. Murre siis koetaan haitallisena vuorovaikutuksen kannalta. Tätä mieltä ovat muun muassa nimimerkit *annikki* (esimerkki 35) ja *mamma* (esimerkki 36). Kommenteista ei käy ilmi, kokevatko he murteen kuulemisen kiusallisenä itselleen vai kiusalliseksi Pakoselle. Kaksi kommentoijaa toteaa suoraan kokevansa *myötähäpeää* kuullessaan Pakosen murteellista juontoa.

- 35) *Sitä kiusallista olo sanotaan myötähäpeäksi. Tuttu tunne katsoessani hetken tuota ohjelmaa. En tiedä jatkuiko sama murre koko ohjelman läpi, en jäänyt katsomaan.* (11)

- 36) *Johanna Pakosen tangosemien juontokeikka oli aivan hurijaa kuultavaa. Kiemurtelin toolissani kuin entinen käärme ankanpojan eesä.* (11)

Nuolijärvi ja Tiittula (2000: 223, 229) arvioivat, että katsojat eivät kiinnitä televisiokeskustelussa huomiota niin sanottuun eteläsuomalaiseen yleispuhekieliseen varieteettiin kuuluviin variantteihin, kuten *mä*, *sellanen* ja *tulis*. Nuolijärvi ja Tiittula ovat omilla tutkimuksillaan osoittaneet, kuinka monipuolista mediakeskustelijoiden variaatio voi olla. Erilaisia variaatioita ei voi kuitenkaan viljellä aivan missä tahansa. Laajalle yleisölle osoitettu puhe ei yleensä salli kovin laajoja ja leimallisia poikkeamia, vaikka ”leimaton puhuja” ei tarvitse ollakaan. Vaikka Nuolijärvi ja Tiittula ovat tutkineet lähinnä keskusteluohjelmien puhujia, voi heidän tuloksiaan ainakin osittain soveltaa myös juontajiin eli tässä tapauksessa Pakosen puheeseen. Heidän mukaansa sellainen kielimuoto, joka sopii enemmistölle katsojista, sopii myös puhujalle. Laajalevikkiset ja etenkin eteläisessä Suomessa tunnetut piirteet ovat useimmilla puhujilla luontevasti käytössä. Toisaalta murteella puhuja voi tietyissä tilanteissa vahvistaa lausumaansa ja tuoda sitä selvemmin esille. (Nuolijärvi & Tiittula 2000: 247.)

Pakosen kohdalla murteen ei voi kuitenkaan todeta vahvistavan tai selkeyttävän lausumaa, ainakaan yhdeksän aineistoni keskustelijan mielestä. Murteella puhumista vastustaa koko aineistoni 227 kommentoijasta 109 (ks. Taulukko 1), ja heistä 12 keskustelijaa toteaa sen johtuvan murteen vaikeaselkoisuudesta. Nämä keskustelijat ovat sitä mieltä,

ettei Pakosen vahva pohjoispohjalainen murre ole ymmärrettävää. Esimerkiksi anonyymi keskustelija (esimerkki 37) tyrää Pakosen puheen täysin, kun taas *olla*an menossa parempaan ihmettelee murteen ja yleispuhekielen vaihtelua (esimerkit 38). Väärinymmärryksiltäkään ei ole välttytty. Kolme kommentoijaa valittaa siitä, etteivät sanat vieras murremuodossaan tule ymmärretyiksi. Esimerkissä 39 anonyymi kirjoittaja ihmettelee ehkä hieman ivallisestikin äänestyksen tulosta. Sama sana on herättänyt myös nimimerkin *Tuliko Piiposta Kolo-Manne?* huomion keskustelussa 13. Toki kyseessä voi olla saman kirjoittajan kannanotto kahdella eri keskustelupalstalla. Translatiivisijaisessa järjestysluvussa *kolmas* esiintyvä svaavokaali hämmäntää katsojia: *kolmanneksi* – *kolomanneksi*. Toinen esimerkki svaavokaalin aiheuttamista väärinymmärryksistä on nimimerkin *Murmeli* kommentissa (esimerkki 40). Esimerkit 39 ja 40 osoittavat, että vieras murre voi aiheuttaa väärinkäsityksiä, sekä tahallisia että tahattomia.

37) *Ol kylä niin hirveetä siansaksoo etten meinannu välistä ymmärtää yhtään.* (11)

38) *Pakonen on parantanut hiukan. Välillä tuli tekstiä omalla äidinkielellä ja välillä piti kysyä tulkilta, voiko kääntää tekstiä.* (9)

39) *Naiajuontaja sanoi Piipolle että sinut on äänestetty Kolo-Manneks. Mitäköhän se tarkoitti? siis naisjuontaja.* (14)

40) *Sanat saavat mielessä erilaisia merkityksiä joilla ei ole mitään tekemistä kuullun ja nähdyn kanssa. "Kilipailut": joo siis mitä kilit tekee tangolaulukilpailussa! -Hahah, no ne pailaa :(* (11)

Vuorovaikutusdiskurssiin kuuluu myös se, miten murteella puhujan koetaan suhtautuvan katsojaan tai kuulijaan. Kolme keskustelijaa kokee murteella puhuvan juontajan väheksyvän katsojia. Keskustelun 11. vakiokomentoija *Funny fan* (esimerkki 41) tuo kokemuksensa ilmi jopa viidessä erillisessä kommentissa. Kaikissa näissä on siis pohjalla se, kuinka Pakonen ei kunnioita katsojiaan.

41) *Ei todellakaan käy kateeksi Pakosen surkea suomen kieli. "Oolulaene porina" ko. tilanteessa koetaan kiusallisena ja yliolkaisuudeksi sekä kuulijoita että tilaisuutta kohtaan.* (11)

Vastakohtaisesti kolme kommentoijaa pitää Pakosen ja kolme Sainilan murretta ymmärrettävänä. Heistä kolme toteaa, että murretta kyllä ymmärtää, ja nimimerkki *merteessa mitään vikaa päinvastoin murteita enempi* toteaa murteen olevan tajuttavampaa kuin

kirjakielen (esimerkki 42). Kolme kommentoijaa on sitä mieltä, että suomalaiset kyllä ymmärtävät, tai ainakin heidän pitäisi ymmärtää, oman äidinkieltensä eri murteita. Nimimerkki *Poka* tiivistää näiden kommentoijien ajatukset esimerkissä 43, ja anonyymi kommentoija näpäyttää keskustelijoita, jotka ovat valittaneet Anna Sainilan murteesta (esimerkki 44). Kukaan Sainilan murretta kritisoineista ei kuitenkaan perustele kantaansa vuorovaikutusongelmien perusteella, vaan lähinnä tunnepohjalta.

42) *Kirija kieltä kuultu yllin kyllin uutisetkin lukia. Pohojanmaan murteella niistä sais jotaki tolokkua kirija kieli on aivan liika hienua. Pohojanmaan murteen ymmärtää eikö totta?* (14)

43) *Artikulaatio ei ollut ihanteellinen, mutta miksi olisi ollutkaan? Kohdeyleisönä olivat suomalaiset tv-katsojat, jotka tietääkseni ymmärtävät suurin piirtein eri osissa tätä meidän rakasta isänmaatamme asuvien suomalaisten puhetta.* (13)

44) *Ostaa voi Oulu-Muu Suomi -sanakirjan, jos ei ymmärrä mitä sanotaan.* (15)

Lisäksi kaksi kommentoijaa toteaa ymmärtävänsä murretta hyvin, mutta nimenomaan sen takia, kun se on heidän omaa murrettansa. Nimimerkki *Filjo* kirjoittaa Lauri Tähhä & Elonkerjuu -yhtyeen murteella laulamisen olevan hienoa, sillä *ohan se ny mahtavaa ku omalla kiehellä lauletahan, ymmärtääki paremmin*. Nimimerkin *oulutar* kommentissa on ristiriita (esimerkki 45). Alussa hän puhuu murteiden ja luonnollisuuden puolesta, mutta kommentin viimeisten virkkeiden perusteella loppujen lopuksi vain oma murre onkin ymmärrettävää. Kommentoija on siis kotoisin Oulun alueelta, kuten Anna Sainilakin, ja kokee Tanssii tähtien kanssa -ohjelman juontaja Ella Kannisen puhettavan vaikeaselkoiseksi. Kanninen on kotoisin Vihdin kunnasta, ja hän höyryää yleispuhekielistä puhetapaansa pääkaupunkiseudun piirteillä.

45) *Luonnollinen pitää olla, ja jos on kärryistä asti puhunu Uulun murretta nii kyllä sitä pitää sitte puhua aina - vielä kamalampaa se on ku yrittää puhua sivistyneesti ja vääntää omasta murteesta jotaki muuta mihi ei oo tottunu nii kyllä se kamalammalta kuulostaa - vai mitä ootta mieltä ? eikö Ella sentää kuulosta pahemmalta ku Anna - tosin kotikenttä etuha se o ku Annaa kuntelee ku Annaki on täältä Oulusta - Ella vääntää omaa murretta sekasi.. ja siitä ei ota ite pirukaa selevää.* (15)

Vuorovaikutusdiskurssissa useimmin esiintyvä verbi on *ymmärtää*. Murretta joko ymmärretään tai ei ymmärretä. Neljä kommentoijaa on käyttänyt ilmaisua *ei saa selvää*. Esimerkiksi edellä olevassa esimerkissä 45 nimimerkki *oulutar* toteaa korostaen, että

siitä ei ota ite pirukaa selevää. Nimimerkittömän kommentoijan mielestä murre vaikuttaa alentavasti siihen, millaisena Mieto nähdään kansanedustajana (esimerkki 46).

46) *Pahin esimerkki tästä on Juha Mieto, joka pitää periaatteenaan puhua "pohojalaasittain", eikä ymmärrä virkansa tuomaa arvovaltaa, jota murre naker-taa.* (1)

Karttunen toteaa (2/1986), että radio- ja televisiopuhujan tärkein piirre on luontevuus, sillä tällöin häntä on mukava kuunnella. Turvallisin puhetapa on kuitenkin yleiskieli, johon voi tuoda lisäsävyä ohjelmatyypin ja kohdeyleisön mukaan. Kielessä voi olla muresävytteisyyttä, jos se sopii kuulijoiden korvaan. Sanomalehti Ilkka uutisoi touko-kuussa 2012, että Tangomarkkinat siirtyy TV2-kanavalta TV1:lle. Syynä siirtoon oli Yleisradion vuoden alussa tekemä kanavien uusi profilointi: TV2 on profiloitu alle 45-vuotiaiden kanavaksi ja ykköskanava yli 45-vuotiaille. Uutisessa todetaan, että Tangomarkkinat on muodoltaan ja kokonaisuudeltaan parhaiten ykköselle sopiva. Tangomarkkinat on siis vanhemmalle väelle suunnattu televisio-ohjelma. Tällöin ohjelman teossa on otettava huomioon yleisön laajuus, ohjelman virallisuus ja myös yleisön ikä.

Monesta aineistoni kommentista käykin ilmi, että Pakosen murteella puhuminen ei ole miellyttänyt tavalla tai toisella. Kannattajakin toki on. Nimimerkki *joku vaan* kommentoi murteella olevan positiivinen merkitys vuorovaikutukseen (esimerkki 47). Nimimerkki *HuhRr70* heittäytyy vitsailemaan murteiden ymmärrettävyyden ja vaikeaselkoi-suuden suhteen (esimerkki 48). Keskustelupalstan edeltävässä kommentissa anonyymi kommentoija on todennut, että *ensi vuonna Johanna voisit heittää vaikka Turun murteet*. Usein keskustelijat nimittävät murteita paikkakunnan mukaan (*Oulun murre, Kurikan murre*). Ilmiö on ymmärrettävä, sillä ei-kielitetielijät käyttävät yleensä vain paikannimikantaisia murteen nimiä (Koski 2002: 67).

47) *Ihanan rento tunnelma välittyi kotikatsomoihin, ja enpä usko että se on huono asia ollenkaan.* (14)

48) *Tai sitten vaikka Porin-murteet! Siitä ei saisi sitten mitään selvää. Alahan Johanna jo opettelemaan. :)* (14)

Vuorovaikutusdiskurssissa käytettyjen verbien yleisin muoto on geneerinen yksikön kolmas persoona. Tällä persoonan valinnalla mielipide esitetään yleisenä totuutena ja puhuja häivytetään. Lauseessa ei ole substantiivilauseketta silloin, kun siinä tarkoitetaan

ketä tahansa ihmistä, johon sanottu sopii, myös puhujaa itseään tai puhuteltavaa (VISK § 1347). Edellä mainittua ilmiötä kutsutaan nollapersoonaksi, ja sen avulla sanoja voi ilmaista käsittelevänsä kokemustaan kenelle tahansa samantapaisessa asemassa olevalle tyypillisenä (VISK § 1348). Esimerkiksi nimimerkki *Habahoo* toteaa Suomen eri murteiden olevan ymmärrettäviä (esimerkki 49). Kun hän kirjoittaa, että *on mukava matkustaa -- ja silti ymmärtää*, hän niputtaa sanomansa niin itseensä kuin yleisesti muihinkin matkustelijoihin. Nimimerkki *madame* valittaa, ettei Pakosen murteesta saanut Tango-markkinat-ohjelmassa selvää (esimerkki 50). Myös hän yleistää mielipiteensä muidenkin kuulijoiden tai keskustelijoiden mielipiteeksi, ja nimittää Pakosen puhetta *surkeaksi ininäksi*. Muita samantyyppisiä nimeämisiä on myös käytetty: murre on *hirveetä sian-saksoo*, epäselvää *murresotkua* ja *sössötystä*.

49) *Hyvä juttu että puhuvat murteita. Tuommoinen närkästyminen on aika pikkuasieluista. Sen takia täällä Suomessa on mukava matkustaa kun eripuolilla ihmiset puhuu erilailta ja silti ymmärtää suurimman osan.* (12)

50) *Surkeaa ininää, josta ei selvää saanut, eikä vähiten murteen takia.* (11)

3.4. Asiantuntijadiskurssi

Olen nimennyt asiantuntijadiskurssiksi sen, kun keskustelijat valistavat muita kommentoijia esimerkiksi murteen alkuperästä ja kun he ovat tietävinään keskustelun kohteena olevasta asiasta mahdollisesti enemmän kuin todellisuudessa tietävätkään. Asiantuntijadiskurssissa keskustelijat voivat vedota omaan niin sanottuun asiantuntijuuteensa. Tähän diskurssiin kuuluu yhteensä 39 kommenttia.

Tyypillisesti kielenkäyttöä arvioidaan omien kokemusten ja reaktioiden pohjalta, ja ne esitetään helposti yleisinä totuuksina. Jos ilmaus särähtää korvaan, siinä on oltava jotain kielenvastaista. (Hiidenmaa 2003: 17.) Jorosen (2007: 86) tutkimuksessa verkkokeskustelijat paitsi esittävät mielipiteitään kielteisiä tunteita herättävistä kielen ilmiöistä, he usein perustelevat myös ärtymyksensä syitä. Usein argumenttina ovat nimenomaan omat kokemukset ja reaktiot, sillä tavalliset kielenkäyttäjät eivät pysty tekemään kieleen liittyviä yleistyksiä samalla tavoin kuin lingvistit.

Mäntynen (2003: 103, 105) on jäsentänyt asiantuntijuuden näkymistä tutkimusaineistonsa teksteissä lähtemällä siitä, millaisilla kielellisillä keinoilla asiantuntijuus niissä rakennetaan ja osoitetaan. Hänen mukaansa asiantuntijuutta voidaan rakentaa joko vetoamalla tekstinulkoiseen auktoriteettiin tai osoittamalla kirjoittajan oma asiantuntija-asema. Tekstin ulkopuolinen auktoriteetti tukee argumentointia, ja auktoriteetin nimeäminen osoittaa samalla omaa asiantuntemusta. Auktoriteettiin vetoava argumentti perustuu siihen, että ihmiselle on luonteenomaista pyrkiä jäljittelemään sellaisten ihmisten käyttäytymistä ja mielipiteitä, joita he arvostavat ja pitävät huomattavina (Perelman 1996: 107). Suosituimpia auktoriteetteja ovat kansallisesti merkittävät kielimiehet, kuten Mikael Agricola ja Elias Lönnrot, ja sanakirjat. Auktoriteettiin vetoaminen voi olla pelkkä maininta tai viittaus tähän, se ei siis tarvitse pidempiä vakuutteluja auktoriteetin asiantuntijuudesta tai merkittävyydestä. Näin esimerkiksi Agricolan mainitseminen ohimennen tekstissä voi olla argumentti, joka rinnastaa hänet hänen kielitekoihinsa ja pyrkii tällä tavoin käyttämään todellisuutta perusteluna esitetylle väitteelle. (Mäntynen 2003: 106, 112.)

Jorosen (2007: 87) aineistossa on esimerkkejä sanakirjoihin vetoamisesta, ja kansallisesti merkittävänä kielimiehenä joissain puheenvuoroissa vedotaan Mikael Agricolaan. Jorosen on tutkinut maallikoiden mielteitä siitä, mikä kielessä ärsyttää. Omassa aineistossani ei vedota sanakirjoihin yhtä kirjoittajaa lukuun ottamatta, mutta tämä johtunee siitä, että kyseessä on murteista keskusteleminen. Oikeakielisyysasioissa, kuten Jorosen aineistossa, taas voidaan loogisemmin vedotakin esimerkiksi sanakirjaan. Aineistossani yksi Pakosen murteesta puhuva keskustelija paljastaa lähteekseen verkossa olevan vapaan sanakirjan *Wikipedian* (esimerkki 51), jota yleisesti ottaen ei pidetä kovin luotettavana lähteenä, ainakaan tieteellisissä piireissä. Aineistossa on yksi henkilöauktoorettiin vetoava kommentti, joka kuuluu epäsuorasti asiantuntijadiskurssiin. Nimimerkki *Funny fan* (esimerkki 52) kritisoi Johanna Pakosen murteellista juontamista ja kannattaa yleiskielisyyttä. Kommentissaan hän mainitsee Agricolan kirjakielen luoja, ja tällä keinolla osoittaa kielitietämystään ja rakentaa omaa asiantuntijuuttaan.

51) *Länsimurre-pohjainen sekamurre, luki muistaakseni wikipediassa.* (9)

52) *Jos juontaja taas ei osaa suomen yleiskieltä, niin hän on väärässä paikassa. Ohjelma oli tarkoitettu toki muuallekin kuin Oulun seudulle, se tuli Turusta, jossa Agricola suomen kirjakielenkin loi.* (11)

Muihin asiantuntijoihin ei Agricolan lisäksi aineistossani viitata, mutta keskustelijat mainitsevat aineiston ulkopuolisia julkisuuden henkilöitä tai poliitikkoja omien mielipiteidensä tueksi. Erään keskustelijan mielestä Anna Sainila saa puhua murretta televisiossa, sillä *eduskunnan entinen puhemies Riitta Uosukainenkin, joka taitaa olla peräti opettaja ihminen koulutukseltaan, puhuu myös murretta*. Toinen keskustelija vastaa tähän, että *ei puhu Uosukainen virallisissa tilaisuuksissa eikä esiintyessään*. Suhteellisen korkeassa asemassa olevaan Uosukaiseen vedotaan auktoriteettina niin murteen puhumista kannattavassa kuin vastustavassakin kommentissa. Miedosta käydyssä keskustelussa taas yksi kommentoija on sitä mieltä, että koulutetut ihmiset puhuvat yleensä yleiskielisemmin, sillä tällöin *ei voi panostaa enää murteensa ylläpitoon* (esimerkki 53). Väite siitä, että murretta täytyy erityisesti ylläpitää ja siihen pitää panostaa, on mielenkiintoinen. Väite, jonka mukaan kieltenopiskelu ja murre ovat toisensa poissulkevia, jää kuitenkin irralliseksi ja perustelematta.

53) *Puh.joht. Cronbergin puheesta ei voi karjalan murretta löytää, hyvää yleiskieltä puhuu tuo kahden tohtorinhatun nainen. -- Jos joutuu opiskelemaan kieliä, on selvä, ettei voi panostaa enää murteensa ylläpitoon. (2)*

Hiidenmaan (2003: 19) mukaan ihmisillä on tapana pitää omaa kieltä normina myös muiden kielelle. Tavallista on vedota omiin kielikokemuksiin ja opetettuihin normeihin. Varsinaisesti normeihin vetoamista ei omassa aineistossani ole. Neljä keskustelijaa puolustaa murteellista puhumista perustelemalla kantansa oman kokemuksensa ja tätä kautta asiantuntijuutensa kautta. Kirjoittaja voi lisätä tekstinsä vakuuttavuutta antamalla luotettavan kuvan itsestään auktoriteettiin vetoamisen lisäksi myös osoittamalla oman asiantuntijuutensa. Mäntysen (2003: 120) tutkimuksessa asiantuntijuus näkyy kieliasioissa esimerkiksi siten, että kirjoittajat kertovat omasta työstään ja osoittavat näin tietävänsä, mistä kirjoittavat. Joronen (2007: 89) toteaa, että asiantuntijat voivat kertoa työstään, mutta ei-kielitieteilijöiden kirjoituksissa työn puolesta hankittuun asiantuntijuuteen ei ole mahdollista nojata. Silti hekin pyrkivät antamaan luotettavan kuvan itsestään. Esimerkkinä tästä Joronen esittää aineistonsa henkilön, joka nimimerkillään kertoo muille osallistujille asiantuntijuudestaan: hän on kirjoittanut ylioppilaskirjoituksissa äidinkielestä laudaturin. Omassa aineistossani nimimerkki *oulu is the best* vetoaa siihen, että vaikka hän on kirjoittanut laudaturin äidinkielestä, hän puhuu murretta.

54) *Kyllä kaikki Oululaisetkin äidinkieltä opiskelevat ja itsekin siitä aikoinani Laudaturin paperit kirjoitin.. mutta silti tykkään puhua niinkuin olen aina puhunut.. Oulun murretta!! (15)*

Esimerkissä 55 nimimerkki *Kurikkalaanen* puolustaa Juha Miedon murteellista puhumista. Myös hän pohjaa asiantuntijuutensa omaan kokemukseensa murteesta. Aiemmin toinen keskustelija on sanonut Miedon murretta teennäiseksi ja liioitelluksi. *Kurikkalaanen* kertoo olevansa 22-vuotias ja puhuvansa *leviää pohjanmaata*. Hän toteaa, että muut murteet vaikuttavat hänen murrealueellaan paljon, ja nuorison murre ei enää ole alkuperäistä murretta. Koska *Kurikkalaanen* on kotoisin Kurikasta, on hänellä omakohtaista kokemusta alueen murretilanteesta. Lisäksi kolme muuta keskustelijaa ottaa kantaa Miedon puhuman murteen aitouteen. He ovat yksimielisiä siitä, että Kurikassa puhekieli on suhteellisen vaihtelematonta (esimerkit 56 ja 57). Esimerkin 56 anonyymi kommentoija toteaa asiantuntevasti, että Kurikassa vaihtoa ei ole paljoa, ja vertaa sitä maantieteellisesti suhteellisen lähellä oleviin Seinäjokeen ja Vaasaan. Myös esimerkin 57 kirjoittaja vertaa Kurikkaa ja Seinäjokea puhuma-alueena. Esimerkit 53 ja 57 ovat saman keskustelijan kommentteja.

55) *Tuu kuuntelemahan! Jos pari päivää oot kurikas niin tuut huomaamaan kylä, että täälä puhutaan leviää. Mä oon itte 22-vuotias neitokainen kurikasta ja itseasiassa puhun todella leviää pohojanmaata. Nuoremalla väestöllä kurikas on tullu niin paljo vaikutteita muista murteista, että taitaa pian olla etelä-pohjanmaan murre mennyttä. (7)*

56) *Kyllähän Kurikka on niin syrjässä Pohjanmaalla, murre voi jäädä siellä vanhalle tolalle, kun vaihtoa ei niin paljoa ole. Siellä puhutaan aivan eri kieltä kuin Seinäjoella tai Vaasan seudulla, joissa vaihtoa on paljon. Tietenkin radio ja TV tuovat sinnekin Helsingin kielen. (2)*

57) *Opiskelutausta vaikuttaa myös Etelä-Pohjanmaalla Seinäjoen seudulla kuu-lee yleiskieltä suunnilleen, kun tuolla Juha Miedon seudulla, Suupohjassa, murre on vanhakantaista ja aivan erilaista jo intonaatioiltaan.*

Kielikeskusteluihin kuuluu Hiidenmaan (2003: 18) mukaan usein myös **besserwisserismi**, jolla osallistujat näpäyttelevät jopa voitonriemuisesti toistensa kielenkäyttöä osoittamalla havaitsemiaan kieli- tai kirjoitusvirheitä. Enimmäkseen besserwisserismi kohdistetaan puheena olevasta kieliasiasta eri mieltä oleviin kirjoittajiin. Joronen (2007: 91) kirjoittaa, että toisten keskustelijoiden kielitaidon näpäyttely on yleistä Iltasanomien keskusteluketjuissa. Puuttumalla toisten viesteissä havaittuihin virheisiin ja korjailemalla niitä halutaan tuoda esiin omaa kielitietämystä. Omassa aineistossani bes-

serwisserismi on suurin asiantuntijadiskurssiin kuuluva alaryhmä. Yhteensä 14 kommentissa kirjoittajat näpätteleivät toisiaan kielenkäytöstä tai murteen tuntemuksesta. Kielenkäytön lisäksi korjataan myös henkilötietoja; keskustelussa 31. kommentoija korjaa Tuiskun ikää otsikolla *öhöm..vähän korjattavaa!* toteamalla, että *antti tuisku on kyläkin 19..!* Esimerkissä 58 nimimerkki *Vilttiossu* säälii kommentoijaa, joka ei ole tunnistanut Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeen Etelä-Pohjanmaan murretta, ja nimimerkki *Frida* jatkaa kauhistelua (esimerkki 59). Nimimerkki *Korvasärkyinen* taas valittaa Pakosen puhuvan yleiskielen sijaan vain itämurretta, johon nimimerkki *klslkd* toteaa ehkä korostetun lyhyesti, että *Oulun murre ei ole itä- vaan länsimurre. Tiedoksi.* (9) Jälkimmäinen lause tekee kommentista tietävämmän ja napauttavan.

58) *Muistaakseni joku kirjotti joskus tällä fordella että ne laulaa jolla ihme murrelle, voi voi jos tyttörukka ei tunne pohjanmaan murretta..* (18)

59) *Jestas, miten joku voi olla niin sivistymätön ettei tunne pohjanmaan murretta?;D* (18)

Besserwisserismistä on myös muita esimerkkejä. Edellä olevassa esimerkissä 54 on nimimerkin *oulu is the best* kommentti, ja esimerkissä 60 nimimerkitön keskustelija tarttuu hänen kirjoitusvirheeseensä. Vaikka *oulu is the best* ei varsinaisesti kehuskele äidinkielestä kirjoittamallaan laudaturilla, haluaa nimimerkitön keskustelija näpättyä tämän alkukirjainvirheestä. Moni kirjoittaa verkkokeskusteluissa huolettomammin etenkin isojen ja pienten alkukirjainten ja pilkkujen suhteen, mutta heitä eivät aineistoni muut kommentoijat erikseen korjaa. Näpättykseen vastaa esimerkissä 61 nimimerkki *mölli*, joka voi mahdollisesti olla sama kirjoittaja kuin *oulu is the best*, mutta eri nimimerkillä. *Mölli* on selvästi ärsyyntynyt nimimerkittömän kirjoittajan kommentista, ja haukkuu tätä muun muassa kirjaviisaaksi pilkunviilaajaksi. Myös loput aineistoni besserwisser-kommentit ovat Oulun murteesta. Muun muassa nimimerkki *Papillon life* (esimerkki 62) ihmettelee edellisen kirjoittajan lähimurteiden tuntemusta. Esimerkissä 63 taas nimimerkki *murteet kohalleen* kommentoi edellistä kirjoittajaa, joka on kirjoittanut kommentin Pakosesta käyttäen eri murteita. *Murteet kohalleen* kehuu toisen keskustelijan murteellista kommenttia piristäväksi, mutta samalla tuo esiin oman asiantuntemuksensa siitä, että tunnistaa murteiden sekoittuvan. Nimimerkitön kirjoittaja onkin yhdistänyt kommentissaan piirteitä useammasta murteesta, kuten lounaismurteista ja savolaismurteista (esimerkki 64).

- 60) *Kumma, jos ällän kirjoitit, ja silti kirjoitat keskelle lausetta Oululainen?? Oulusta oon minäki, ja kehtaan sanua. (15)*
- 61) *Surkuhupaisa olet - kirjaviisas (pilkunviilaja) hölmö! (15)*
- 62) *Sun kotua on Ouluun satakunta kilsaa. Eikö teillä siis osata oulunmurretta. (14)*
- 63) *Ei kait ollu tarkoitukseen osata murteet oikein, mutta piristävä tämä oli kuitenkin! (13)*
- 64) *Minkä tähden se tämä neitonen, joka suap miut kuhtuu essiintymään ja käs-köö laaloo luikaattamaan -- em mää siitä niinkän varma oo, osaankos mä, mutta lusthin pithoon tultu on -- jotenkin niin mahrottomasti mää kuittekin ihmetteleen, kui tämmöttiis päässe käymmän, kaikk`taso täss `on koht`mänt. (13)*

Olen sijoittanut asiantuntijadiskurssiin neljä sellaista kommenttia, joissa ollaan tietävinnään jotain. Tämä eroaa *besserwisserismistä* siinä, että keskustelijat eivät kommentoi tässä toisiaan, vaan yleisesti julkisuuden henkilön murretta. Nimimerkki *JJK* on tarkkaillut Antti Tuiskun puhumista ja huomannut siinä vaihtelevuutta (esimerkki 65). Nimimerkki *Lepe* toteaa Tuisku-aiheisessa keskustelussa, että *Rovaniemen murtheesta puuttuu H, muttei se haittaa. (22)* Hän kehuu kommentissaan Tuiskua *aidoksi lapinpojaksi* ja kehottaa puhumaan murteella. Silti hän kokee tarpeelliseksi huomauttaa, että murre ei ole aivan puhdasta, vaikka lisäksi, ettei sillä ole merkitystä. Monen nuoremman kielenkäyttäjän puheessa Rovaniemen murteeseen alun perin kuulunut *h* on heittynyt pois. Nimimerkki *Toripolliisi* taas huomauttaa Pakosen murteesta: *sanosin että ei sitä Oulusakkaan niin leviästi aena raatata (12)*. Hänen mielestään Pakonen siis puhuu murretta eri tavalla kuin oululaiset yleensä. Nimimerkki *iivari* sen sijaan nimeää kommentissaan Pakosen murretta väärin, mutta kommentin perään onkin pian lisätty korjaava vastausviesti *besserwisser*-keskustelijalta (esimerkit 66 ja 67).

- 65) *Oletteko huomanneet että mie ja sie tulevat aivan satunnaisesti, taitaa poika pyrkiä pois kotipaikastaan paitsi silloin kun mie ja sie on tarpeen. (22)*
- 66) *Murteita vaan lisää tarjolle, tangomarkkinoille se sopii hyvinkin ja Seinäjolelle tietysti Pohjanmaan murre tai murteet. (11)*
- 67) *Seinäjoki on eteläpohjalaista murrealuetta, ei siis samaa kuin Oulu, joka kuuluu pohjoispohjalaiseen murrealueeseen. (11)*

Kuten muissakin diskursseissa, myös asiantuntijadiskurssin kommenteissa on oman sanoman esittämistä yleisenä totuutena. Kaksi keskustelijaa esittää kuitenkin kommentissaan varmistuskysymyksen muille keskustelijoille. Esimerkiksi nimimerkki *Korvasärkyinen* vastaa esimerkissä 68 uudella nimimerkillä (*Ensimmäisen kommentin heittäjä*) nimimerkin *klslkd* yllä olevaan näpäytykseen. Kirjoittaja myöntää aluksi virheensä Oulun seudun murteen nimeämisessä, ja on sen korjannutkin toiselle sivulle, mutta lopussa kuitenkin kysyy vielä mahdollisista itäisistä vaikutteista.

68) *Korjasin heti perään erheeni, mutta se korjaus menikin toiselle sivulle. Länsimurre-pohjainen sekamurre, luki muistaakseni wikipediassa. Mutta siinä taitaa kuulua itäisiäkin vaikutteita kyllä, Kainuustako käsin? (9)*

Aineistossani on myös hieman keskustelua siitä, millainen on kunnollinen puhetapa tai artikulaatio niin, että kirjoittaja asettuu jollain tapaa asiantuntijan asemaan. Anna Sainilasta käydyssä keskustelussa kolme anonyymia keskustelijaa väittelee kunnollisesta puhetavasta. Yksi keskustelija näpäyttää edellistä *Oulu*-sanon kirjoitusvirheestä ja kaipaava sivistynyttä kunnollista puhetapaa (esimerkki 69). Kommentista saa sen mielikuvan, että murre on sivistymätöntä ja että se ei ole kunnolla puhumista. Tästä ärsyyntyneenä toinen kommentoija vastaa: *Kunnolla? Kuka sen kunnollisuuden määrittää?* Hän kyseenalaistaa edellisen kommentoijan epäsuoran määritelmän kunnolliselle puheelle, ja ihmettelee kuka voi määrittää, mitä on kunnollinen puhekieli. Tähän vastaus seuraavalta kommentoijalta on: *Kunnollisella tarkoitetaan ehkä kirjakielenomaista yleiskieltä.* Adverbi *ehkä* voi kommentissa olla joko lieventävä, sarkastinen tai jopa ärsyyntynyt. Lieventävänä sitä voi pitää, jos *kirjakielenomainen yleiskieli* on vain kyseisen kirjoittajan mielipide ja hän esittää vaihtoehdon määrittelylle. Sarkastinen tai ärsyyntymistä ilmaiseva *ehkä* on, jos kirjoittajan mielestä edellisen kommentoijan pitäisi itsestään selvästi tietää, mitä kunnollinen puhe tarkoittaa.

69) *En ole Uulun murteesta kuullut, mutta sivistymätöntä on olla edes yrittämättä puhua kunnolla. (15)*

Nimimerkki *Olen kohdeyleisöä* sen sijaan määrittelee *artikulaation* käsitteen Pakosesta käydyssä keskustelussa (esimerkki 70). Aiemman kommentin kirjoittaja on ihmetellyt, miksi Pakosen murretta kritisoidaan, vaikka suomalaisten pitäisi ymmärtää eri murteita edes suurin piirtein. Hän on aloittanut kommenttinsa seuraavasti: *Artikulaatio ei ollut ihanteellinen, mutta miksi olisi ollutkaan?* Nimimerkki *Olen kohdeyleisöä* on ärsyyntynyt siitä, että Pakonen ei arvosta yleisöään, koska puhuu niin epäselvästi. Hän on valin-

nut artikulaatiota määritellesään *tarkoittaa*-verbin modukseksi potentiaalin, joka ilmaisee todennäköisyyttä (VISK määritelmät s.v. *potentiaali*.) Valinnalla hän voi kirjaimellisesti ilmaista todennäköisyyttä, mutta kommentin muiden virkkeiden sävy kielii myös *besserwisser*-tyylistä.

70) *Artikulaatio tarkoittanee sitä, että juontaja puhuu selvällä suomen kielellä ja ymmärrettävästi asiansa.* (13)

Eräänlaisena asiantuntijadiskurssin laajentumana voi pitää aineistoni keskustelua siitä, kenen julkisuudenhenkilön mallista levisivät käyttöön murteelliset yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan pronominit *mie* ja *sie*. Näiden murrepiirteiden yleistyminen etenkin nuorison keskuudessa on puhuttanut aineistoni keskustelijoita. Aineistoni keskustelussa 25. *Mikserin murretilastot - itä-Suomen ihme kenties?* ihmetellään, miksi kyseisellä keskustelufoorumilla käytetään niin paljon *miesiekieltä*. Viestiketjun aloittaja *Kimmo G.* kyselee ilmiön synnystä esimerkissä 71. Hän toteaa uteliaisuutensa motiiviksi sen, että on kieli-ihminen. Mielenkiintoista olisi tietää, millä tavalla kirjoittaja pitää itseään kieli-ihmisenä. Hän tuskin työskentelee tai opiskelee kieliasiantuntija-alalla, sillä hän kirjoittaa Itä-Suomen pienellä alkukirjaimella, ei käytä pilkkuja ja nimeää murteelliset persoonapronominit *miesiekieleksi*. Aloituskommentin jälkeen seuraa muutama kommentin verran väittelyä siitä, onko Antti Tuisku vai metallimusiikkia soittavan Kotiteollisuus-yhtyeen laulaja Jouni Hynynen tuonut *muotiin käyttää noita mie / sie sanoja*. Nämä kommentit ikään kuin yrittävät olla asiantuntijadiskurssia, sillä niissä väitellään ja ollaan tietävinään asiasta.

71) *Onks mikseri.net joku itä-Suomen lahja maailmalle vai miten tääl on näin paljon miesiekieltä? Vai onko se jokin ydinporukka joka puhuu hienoa murrettaan joka muihin sit tarttuu? Kieli-ihmisenä kiinnostaa tällaset asiat.* (25)

Myös kahdessa muussa aineistoni keskustelussa pohditaan, mistä erityisesti teini-ikäiset ovat oppineet *mie*- ja *sie*-pronominien käytön (esimerkki 72). Näissä keskusteluissa mainitaan pariin otteeseen Antti Tuisku ja toinen Idols-voittaja Hanna Pakarinen sellaisiksi julkisuuden henkilöiksi, joista tämä *teinien villitys* on lähtenyt liikkeelle. Nimi-merkki *Jone* pohtii murteiden muodikkuuden syytä ja Antti Tuiskun motiivia murteella puhumiseen (esimerkki 73). Hän toteaa Tuiskun käyttävän murretta imagonsa takia, muttei ota huomioon sitä, että tämä on kotoisin Rovaniemeltä, ja murre kuulunee näin ollen hänen puheessaan luonnollisesti.

72) *Mikä ihmeen teinien villitys tämä juttu on, että käytetään karjalan murretta teksteissä? En rasittavampaa asiaa tiedä kun stadin pissispentu, joka kirjoittaa tai juttelee tyyliin: "mie oon simmonen pikkuplikka...." (26)*

73) *Murre on rikkaus ja nykyään hyväksyttävää ja jopa vähän muodikastakin. Ennen itä-murteella sai halveksuntaa osakseen kehä-3 sisäpuolella, mutta nykyään ei ole tilanne enää niin paha. Jouni Hynynen ja Antti Tuisku tyyppi-set mediaihmiset ovat tehneet osansa että asia on noin. -- Tuisku taas käyttää sitä tavaramerkkinään pennuille ollakseen se "ihan tavallinen nuori pohjoisesta". (27)*

3.5. Tunnediskurssi

Olen sijoittanut tunnediskurssin alle sellaiset kommentit, joissa murretta kommentoidaan tunnepohjaisesti. Näissä kommentteissa ei mainita mitään erityistä murteenkäytön hyväksyttävyydestä eikä perustella omaa mielipidettä. Tunne ei ole selvärajainen diskurssiryhmä. Tunnediskurssiin kuuluu muun muassa se, millä tavalla keskustelijat nimeävät murretta tai esiintyjää. Tunnediskurssia on yhteensä 168 kommentissa, eli 53 prosenttia kaikista diskurssien kommentteista kuuluu tähän. Moni tähän lukuun kuuluva kommentti sijoittuu useampaan tunnediskurssin aladiskurssiin. Yhdessä kommentissa voi siis olla esimerkiksi kyseenalaistamis- ja toimintadiskurssia. Tämän vuoksi eri aladiskurssien kommenttien summa on enemmän kuin tuo 168 kommenttia.

Tunnediskurssi on kaikista aineistoni diskursseista laajin, ja päädyinkin selkiyttämisen vuoksi jaottelemaan sen viiteen eri aladiskurssiin, joita ovat virkistävä poikkeus-, kyseenalaistamis-, omakohtaisuus-, toiminta- ja puolustusdiskurssi. Olen jaotellut virkistävä poikkeus -diskurssiin kommentit, joissa suhtaudutaan myönteisesti julkisuudessa kuultuun murteeseen ja joissa murteen puhumisesta pidetään nimenomaan siksi, koska se kuulostaa luonnollisesta, aidolta tai virkistävältä. Moni tämän diskurssin kommentti nojaa perusteluun, jonka mukaan ihminen on aidoimmillaan puhuessaan murretta. Kyseenalaistamisdiskurssin kommentteissa epäillään julkisuuden henkilön puhuman murteen aitoutta. Omakohtaisuusdiskurssissa on kolme eri teemaa. Osa kommentoijista pitää julkisuuden henkilön murteesta, koska se on lähellä heidän omaa murrettaan. Osa taas ei pidä siitä, vaikka se on omaa murretta tai lähellä sitä. Tällöin vahvana perusteena on ”jos minäkään en pidä, niin miten sitten joku muu?”. Olen sijoittanut omakohtaisuusdiskurssiin myös sen, kun toiset ajattelevat, että kulloinkin kyseessä olevan murteen

puhujat pitävät aina oman murteensa kuulemisesta. Toimintadiskurssissa toimitaan murteen kuulemisen johdosta jotenkin konkreettisesti, yleensä suljetaan televisio. Tähän olen sisällyttänyt myös murteella puhujien toimien nimeämisen, esimerkiksi murteen *säilyttämisen*. Puolustusdiskurssissa puolustetaan julkisuuden henkilöä tai hänen murrettaan kommentoimalla takaisin jotain sitä kritisoineille.

Tunnediskurssiin kuuluu 78 sellaista kommenttia, jotka eivät sijoitu mihinkään aladiskurssiin, vaan niissä on vain kommentoitu murretta tunnepohjaisesti. Näistä kommentteista murteen voi hahmottaa tunneasiaksi, ja murretta onkin nimetty erilaisilla adjektiiveilla, käsitteillä ja tunneverbeillä. Näiden lisäksi myös tunediskurssin aladiskursseihin sijoittuvissa kommentteissa on paljon murteen nimeämistä, murretta tai murteenpuhujaa kuvaavia adjektiiveja sekä tunneverbejä.

Haakanan ja Mäntysen (2002: 296) mukaan radion kieliohjelmiin soittavat kuvaavat kysymystensä ohessa tunnekokemuksiaan, usein negatiivisia sellaisia. Erityisesti tunneverbit ovat yleisiä tunteista puhumisessa ja niiden ilmaisemisessa, ja tarkastelenkin aluksi niitä. Tämän jälkeen tarkastelen adjektiiveja ja värittyneitä sanavalintoja. Käsittelem aluksi näitä erilaisia kielenpiirteitä, ja tämän jälkeen tarkemmin tunteeseen liittyviä aladiskursseja.

Ihmiset suhtautuvat kieleen usein tunteenomaisesti. Kielikeskusteluissa nousevat esiin muun muassa ärsyyntymisen, vahingonilon ja nolouden tunteet. (Hiidenmaa 2003: 16.) Toisaalta kielenkäyttöä ja erilaisia ilmauksia ihaillaan ja mystifioidaan. Suomalaisissa kielikeskusteluissa ihaillaan usein murteita ja puhutaan niiden rikkaudesta ja ilmaisuvoimasta. Vanhat murteisiin pohjautuvat puhemuodot koetaan tuttuna ja turvallisena kielimuotona. Kun ihmiset arvioivat kielenkäyttöä, he nimeävät usein kokemuksiaan ja reaktioitaan: jokin ilmaus särähtää, kuulostaa oudolta tai ärsyttää. Joskus tulkitsija esittää kokemuksiaan yleisinä totuuksina sen sijaan, että kuvaisi kieltä. Ilmauksessa on oltava jotain outoa, jos se särähtää korvaan. (Hiidenmaa 2003: 16–17.) Aineistossani murre on tunneasia monessa kommentissa. Julkisuuden henkilöstä riippuu, ovatko kommentissa esitetyt affektit positiivisia vai negatiivisia.

Sanonta *Kauneus on kuulijan korvassa* tai *katsojan silmässä* juontaa juurensa pitkälle historiaan. 1800-luvulla suomen kieltä kehitettäessä ja vakiinnutettaessa ei ollut harvi-

naista vedota jonkin kannatettavan ilmauksen kauneuteen. Tällaisessa subjektiivisessa kokemuksellisessa kauneudessa on se ongelma, että siitä on vaikea keskustella ja päästä kompromisseihin. Jos ainoana perusteluna on henkilökohtainen kauneuskäsite, asiallinen argumentointi on vaikeaa, jopa mahdotonta. (Herlin 2002: 410–411.) Vaikka suomen kieli on suhteellisen vakiintunut, on ihmisten kielikeskusteluissa säilynyt omaan kokemukseen vetoaminen siinä, mitä pidetään esimerkiksi kauniina sanana tai murteena.

Siironen (2001: 16) määrittelee tunneverbit sellaisiksi verbeiksi, joiden merkitys liittyy ensiarvoisesti tunteisiin. Tunneverbien ja niihin kuulumattomien verbien välille ei voi vetää tarkkaa rajaa. Hän on kuitenkin päätenyt määrittelyssään 198 nyky-yleiskielen verbiin Nykysuomen sanakirjan ja Suomen kielen perussanakirjan avulla. Eniten verbejä on suuttumuksen tunteelle ja muille negatiivisille tunteille. (Siironen 2001: 22–23, 93.) Aineistossani on käytetty Siironen tunneverbilistaan kuuluvista tunneverbeistäverbeistä vain viittä: *rakastaa*, *ahdistaa*, *inhota*, *ärsyttää* ja *vituttaa*. Tavallisempaa tutkimissani keskusteluissa on ollut ilmaista mielipidettä adjektiiveilla. Yleisimmät tunnetta ilmaisevat verbit aineistossani ovat kuitenkin *pitää*, *tykätä* ja *tykkäillä*, joita Siironen ei sisällyttänyt listaansa, mutta nimeää ne keskeiseksi tunneverbiryhmäksi. Lisäksi yhtä keskustelijaa *viehättää* Antti Tuiskun murre. Positiivisia tunneverbejä on käytetty kaikista aineistoni julkisuuden henkilöistä keskusteltaessa, eniten Tuiskusta. Negatiivisilla tunneverbeillä on ilmaistu suhtautumista kaikkien muiden paitsi Anna Sainilan murteeseen. Osa tunneverbeistä on hyvin vahvoja: joku *rakastaa* Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeen murretta *jotenkin ihan hirveesti*, kun taas toinen keskustelija toteaa, että *pohojammaan murre ahdistaa*.

Rakenteella *jokin kuulostaa joltakin* on mahdollista ilmaista subjektiivinen arvio kuulohavainnosta. *Kuulostaa*-verbillä ja siihen liittyvällä adjektiivilla voidaan saada aikaan vaikutelma, että jonkin ilmauksen tyylin tai sävyn tulkinta perustuisi ainoastaan kuulovaikutelmaan. Verbiin *kuulostaa* yhdistyy Mäntynen aineistossa usein arvottavia adjektiiveja. Voidaan esimerkiksi sanoa, että jokin ilmaus *kuulostaa halventavalta*. Tällöin se, että jokin kuulostaa halventavalta, esitetään ilmauksen itsensä ominaisuutena eikä subjektiivisena mielipiteenä. (Mäntynen 2003: 158.) *Kuulostaa*-verbin lisäksi aineistossani on liitetty arvottavia adjektiiveja verbiin *kuunnella*, esimerkiksi Miedon murretta on *kiva kuunnella*. Aineistossani verbiin *kuulostaa* ja *kuunnella* kiinnittyvät muun mu-

assa adjektiivit *kaunis, kiva, hauska, mukava, hurja, kamala, hirveä* ja *kammottava*. Esimerkissä 74 nimimerkki *Marcha* kommentoi Johanna Pakosen murretta ja esimerkiksi 75 *mummeli* ihastelee Antti Tuiskun murteella puhumista.

74) *Anteeksi vain, mutta Pakosen Oulun murre kuulosti kamalalta.* (10)

75) *Ja murteenkäyttö kuulostaa niin mukavalta, aidolta, ei hienostella kielenkäytöllä.* (22)

Kieli ja sanat voivat olla myös ihmisen aistimisen ärsykkeinä; niistä puhutaan esimerkiksi musiikin ja ruuan aistimisen ilmauksia käyttäen. Kielestä voidaan puhua kuulemisen metaforilla, joiden pohjalla voi olla ajatus metaforasta; *hyvä kieli on nuotin mukaan soivaa musiikkia*. Sana korva tarkoittaa kielestä puhuttaessa nimenomaan kielikorvaa, eli kielitajua tai -tunnetta (Mäntynen 2003: 142–144.) Esimerkeissä 76 ja 77 murre kuulostaa keskustelijasta niin epämiellyttävältä, että se *särähtää* tai *ottaa korvaan*. Kieleen liittyvistä tunteista aiheutuvan negatiivisen reaktion voi esittää myös liioiteltuna: kieli aiheuttaa fyysisen reaktion. Aineistossani Juha Miedon murre saa muutaman keskustelijan korvat kipeäksi kuten esimerkiksi 78. Hänen murteensa raastaa hermoja (esimerkki 79), ja nimimerkin *kihahti* murre on saanut suuttumaan.

76) *se särähtää korvaan ja pahasti.* (3)

77) *Otti pahasti korvaan tuo murteen puhuminen tuollaisessa ohjelmassa.* (11)

78) *Mieto vetää sen niin överiksi että korvat tulee kipeäksi.* (3)

79) *Oikein riipii kun se on kommentaattorina.* (2)

Mäntynen (2003: 165–166) aineistossa hyvää kieltä kuvataan muun muassa adjektiiveilla *normaali, neutraali, lyhyt, selkeä/selvä, sujuva* ja *kaunis*. Näiden vastakohtina ovat adjektiivit *outo, arkinen, tarpeeton, hämärä, kömpelö* ja *ruma*. Lisäksi näihin ydinsanoihin liittyy vielä muita kuvaavia sanoja, esimerkiksi *normaaliin* adjektiivit *aito, kodikas* tai *tavanomainen*. Aineistoni keskustelijoiden käyttämät adjektiivit jakautuvat murteen puhujan, murteen puhumisen, murteen kuulijan ja itse murteen luonnehdintaan. Luvussa 1.5. esittelemissäni hypoteeseissa oletin, että aineistossani murretta kuvataan eniten adjektiiveilla *kaunis* ja *ruma*. Tämä ei täysin vastaa todellisuutta. Jakauma on etenkin positiivisissa adjektiiveissa laaja, ja yhtä ja samaa adjektiivia ei esiinny kovin montaa kertaa. *Kauniiksi* murretta luonnehti vain kaksi keskustelijaa, *rumaksi* yksi. Mo-

nen keskustelijan mielestä julkisuuden henkilön puhuma murre on *ihanaa, kivaa, luonnollista* tai *parasta*. Esimerkissä 80 anonyymi kommentoija toteaa Tuiskun murteen olevan *ihana*, ja luonnollistaa mielipiteensä käyttämällä adverbiä *tietenkin* ilmaistessaan mielipiteensä. Eniten samantyyllisiä adjektiiveja on käytetty kuvailtaessa murretta negatiivisesti, kuten *hirveä, hirvittävä, karmea* tai *kaamea*. Kaiken kaikkiaan murretta tai sen puhumista on kuvailtu positiivisilla adjektiiveilla 41 kommentissa. Negatiivisia adjektiiveja on 22 kommentissa.

80) *ja murre on tietenkin ihana* (18)

Osa keskustelijoista toteaa, että murteella puhuja on *rohkea* käyttäessään omaa murretta. Rohkeaksi on luonnehdittu Johanna Pakosta ja Juha Mietoa. Myös Anna Sainilaa ja Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyettä keuhutu siitä, kun nämä *uskaltaa puhua ommaa kieltään. Ei häpiä juuriaan*. (15) Muutama keskustelija pitää siis murteella puhumista uskalluskysymyksenä, johon tarvitaan rohkeutta. Anna Sainilaa, Juha Mietoa ja Antti Tuiskua on kuvailtu myös adjektiiveilla *aito, luonnollinen* ja *rehellinen*. Erityisesti Tuiskua pidetään aitona ja luonnollisena Lapin poikana. Toisaalta myös vastakkaisia mielipiteitä löytyy (esimerkki 81).

81) *antti tuisku on ihan hirveen ällö eniten murteensa takia*. (23)

Murteen puhumista julkisuudessa pidetään aineistossani *upeana, hienona, hyvänä* ja *mahtavana* asiana. Näin on keuhutu Pakosen, Miedon ja Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeen murretta. Erityisesti Pakonen on saanut kiitosta näillä adjektiiveilla, mutta vastavuoroisesti hänestä on myös aineistossani eniten negatiivisia adjektiiveja. Juontajan murteellinen puhe herättää huomiota ja mielipiteitä enemmän kuin yksityishenkilönä esiintyvän julkisuuden henkilön. Muutaman keskustelijan mielestä murteen puhuminen on *ärsyttävää, ällöttävää murteella leikkimistä* ja *surkeaa ininää*. Pakosen murteen kuulemista televisio-ohjelmassa luonnehditaan muutamassa kommentissa *kiusalliseksi*.

Murretta ja murteen puhujia nimetään aineistossani monella eri tavalla. Yksi yhtenäinen nimeämistapa kuitenkin nousee yli muiden, nimittäin murteen nimittäminen rikkaudeksi. Murteet arvotetaan rikkaudeksi, kun puolustetaan murteella puhujaa ja kun halutaan perustella omaa mielipidettä. Useammassa kommentissa ei ole kirjoitettu mitään muuta kuin *murteethan ovat rikkaus* tai *murteet ovat kielemme rikkaus!* Osa kommentoijista

näyttää siis pitävän tätä jo yksinään tarpeeksi painavana argumenttina. Yleisemmin tähän kuitenkin yhdistetään myös muita perusteluja (esimerkki 82).

82) *Murre on rikkaus ja nykyään hyväksyttävää ja jopa vähän muodikastakin.* (27)

Voimasanat eli kiro sanat antavat lausumalle affektisen sävyn. Kiroilemisella tai sadattelulla tarkoitetaan yksittäisten voimasanojen käyttämistä reaktiona johonkin juuri tapahtuneeseen tai kuultuun. Osana pitempää vuoroa voimasanat tuovat lausumalle tunnepitoisen sävyn. (VISK § 1725.) Aineistossani on käytetty jonkin verran voimasanoja tunteiden ilmaisun voimistamiseksi. Eräs kommentoija on menettänyt täysin hermonsa Miedon murteella puhumiseen (esimerkki 83). Hän käyttää myös alatyylistä verbiä *vituttaa* ilmaistakseen sen, kuinka paljon häntä ärsyttää tai harmittaa Miedon murteellinen puhe. Nimimerkki Lellu 2004 taas on sensuroinut käyttämänsä kiro sanan tähdillä ja käyttää vahvistussanana melko lievää kiro sanaa *samperi* esimerkissä 84.

83) *Ärsyttävin ihminen ever!!! Kun se esim. on apulaisjuontajana hiihtokisoissa niin kyllä sieltä perkele tulee sitä saatanan pohjojalaaasasen murretta niin että ite pohojalaanekin menee kylpyyn leivänpaahtimen kera.. Siis vituttaa yli kaiken tommonen väkisin vääntäminen.* (6)

84) *Mitäs ***** väliä, mitä murretta se antti siellä puhui? -- Vai pitäsköhän sitä käydä vääntää jotain stadin slangia et pääsisi ihmisten suosioon, Samperin puusilmä, kato peiliin...* (30)

Partikkelit voivat tuoda lausumaan lisämerkityksiä. Tavallisimpia väitelauseesta affektisen tekeviä partikkeleja ovat *kyllä* ja *jo(han)*. Etenkin lausumanalkuisena vakuuttelun sävyn antava modaalipartikkeli *kyllä-(pä)* voi usein sellaisenaan välittää väitelauseen tunnepitoisen merkityksen. Verbiin loppuvat *kyllä*-alkuiset lauseet taas ovat vastaväiteinä jollekin päinvastaiselle. (VISK § 1717.) Useammassa aineistoni kommentissa on käytetyt *kyllä*-partikkelia etenkin lauseen alussa tuomassa lisäaffektisuutta, kuten esimerkeissä 85 ja 86. Esimerkin 85 alussa on myönnitys edelliselle kommentoijalle, joka on sanonut, että Mietohan puhuu vain kuten hänen kotipaikkakunnallaan puhutaan. Esimerkin 86 kommentti on vastaväite kommentoijalle, jonka mukaan Mieto sopii hyvin eduskuntaan.

85) *Kyllä siellä murretta puhutaan mutta Mieto vetää sen niin överiksi että korvat tulee kipeäksi.* (3)

86) *Kylläähän Mierraa pannaoo koko eduskunnan larulle hiitelemähän.terv. Karjalan Heili (7)*

3.5.1. Virkistävä poikkeus -diskurssi

Olen sijoittanut virkistävä poikkeus -diskurssiin kommentit, joissa julkisuuden henkilön murteella puhumisesta pidetään, koska se kuulostaa luonnolliselta, aidolta tai virkistäväältä. Tähän tunnediskurssin aladiskurssiin luokittamani 14 kommenttia ovat kaikki myönteisesti murteeseen suhtautuvia. Olen jakanut virkistävä poikkeus -diskurssin kahteen osaan. Osan mielestä murteella puhuminen on virkistävää vaihtelua. Osa taas kirjoittaa, että ihminen on luonnollisimmillaan murteella puhuessaan.

Useista negatiivisista kommenteista huolimatta Johanna Pakosella on myös tukijansa. Hänen on kiiteltä olevan tervetullutta vaihtelua tavallisiin juontajiin. Pakosta on keuhuttu siitä, että hän erottuu muista juontajista, ja moni kommentoija onkin kirjoittanut hänen olevan *virikistävä poikkeus entiseen, piristävä poikkeus, virikistävä poikkeus juontajana ja raikastava uusinta juontajien suhteen*. Nimimerkki *Johanna Pakonen OK!* kommentoi seuraavasti:

87) *Johanna Pakonen on hyvä juontaja! Murre ja puhetyyli ovat erilaisia, kuin "tusinajuontajilla", mutta eikö niin saa ollakin ;)* (13)

Murteen ansiosta luonnolliseksi on luonnehdittu Johanna Pakosta, Juha Mietoa ja erityisesti Antti Tuiskua ja Anna Sainilaa. Moni kommentoija on sitä mieltä, että jos ihminen puhuu normaalisti murteella, ei hänen pitäisi puhettaan muuttaa julkisuudessaan (esimerkki 88). Tuiskua on luonnehdittu aineistossani melko monessa kommentissa luonnolliseksi ja aidoksi, kuten myös esimerkissä 89. Kommenttien keruuvaiheessa jouduin jättämään suuren osan Tuiskua kehuista kommenteista aineiston ulkopuolelle. Niissä ei ollut näkyvissä se, johtuuko käsitys luonnollisuudesta murteesta, Tuiskun persoonasta vai näiden kahden yhdistelmästä.

88) *Luonnollinen pitää olla, ja jos on kärryistästi asti puhunu Uulun murretta nii kyllä sitä pitää sitte puhua aina - vielä kamalampaa se on ku yrittää puhua sivistyneesti ja vääntää omasta murteesta jotaki muuta mihi ei oo tottunu nii kyllä se kamalammalta kuulostaa - vai mitä ootta mieltä?* (15)

89) *Ja murteenkäyttö kuulostaa niin mukavalta, aidolta, ei hienostella kielenkäytöllä. (22)*

3.5.2. Kyseenalaistamisdiskurssi

Kyseenalaistamisdiskurssiin olen sijoittanut 16 sellaista kommenttia, joissa pohditaan, onko julkisuuden henkilön murre aitoa vai teeskenneltyä. Näistä seitsemässä epäillään Pakosen murteen aitoutta, yhdessä Tuiskun ja kahdeksassa Miedon. Pakosen murretta luonnehditaan muun muassa *teennäiseksi, keinotekoiseksi, teatteriksi, ylikorostamiseksi ja yliyrittämiseksi*. Muutaman keskustelijan mielestä Pakosen murre on liian *leveää* olakseen Oulun murretta. Esimerkissä 106 nimimerkki *Helle* ihmettelee Pakosen puheta-
paa. Nimimerkki *JJK* taas epäilee Tuiskun puhuvan murteella vain silloin, kun siitä on hyötyä.

90) *Muuten, tuntemani oululaiset eivät puhuneet noin "leveää", ei kukaan, ei koskaan. Mistähän Pakonen on puheentyylinsä kaivanut? (11)*

Myös Miedon väitetään puhuvan murteellisemmin kuin mitä hänen kotipaikkakunnal-
laan todellisuudessa puhutaan. Nimimerkki *Suursuo* on väittänyt neljässä eri kommentissa, että Miedon puhe on epäaitoa (esimerkki 91). Nimimerkki *Medborgare* on kyseenalaistanut tämän, ja nämä kaksi keskustelijaa käyvät asiasta väittelyä. *Suursuo* ei ole väitteidensä kanssa kuitenkaan yksin, sillä myös neljä muuta keskustelijaa leimaa Miedon murteen teeskentelyksi, kuten esimerkissä 92.

91) *Ei aidon kielen ja murteen puhumisessa mitään typerää olekaan, päinvastoin, mutta Miedon murre on täyttä feikkiä. Murre jos mikä on asia, että joko sitä osaa tai jos ei osaa niin se kuulostaa täysin naurettavalta. (3)*

92) *En mahda mitään sille, että tuosta Miedosta tulee väkisinkin mieleen edesmenneen SMP:n niinikään edesmennyt Eino Poudiainen, jonka puhetyyli oli täysin harkittua ja julkisuutta varten opeteltua teatteria. Ei hän kuulemma "siviilissä" samalla tavalla puhunut. Ettei vaan tään pohojaalaasen uhoajan kanssa ole kysymys samasta asiasta. (2)*

3.5.3. Toimintadiskurssi

Toimintadiskurssiin olen sijoittanut 23 sellaista kommenttia, joissa kerrotaan jonkin konkreettisen toimen tekemisestä murteen kuulemisen johdosta. Lisäksi tähän diskurssiin kuuluu myös julkisuuden henkilön murteen puhumisen kuvaaminen jollain verbillä. Keskustelijoista kahdeksan toteaa, että he laittoivat television kiinni, vaihtoivat kanavaa tai lopettivat katsomisen, kun kuulivat Johanna Pakosen murteellista juontamista televisiosta (esimerkki 93). Kaksi kommentoijaa puolustaa Pakosen murretta ja kehottaa arvostelijoita lopettamaan valittamisen ja sulkemaan television (esimerkki 94). Murteen kuuleminen voi myös saada toimimaan positiivisesti, tai ainakin suunnittelemaan toimia sen johdosta. Esimerkissä 95 nimimerkki *Nainen20* haaveilee Tuiskun murteen innoittamana jopa Lappiin muuttamisesta kuullakseen lisää murretta.

93) *Ensin luulin vitsiksi, että Oulun murteella puhutaan, mutta kun se näkyi jatkuvan, vaihdoin kanavaa. Asun itse kyseisen murteen alueella, mutta kyllä virallisissa tilanteissa osaan käyttää yleiskieltä.* (11)

94) *Turpa kiinni kaikki valittajat. Televisiossa on nappula ,ei tarvi katsoa, jos kerran on niin kamalaa. Johanna on ihan hyvä. kiitos vaan ylle, kerrankin on saatu aikaan jotain uutta :)* (14)

95) *On se Antti vaan ihana aito ihminen.. :) Ja tottakai myös komea. Lisäksi itse ainakin pidän hirmuisesti tuosta murteesta, varmaan täytyy harkita muuttamista Lappiin, onhan sielä sukulaisiakin. :P* (22)

Julkisuuden henkilön murteen puhumista on nimetty erilaisilla verbeillä. Luvussa 3.2. olen jo esitellyt murteen puhumisesta lähinnä negatiivisessa merkityksessä käytettyä verbiä *vääntää*. Aineistoni kommentteissa puhutaan lisäksi murteen *tarttumisesta* ja vastakohtaisesti sen *säilyttämisestä* ja *ylläpitämisestä*. Nämä kommentit luovat mielikuvaa siitä, että murteen vaalimiseksi täytyy tehdä työtä, tai muuten ihminen voi menettää sen (esimerkki 96). Moni keskustelija pitää ihailtavana sitä, että julkisuuden henkilö puhuu vielä julkisuudessa ollessaankin murretta (esimerkit 97 ja 98).

96) *Mielestäni murteet ovat rikkaus, joita täytyy ylläpitää.* (11)

97) *Antin olemuksesta huokuu valoa ja aitoutta. Ihailtavaa on myös murteen säilyttäminen, joka tekee lisää karismaa hänelle.* (22)

98) *Juha Mieto, pitkä kurikkalaanen, on säilyttänyt murteensa, miten on onnistunutkin..* (2)

3.5.4. Omakohtaisuusdiskurssi

Omakohtaisuusdiskurssiin olen sijoittanut kommentit, joissa suhtautumista julkisuuden henkilön murteeseen perustellaan omakohtaisuudella. Tällaisia kommentteja on aineistossani 20. Diskurssiin luokittelemisani kommentteissa murteeseen suhtaudutaan positiivisesti, koska se lähellä omaa murretta. Vastaavasti tähän sisältyvät myös sellaiset kommentit, joissa murteesta ei pidetä, vaikka se on kirjoittajan omaa murretta tai lähellä sitä. Osa keskustelijoista pitää vahvana perusteena olettamusta ”jos minäkään en pidä, niin miten sitten joku muu”. Olen sisällyttänyt tunnediskurssiin myös sen, kun monet keskustelijat olettavat, että julkisuuden henkilön kanssa samalta murrealueelta kotoisin olevat ihmiset pitävät tilanteessa kuin tilanteessa oman murteensa kuulemisesta.

Oululaista Pakosta käsittelevissä keskusteluissa on sellaisia kielteisesti murteelliseen juontamiseen suhtautuvia kommentteja, joissa todetaan, että vain Oulusta kotoisin olevat pitävät Pakosesta juontajana. Nämä kommentoijat ikään kuin asettuvat oululaisten asemaan. Esimerkissä 99 nimimerkki *Funny fan* kritisoi sitä, ettei Pakonen ota huomioon muualta kuin Oulusta olevia katsojia. Kirjoittaja pohtii myös Pakosen murremotiivia ja siteeraa oululaisena pitämäänsä sanontaa. Esimerkissä 100 nimimerkki *Marcha* kirjoittaa, että Pakosen murre on kamalaa, mutta että oululaisista se varmaan kuulostaa mukavalta. Kuitenkin moni oululainen on kommentoinut, että Pakosen murre ei sovi televisiojuontamiseen. Esimerkeissä 101 ja 102 keskustelijat tyrmäävät oman murteensa kuulemisen televisiossa.

- 99) *Ohjelma oli tarkoitettu toki muuallekin kuin Oulun seudulle --.Halusiko Pakonen murteellaan viestittää, että ollaan rento tyttö Oulusta?* (11)
- 100) *Anteeksi vain, mutta Pakosen Oulun murre kuulosti kamalalta....uskon että oululaisista se kuulosti mukavalta,mutta meikäläisen piti pistää ääni pois kun JP rupesi "juontamaan".* (10)
- 101) *Vaikka ite oon Oulusta, en käsitä että murre voi kuulostaa noin kamalalta kuin se Johanna Pakosen puhumana kuulostaa.* (13)
- 102) *Olen kottoisin Oulun murrealueelta ja ossaan puhua sitä meleko selevästi, mutta Johanna Pakosen tangosemien juontokeikka oli aivan hurijaa kuuluttavaa.* (11)

Toisenlaisiakin mielipiteitä aineistossani on. Useat kirjoittajat pitävät siitä, että julkisuuden henkilö puhuu murretta. Moni ilmoittaa syyksi sen, että murre on samaa kuin keskustelijat itse puhuvat. Anonyymi kirjoittaja ja nimimerkki *Eebb* pitävät Miedon ja Tuiskun murteista, koska ne ovat niin tuttuja (esimerkit 103 ja 104). Nimimerkit *BostoN* ja *Hilima Savonmuulta* pitävät samasta syystä Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeen murteellisista sanoituksista ja Pakosen murteellisesta juontamisesta (esimerkit 105 ja 106).

- 103) *Siinäkin mainoksessa, Unicefin World Vision-kummit, hän lukee mustalle kummipojalleen sitä 'kiriättään' niin kurikkalaasella murteella, jotta tuli oikein minulle pohjalaiselle hyvä mieli:
"...oo a h k e r a koulus ja muista lainata värikyniäs pikkusiskoolles ja -velielles!" (2)*
- 104) *Antin tuo murre on nii ihanaa kuunneltavaa. Itekin kun puhun tuolleen "mie, sie"... (22)*
- 105) *meikä kans ihan naapurikylästä, ja ku tätä murresta puhutahan nii on mahtavaa että sitä on saatu sitte lauluuhinki! (16)*
- 106) *Tänä vuonna semifinaalissa oli murretta puhuva naisjuontaja. Puhuiko se Oulun murretta? Herra jestas, minä kun luulin, että se oli melkein kuin omaa rakasta Savon murrettani. No, ee se mittää, olj mitä olj, ihan hyvä että ee aena olla niin kaaheen virallisia. (11)*

3.5.5. Puolustusdiskurssi

Puolustusdiskurssiin sijoittamissani kommentteissa nimen mukaisesti puolustetaan julkisuuden henkilöä tai hänen murretaan sitä kritisoineita vastaan. Nämä kommentit on suoraan suunnattu toisille kommentoijille. Koska kommentit kannattavat murteella puhumista, suuri osa niistä on myös kirjoitettu murteella. Selkeästi puolustavia kommentteja on 42. Aineistossani on puolustavia kommentteja Tuiskusta, Pakosesta, Miedosta ja Sainilasta. Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyettä ei ole koettu tarpeelliseksi puolustaa, mutta toisaalta yhtyeestä onkin hyvin vähän negatiivisia kommentteja. Moni kommentti, jonka olen luokitellut asiantuntija- tai vuorovaikutusdiskurssiin, kuuluu myös tähän.

Kuten alaluvussa 3.5. totesin, tunnediskurssissa on paljon kommentteja, jotka limittyvät muihin tunnediskurssin aladiskursseihin. Etenkin omaan taustaan tai kokemuksiin vetoamista puolustusmielessä on aineistossani melko paljon. Esimerkiksi nimimerkki *Ladylatino oulusta* puolustaa Sainilan murretta vetoamalla ylpeyteen, mutta myös näpäyt-

tämällä Sainilaa arvostellutta kirjoittajaa nimimerkittömyydestä (esimerkki 107). Muutenkin puolustavissa kommentteissa on useassa kommentissa menty henkilökohtaisuuksiin julkisuuden henkilöä puolustettaessa. Myös nimimerkki *oulusta taas* puolustaa esimerkissä 108 Sainilaa, ja päättyy itse arvostelemaan Sainilaa kritisoinutta kommentoijaa.

107) *Tosi tiukka pipone ihminen tää joka ei ees nimimerkkiä ossaa käyttää.. ja sitte täälä palstala vaahtoo, että pittää ees yrittää puhua sivistyneesti.. meitä o joka lähtöö - me oululaiset ollaa ylypeitä murteestamme ja puhutaan just niiku halutaa.. Annalle tsemppiä vaa! jatka sammaa rattaa! (15)*

108) *sulla on kyllä tosi palijo opittavvaa elämästä ja ihmimistä ylleensä - taijat olla tosi yksinäine ja kyynine kaikkine ongelminnes. Erillaisuus on rikkaus ja murteista pittää pittää kiinni. (15)*

Juha Mietoa puolustetaan yhdeksässä kommentissa. Niissä ei varsinaisesti puolustella Miedon puhumaa murretta, vaan ikään kuin hyökätään sitä arvostelleita kohtaan. Kaksi keskustelijaa ihmettelee, vihaavatko muut keskustelijat Mietoa niin paljon, että tätä täytyy arvostella. Anonyymi kommentoija ja nimimerkki *puukkojunkkar* vastaavat ehkä hieman vihamielisesti Miedon murretta kritisoineita vastaan (esimerkit 109 ja 110). Anonyymi kirjoittaja uhkaa arvostelijoita väkivallalla, tosin kommentin kirjoittaminen murteella voi hieman lieventää sen kovaa sisältöä. Nimimerkki *puukkojunkkar* taas vastaa sarkastisesti keskustelijalle, joka on todennut, että murre nakertaa Miedon arvovaltaa kansanedustajana. Myös *puukkojunkkar* kirjoittaa kommenttinsa murteella. Näin hän voi osoittaa tukevansa Miedon murteellista puhumista.

109) *Naamas kiinni tai tuumma lyämähän (7)*

110) *et ite mää siitä Miettoo oikasemmaa ku kerra oot tuommosen kauheen arvovaltoo nakertavan epäkohan huomanna? (1)*

Joissain tapauksissa murre näyttää vaikuttavan kielteisesti ihmisen älykkyyden arvioimiseen. Esimerkiksi koulumaailmassa murre voi vaikuttaa alentavasti oppilaiden persoonallisuuden, sosiaalisen taustan tai koulumenestyksen arviointiin (Kalaja 1999: 55). Mietoa on aineistossani nimitelty *tolloksi*, *typeräksi* ja *torveksi* juuri hänen puhuman murteensa vuoksi. Kolme kommentoijaa ottaa kantaa tähän haukkumiseen kyseenalaistamalla sen, miksi juuri Miedon puhuma murre leimaa hänet *tolloksi* tai on vain *tolloille ominaista*. Esimerkissä 111 anonyymi kirjoittaja ihmettelee arvostelijoiden perusteita.

- 111) *Mikähän Miedos on vikana? -- Se vaa sattuu vastaalemaan pohojojamaan murteella, mä oon siihen niin tottunu, etten ketää sen takia pirä tyhmänä. Pohojammaalaanen sanonta: "Kateus pitää ansaata, säälin saa ili-maaseksi." (8)*

Aineistossani 11 kommentoijaa on puolustanut Antti Tuiskua ja hänen murrettaan. Nämä keskustelijat perustavat kommenttinsa lähinnä siihen, että kun Tuisku on aina puhunut murretta, puhuu hän sitä totta kai julkisuudessaakin. Esimerkissä 112 nimimerkki *Maaret* toteaa, että omalla murteella voi ilmaista itseään parhaiten. Esimerkin 113 anonyymi kommentoija kirjoittaa, että jos Tuisku ei puhuisi enää murteella, se kertoisi tämän huonosta itsetunnosta, ja olisi arvostettavan asian sijaan vain huvittavaa. Kaksi keskustelijaa mieltää Tuiskun homoseksuaaliksi tämän murteen perusteella. Esimerkissä 114 hänestä käytetään halventaa ilmausta *hintti*. Nimimerkit *sandis* ja *roi girl* vastaavat, ettei Tuiskua voi pitää homoseksuaalina vain tämän murteen perusteella (esimerkki 115). Nimimerkki *sandis* kyseenalaistaa nämä johtopäätökset, mutta käyttää itsekin sanaa *hintti* kommentissaan.

- 112) *Toinen asia on murre, minä olen myös sitä mieltä, että murre saa näkyä ja kuulua. Minustakin tuntuu, että puhun "väärää" kieltä jos vaihdan omasta murteestani toiseen. Omalla kielellä voi ilmaista itseä parhaiten. Hyvä Antti pysy sellaisena kuin olet ! (22)*

- 113) *Kyllä se vaan on niin, että huvittavinta on, kun joku muuttaa jonnekin ja alkaa 2 kuukaudessa väentää jo uutta murretta. Itsetunnon puutteesta kielii vaan. Hyvä Antti, ettei ole "murre tarttunut" kuten sanotaan. (21)*

- 114) *Mikä sen rovaniemeläispojun nimi olikaan? Tuli vain mileen...että ihan selvä HINTTI "kyllähän mie ossoon laulaa" ***** mä repesin kun se hintti heitti tuon. (31)*

- 115) *h0h0h älä nyt uneksi.. miten määrittelet hintin? ei se murre miehestä hinttiä tee. (31)*

Pakosen murretta on arvosteltu kaikista aineistoni henkilöistä eniten. Kahdeksan keskustelijaa on kommentissaan puolustanut Pakosta ja tämän murretta. Nämä kommentit on suunnattu suoraan murretta kritisoineille, kuten esimerkeissä 116 ja 117. Kommentteissa on käytetty paljon huutomerkkejä. Niissä on nimitelty muita keskustelijoita *nirpanokkaisiksi*, *pikkusieluisiksi* ja *turhiksi arvostelijoiksi*, jotka voivat mennä *nurkkaan mököttämään* tai pitää *turpansa kiinni*. Yhdessä kommentissa valittajia käsketään *häpeämään*. Muutama rauhallisempikin puolustava kommentti Pakosesta on kirjoitettu (esimerkki 118).

- 116) *Valittajat hoi! Miksette voi antaa uudelle juontajalle mahdollisuutta, ettekä heti ala morkkaamaan? Ajatelkaa...miljoona arvostelevaa töllöttäjää, mekastavat katsojat ympärillä paikanpäällä!!! -- MUISTAKAA, Johanna on PYYDETTY sinne murretta puhuvana omana itsenään, ex-tangokuningattarena ja yhä 7 vuoden jälkeen menestyvänä artistina, EI ammattijuontanana!!* (14)
- 117) *Kyllä teillä valittajilla on asiat omassa elämässänne hyvin ja oma peilikuva on tyydyttävä! Tällainen halu morkkata juontajia ja ohjelmaa! -- Keksikää itse sellainen juttu joka tyydyttää kaikkia...mahdotonta! Toiselle kun kumartaa, niin toiselle pyllistää, sehän on vanha totuus! Onneksi on vahvaluontoisia ihmisiä, jotka yrittävät tehdä teikäläisillekin viihdettä tietäen saavansa lokaa niskaansa! Hyvä Johanna ja Peltsi, teitä oli taas ilo katsella! Voimia molemmille jatkossa!* (14)
- 118) *Suosittelisin nyt kaikille rauhoittumista juontajien morkkaamisen suhteen... he tekivät työnsä parhaalla mahdollisella tavalla, ja sillä tavalla kun heidät on siihen pyydetty. Uutta aina kammoksutaan ja Suomihan on tunnetusti kateellisten ja negatiivisten ihmisten maa, joten toivon todella että arvon juontajapestin vastaanottaneet eivät korvaansa lopsauta näille nettipalautteille. Hienosti molemmat hoitivat pestinsä, eikä moitteen sijaa kummasakaan. -- Otetaan vaan iisisti kaikkii täällä ja annetaan kaikkien kukkien kukkia... :) (14)*

Anna Sainilaa on puolustettu 13 kommentissa. Myös Sainilan murretta puolustavat kommentoijat ihmettelevät jyrkkää kielteistä suhtautumista julkiseen murteen puhumiseen. Esimerkiksi nimimerkki *mie ja murre* osoittaa kommenttinsa suoraan Sainilaa kritisoineelle viestiketjun aloittajalle. Hän vetoaa murteen puhumisen luonnollisuuteen, ja kehottaa kritisoijaa suvaitsemaan toisenlaista murretta ja puhumaan itse miten haluaa. Kirjoittajan *mie ja murre* kanta korostuu, kun kommentti on kirjoitettu murteella.

- 119) *Mitä kauhiala siinä ny on, jos ihminen puhuu omalla murtheellaan? Silloinhan ihminen on luonnollisimmilhan ko ei tartte teeskennellä olevansa mithän muuta ku on. Ei kai niissä tanssikilpailun säännöissä käsketä puhumhan vain kirjakieltä, mitä sie luulet? Anna sie Annan puhua ommaa nättiä murretta, ja sie saat ihan vaphasti puhua kirjakieltä. -- Ja kumma väite sulla, että ihminen näyttää rumemmalta ku puhuu murrettansa!* (15)

4. JULKISUUDEN HENKILÖN PERSOONAN VAIKUTUS ASEENTEeseen

4.1. Ikä ja sukupuoli

Asenteita tarkasteltaessa täytyy ottaa huomioon, että julkisuuden henkilöiden persoona voi vaikuttaa hyvin paljon asenteisiin, usein ehkä murrettakin enemmän. Eri konteksteissa murre saa erilaisia merkityksiä. En ole ottanut mukaan aineistonanalyysiin keskusteluista Pakosen juonnon moittimista tai Tuiskun lappilaisuuden ihannoitua, jos ne eivät mitenkään sivua murretta. Otan nämä kuitenkin huomioon pohtiessani mahdollisia taustatekijöitä eri henkilöihin kohdennettuihin murreasenteisiin.

Aineistoni keskusteluissa ei kommentoida julkisuuden henkilöiden ikää, joten on vaikea päätellä, onko iällä vaikutusta asenteisiin. Aineistoni julkisuuden henkilöistä Juha Mieto on selkeästi vanhempi kuin muut. Hän on ollut julkisuudessa 1970-luvulta lähtien, ja näin hänen murteensa on ehkä näistä tunnetuin. Silti hänen murteensa on herättänyt keskustelua vielä 2010-luvun jälkipuolellakin.

Sukupuolen vaikutus asenteisiin näkyy erityisesti Sainilasta käydyssä keskustelussa. Sainilan murretta käsittelevän viestiketjun aloittaja kirjoittaa aloitusviestissään, että *miksi pitää briljeerata hirvittävällä murteella. Kun suunsa avaa ulkonäköpisteetkin putoavat*. Tämä kommentti on aiheuttanut jonkin verran keskustelua puolin ja toisin siitä, että miehille suvaitaan murteellinen puhuminen enemmän kuin naisille. Myös muutamassa muussa Sainilasta kirjoitetussa kommentissa todetaan, että kauniin naisen suuhun ei murre kerta kaikkiaan sovi. Sainilan murretta puolustavat kommentoijat ihmettelevät, *miksi Juha Mietoa kunnioitetaan myös hänen murrepuhumisensa takia? Miksi ei muita?* Tämä saa aikaan niin yhtyviä kuin eriäviä mielipiteitä, kuten esimerkeissä 120 ja 121 kirjoittajat kommentoivat. Esimerkissä 120 kauhistellaan Miedon ja Sainilan rinnastamista. Kirjoittaja ei mainitse kommentissaan Sainilan nimeä, vaan kutsuu tätä *typyksi*. Kun tällaisessa vertailussa miehestä käytetään sukunimeä ja naista nimetään paikkakuntansa tytöksi, voi nimityksen tässä yhteydessä mieltää jopa alentavaksi. Esimerkki 121 on miesten ja naisten murteesta käydyn kiistelyn viimeinen kommentti, joka tiivistää keskustelun taustalla vaikuttavan ajatuksen.

120) *Älä hyvä ihminen rinnasta Mietoa ja Oulun typyä!* (15)

121) *Mitä eroa heissä on puhekykyisinä ihmisinä? Iso mieskö saa puhua, muttei kaunis neiti?* (15)

Myös Pakosesta käydyssä keskustelussa on nimimerkki *L.Nordman* on kommentoinut, ettei kauniille naiselle sovi murteellinen puhe (esimerkki 122). Tämä kommentti ei kuitenkaan ole herättänyt lisäkeskustelua puolesta tai vastaan.

122) *Kyllä nuo Johannan viäntelyt särähtelivät minunkin korvissani, ei oikein istu noinkin kauniin naisen suuhun.* (11)

4.2. Julkisuuskuva

Aineistoni julkisuuden henkilöillä on erilaiset taideimagot, jotka voivat vaikuttaa muun muassa siihen, odotetaanko heiltä tietynlaista puhetapaa julkisissa esiintymisissä. Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtye, Mieto ja Tuisku ovat suhteellisen paljon julkisuudessa muutenkin kuin yksittäisten televisio-ohjelmien tai -esiintymisten kautta.

Kuten luvun 3.2. rekisteridiskurssin kommentteista käy ilmi, Pakosen murteellista puhetta on arvosteltu, koska valtakunnallisessa verkossa esitetyn ohjelman juontajalta odotetaan yleispuhekielisempää puhetta kuin esimerkiksi haastatelluilta. Pakonen edustaa juontaessaan Yleä instituutiona, muut aineiston henkilöt taas ovat yksityisiä henkilöitä. Tämä on varmasti yksi syy siihen, miksi Pakosen murre on herättänyt huomattavasti enemmän negatiivista keskustelua kuin muiden aineistoni julkisuuden henkilöiden.

Yleisradion toimittajien ja ohjelma-avustajien avuksi tehtiin suppea ohjelmatoiminnan säännöstö vuonna 1972. Tämä sai täydennystä vuonna 1979, kun Seppo Kahilan toimitama teos *Elävää suomea*, Yleisradion kieliopas ilmestyi. Syyskuussa 2012 Ylen ohjelmatoiminnan säännöstö muuttui ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettisiksi ohjeiksi. Kaarina Karttunen kirjoittaa vuoden 1986 Kielikellossa radion ja television puhekielen rekistereistä. Artikkelissa todetaan, että Yleisradion julkisuus vaikuttaa kuulijoiden ja katsojien kielenkäyttöodotuksiin. Ohjelman virallisuus vaikuttaa paljon kielenkäytön vaihtelumahdollisuuksiin: mitä virallisempi, institutionaalisempi ohjelma on, sitä suuremmat julkisen kielenkäytön norminmukaiset odotukset siihen näyttävät kohdistuvan. (Karttunen 2/1986.)

Ylen ohjelmatoiminnan säännösten mukaan Yleisradion ohjelmantekijöiden on käytettävä hyvää yleiskieltä. Näin ollen koko maahan ja eri murrealueille tarkoitettussa ohjelmassa, johon murre ei tyylillisesti ja ilmaisullisesti sovi, ei murteita pidä käyttää. Myös slangin ja huolimattoman puhekielen ylimalkaista tai ohjelman tasoon sopimatonta käyttöä on vältettävä. Säännöstössä muistutetaan, että murre ja slangi voivat olla vaikeasti ymmärrettäviä. (Yleisradion ohjelmatoiminnan säännöstö 1972: 35.) Vaikka kyseessä on yli 40 vuotta vanha säännöstö, aineistoni perusteella moni Tangomarkkinoiden katsoja odottaa kielenkäyttöä, joka noudattaa yllä olevia ohjeita. Ohjelma on suunnattu aikuiselle väestölle. Aineiston kommenttien perusteella yleisö mieltää Tangomarkkinat sen viihteellisestä tarkoituksesta huolimatta melko viralliseksi ohjelmaksi. Tähän vaikuttanee ohjelman valtakunnallisuus ja pitkä perinne iltapukujuhlana.

Myös Pakosen persoonalla voi olla vaikutusta siihen, että kielteisiä kommentteja on reilusti myönteisiä enemmän (Taulukko 1). Pakosen juontoa on kuvailtu huonoksi useassa aineistoni kommentissa. Lisäksi keskusteluissa on paljon kommentteja, joita en ole sisällyttänyt mukaan aineistoon. Näissä kommentteissa ei enää sivuta murretta, vaan arvostellaan enemmänkin Pakosta ihmisenä. Kymmeniä esimerkin 123 tapaisia kommentteja on jäänyt aineistoni ulkopuolelle. Ne antavat kuitenkin osviittaa siitä, että Pakosen juonto oli monen mielestä huonoa muutenkin kuin murteen vuoksi.

123) *Johanna Pakonen oli huono juontaja, ulosanti oli epäselvää ja hälisevää (enkä tarkoita murretta).* (9)

Juha Mietoon on joissain aineistoni kommentteissa liitetty rohkeus ja uhoaminen. Myös maalaisuus on osa hänen persoonaansa. Mantila on tutkinut murteen ja identiteetin suhdetta. Hänen mukaansa suomalaisessa kulttuurissa maalaisuuteen liitetään yleensä suoruus, mutkattomuus, rehellisyys ja usein myös suomalaisuus. Lisäksi nämä kytkeytyvät yhteen mutkikkaalla tavalla, jolloin esimerkiksi maalaisuus, maskuliinisuus ja tietyt maakuntapiirteet kuuluvat yhteen. (Mantila 2004: 324.)

Mantila on hahmotellut artikkelissaan *Murre ja identiteetti* viisi eri tavalla varioivien puhekielenpiirteiden ryhmää: 1. yleiset ja neutraalit puhekielisyydet, 2. maantieteellisesti laaja-alaiset puhekielen piirteet, 3. yleistyvät puhekielen piirteet, 4. leimalliset maakuntapiirteet sekä 5. elävät ja yleistyvät puhekielen piirteet, joiden esiintymisalue on suppeampi kuin 1. ja 3. ryhmän piirteiden. Nämä eri puhekielen piirteet rakentavat eri-

laisia sosiaalisia identiteettejä, jollaisia on osittain havaittavissa myös aineistoni julkisuuden henkilöillä. Mantila on jakanut identiteetit viiteen ryhmään, joiden sisällä on vielä vaihtelevuutta. Erilaisia identiteettejä ovat hänen hypoteesinsa mukaan I. *Maalainen, kielteinen ~ Maskuliininen ~ Reipas, mutkaton, suora ~ Suomalainen*, II. *Maalainen, myönteinen ~ Reipas, mutkaton, suora ~ Moderni, feminiininen*, III. *Neutraali ja Korrekti ~ Koulutettu*, IV. *(Pää)kaupunkilainen ~ Nuori ~ Feminiininen* sekä V. *Neutraali*. (Mantila 2004: 325–329.) Näistä kaksi ensimmäistä identiteettiryhmää edustavat aineistossani. Erityisesti Mieto edustaa maskuliinista maalaisuutta, johon liittyy niin myönteisiä kuin kielteisiä piirteitä. Tuiskun murteen piirteet taas luovat kuvaa myönteisestä ja modernista maalaisuudesta.

Mieto edustaa maskuliinisuutta, suoraa ja reipasta maalaisuutta, jossa edustuvat Mantilan jaottelussa toinen ja neljäs puhekielen ryhmä. Tämänäyttävyyseen maalaisuuteen voi liittyä myös karskiuden ja työväenluokkaisuuden sivumerkityksiä, ja siksi se on ominaisempi miehille kuin naisille. Pohjalaiset ja eteläpohjalaiset murteet ovat leimautuneet maskuliinisiksi. Miedon julkisuuskuva on ollut rehellinen ja suorasukainen maalaismies, ja hänen menestyksensä hiihtouransa loi hänelle jopa kansallissankarin mainetta. Vastaavaan rooliin olisi vaikea kuvitella naista, tai miestä, joka puhuu jotain muuta murretta. Tällaiset rehdit pohjalaismiehet ovat osa suomalaisuuden diskurssia. (Mantila 2004: 330–331.) Vaikka aineistossani on nähtävissä tämä mielikuva Miedosta koko kansan rehtinä *Mietaana*, on häneen maalaisuuteensa liitetty myös kielteisiä sävyjä. Häntä on kutsuttu *tolloksi* ja *typeräksi uhoojaksi*, joka *ei ymmärrä lopettaakaan* [murteella puhumista] *vaikka sanottais* ja jonka *tolloille ominaista murretta ei ole tarkoitettu ihmiskorvin kuunneltavaksi*.

Samaan identiteettiryhmään kuulunee myös Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtye. Esimerkiksi mediassa pohjalaisuuteen liitetään suomalaisina pidettyjä hyveitä, kuten työteliäisyys ja täsmällisyys sekä perinteikkyyys (Mantila 2004: 331). Yhtyeestä ei kuitenkaan aineistoni keskusteluista ilmennyt julkisuuskuvan vaikutusta murteella laulamisen aiheuttamiin asenteisiin. Toki tärkeä osa Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeen julkisuuskuvaa on nimenomaan se, että heidän laulunsa sanoja on höystetty murteella. Tämän ansiosta yhtye erottuu musiikkimaailmassa monesta muusta artistista. Myös Sainila ja Pakonen rakentavat murteellaan identiteettiä, joka kuuluu samaan ryhmään. Maskuliinisuuden sijaan heidän murteensa luo osalle kuulijoista kuvaa reippaasta, mutkattomasta ja suo-

rasta ihmisestä, vaikka etenkin Pakosen kohdalla murre enemmänkin ärsyttää, ja sitä epäillään teennäisyydeksi.

Toinen Mantilan hahmottelema identiteettiryhmä on myönteinen ja moderni maalaisuus. Tähän ryhmään kuuluvat yleistyvät paikallispiirteet representoivat myönteistä maalaisuutta, joka sopii myös naisille paremmin. Näistä piirteistä selkein esimerkki on persoonapronominityyppi *mie, sie*. Tämä on yleistyvä murrepiirre, jota etenkin naiset suosivat. *Mie*-persoonapronominia käyttävät nykyään myös henkilöt, jotka eivät ole kotoisin kaakkosmurteiden tai peräpohjalaismurteiden alueelta. Pronominin *mie* käyttö on yleistä sellaisissa tilanteissa, joissa puhuja haluaa luoda itsestään iloisen ja toimeliaan kuvan. (Mantila 2004: 332.)

Aineistoni henkilöistä Tuiskun identiteetti profiloituu myönteiseen maalaisuuteen. Useassa aineistoni kommentissa hänet mielletään iloiseksi ja välittömäksi persoonaksi nimenomaan murteensa ansiosta. Toisaalta muutama kommentoija pitää Tuiskua homoseksuaalina tämän murteen ja etenkin persoonapronominin *mie* käytön vuoksi (esimerkki 124). Vaikka pronominityyppiä *mie, sie* esiintyy naisilla enemmän kuin miehillä, ei se kuitenkaan pelkästään naisten suosima (Mantila 2004: 332). Tuiskun seksuaalisesta suuntautumisesta on käyty keskustelua hyvinkin runsain määrin keskustelupalstoilla, jotka eivät kuulu aineistoon. Tuisku itse ei ole kommentoinut asiaa lainkaan julkisuudessa. Esimerkiksi Iltalehden keskustelupalstoilla keskustelua on herättänyt Tuiskun huoliteltu ulkonäkö ja puhetapa, jossa siis olennaisena osana ovat *mie, sie* -persoonapronominit.

124) *Mikä sen rovaniemeläispojun nimi olikaan? Tuli vain mileen...että ihan selvä HINTTI "kyllähän mie ossoon laulaa" ***** mä repesin kun se hintti heitti tuon. (31)*

Antti Tuiskua on toisaalta myös keuhuttu välittömäksi, luonnolliseksi ja aidoksi. Aineistoni kommentteissa tätä pidetään hänen murteensa ansiona. Aineiston ulkopuolelle jääneissä kommentteissa aitous liitetään osaksi hänen persoonaansa ja lappilaisuuttaan, eikä sitä perustella murteellisella puheella. Yhdessä aineistoni keskustelussa on pohdittu syitä Tuiskun suosiolle, yhdessä taas on kysytty, *mikä Antissa ärsyttää*. Ensimmäisessä näistä suosion syyksi mainitaan usein Tuiskun murre. Jälkimmäisessä 15 sivua pitkässä keskustelussa ainoastaan yksi kommentoija mainitsee murteen ärsytyksen aiheeksi. Ky-

seessä on kuitenkin hänen faniensa sivusto, joten monia heistä harmittavat pienemmät asiat, kuten se, ettei Tuisku anna ottaa kuvia itsestään. Toisaalta monia ärsyttää, kun laulaja korostaa kotipaikkaansa Rovaniemeä ja rakkauttaan tätä kaupunkia kohtaan. Lappilaisuus on siis asia, joka ärsyttää ja ihastuttaa keskustelijoita.

5. MAALLIKOIDEN TEKEMIÄ HAVAINTOJA MURREPIIRTEISTÄ

Ei-lingvistit voivat kiinnittää tietoisesti huomiota puhujan sanomaan ja erotella siitä erilaisia puheen muotoja. Erityisesti jos puhujan puhetapa eroaa kuulijan omasta puhe-
tavasta, voi kuulija kiinnittää huomiota näihin eroavaisuuksiin. Usein omaa puhetapaa
pidetään vakiintuneimpana muotona. (Niedzielski & Preston 2003: 302–305.) Tässä
luvussa analysoimani metakieli vastaa lähinnä Niedzielskin ja Prestonin yllä olevaa
määritelmää metakielestä 2. Tarkastelen, millaisia havaintoja ei-kielitieteilijät ovat teh-
neet tunnettujen henkilöiden murrepiirteistä. Aineistossani jonkin verran sellaisia kom-
mentteja, joissa on nostettu esiin julkisuuden henkilön puhuman murteen piirteitä. Osas-
sa kommentteista on käytetty joitakin henkilöiltä kuultuja sanoja, jotka murteessa ärsyt-
tävät. Pakosen innoittamana on kirjoitettu muutama murrehokema ja yksittäisiä sanoja.
Tuiskusta käydyissä keskusteluissa hänen murteestaan on nostettu esille persoonapro-
nomininit *mie* ja *sie*. Lisäksi julkisuuden henkilön murretta on voitu matkia kirjoittamalla
siitä otteita, tai oma kommentti on voitu kirjoittaa osittain sillä murteella, joka on kes-
kustelussa puheenaiheena.

5.1. Persoonapronomininit

Palander ja Nupponen (2005) ovat käsitelleet artikkelikokoelmassaan Suomen karjalais-
ten identiteettiä ja kielellisiä käsityksiä. Heidän mukaansa eri murteista tunnistetaan
persoonapronomininit muita piirteitä paremmin (2005: 34–35). Tätä havaintoa tukee
myös oma aineistoni. Maallikot ovat nostaneet esille erityisesti Antti Tuiskun murteesta
persoonapronomininit *mie* ja *sie*. Muita murteenpiirteitä on nostettu kommentteissa esille
satunnaisesti. Muutama keskustelija nimeää Tuiskun murretta nimenomaan siinä esiin-
tyvien persoonapronominien mukaan, kuten esimerkeissä 125 ja 126 anonyymi keskus-
telija ja nimimerkki *Miemie ammuuuuuuu* tekevät. Kun keskustelijat ilmaisevat puhuvan-
sa samaa murretta kuin Tuisku, he kertovat tämän nimenomaan *mie*-pronominin kautta
(esimerkit 127 ja 128).

125) *MIE MIE MIE-hirvee sana ja vielä Antti Tuiskun suusta? Mä inhoon tota
mie-murretta ylikaiken!!!!* (21)

- 126) *Anttikin puhuu kotimurteellaan mie ja sie.* (29)
- 127) *Itekin kun puhun tuolleen "mie, sie"...* (22)
- 128) *Ja kyllä roilaiset puhuu silleen mie mie mie..... :))* (31)

5.2. Hokemat

Aineiston kolmessa kommentissa on ilmaistu negatiivista suhtautumista Pakosen murteeseen käyttämällä erilaisia Oulun murteella höystettyjä hokemia. Tunnistetuin piirre Pakosen murteessa näyttää olevan yleisgeminaatio. Nimimerkit *Juuso G.* ja *Tankoprinsi* ovat viljelleet tätä esimerkeissä 129 ja 130. Nimimerkki *Funny fan* taas käyttää oululaista humoristista sanontaa osoittaakseen murteen sopimattomuuden televisioon (esimerkki 131). Keskustelijan käyttämän fraasin sijaan yleisempi versio siitä on: *ookko nää Oulusta, pelkääkö nää polliisii*. Pöljäksi eli typeräksi oululaiset tuskin sieltä kotoisin olevia oikeasti kutsuvat.

- 129) *Aivan samoin kuin sen erään oululaisen TV-kokin puhe. Soosi keitettiin kokkoon, ruuaksi laitettiin kannaa, sitten paistettiin pari munnaa. Järvestä saatiin kallaa. Lähtisivät kottiin.* (13)
- 130) *Tämä jäykkä, sähköiskun saanut, paperista kuivankolkolla äänellä lukeva nainen voisi lähteä kottiin. Ei muuta kuin kerätä kaverit kokkoon ja mennä asemalle ootteleen junnaa. Siellä voi ravintolavaunussa syyvä kannaa ja kotonan sitten häätyy paistaa pari munnaa.* (14)
- 131) *"Ookkonä Oolusta ja ookkonä pölijä?" kuuluu oululainen humoristinen letkautus. Se ei sentään sopine Pakoseen kuin puoliksi. Pakosen mukaan hän juontaa tangofinaalinkin Seinäjoelta. Toivottavasti siitä ei enää tule "musiikkiohjelma", vaikka Seinäjoki onkin lähempänä Oulua kuin Turku.* (11)

5.3. Keskustelijoiden nimeämiä murrepiirteitä

Niedzielskin ja Prestonin (2003: 266) mukaan kansanlingvistiikassa maallikot havaitsevat ensisijaisesti sanat. Yksittäisistä sanoista on helppo puhua. Helpoimmin havaittavia murrepiirteitä taas ovat sellaiset, jotka eroavat selvästi prestiisivarianteista. Tällaisia piirteitä ovat esimerkiksi svaavokaali ja murteelliset persoonapronominit. (Mielikäinen & Palander 2002: 98.) Tarkastelen tässä alaluvussa sitä, millaisia murteenpiirteitä maal-

likot tunnistavat. Varsinaisesti murteenpiirteistä keskustelua ei ole, ja yleensä keskustelijat vain käyttävät esimerkkinä jotain murteellista sanaa, tai ovat kirjoittaneet myönteisen tai kielteisen kommentin murteella. Yksi kommentoija on kuitenkin nostanut esille Tuiskun murteesta puuttuvan murteelle tyypillisen *h:n* (esimerkki 132). Kemin murrealueen piirteisiin kuuluu sisäheitto, jossa *h:tä* edeltävä lyhyt vokaali on heittynyt pois, esimerkiksi *saunhan* (Kettunen 1999: N:o 108).

132) *Mie tykkään Antista ko se on aito lapin poika.. Rovaniemen murtheesta puuttuu H, muttei se haittaa.* (22)

Tuiskun käyttämien Kemin murteelle tyypillisten persoonapronominien lisäksi tunnistettavien murteenpiirre näyttää olevan svaavokaali, jota on havaittu erityisesti Miedon ja Pakosen murteessa. Moni Pakosen murteellista juontamista kommentoinut keskustelija nostaa esille jonkin murteellisen sanan, kuten esimerkeissä 133 ja 134. Yleisin kopioitu sana on *kilipailut*. Muutamassa kommentissa on esimerkin 134 tapaan ”levennetty” Pakosen puhetapaa niin, että *ai*-diftongi edustuu *ae*:na (*kilipaelijoesta*, *kilipaeluissa*, *Oulu-laene*). Samassa esimerkissä *oi*-diftongi edustuu *oe*-diftongina. Ja totta onkin, että Oulun murteessa on lievää diftongin redusoitumista (ks. Mantila & Pääkkönen 2010: 86–90). Myös yleisgeminaatio on yksittäisissä sanoissa nostettu esille (esimerkki 134).

133) *Turusta kuulutetaan tähän tapaan: "Kilipailija Valakiakoskelta..."*

134) *Johanna Pakoselta meni jo paremmin. Vaikka en enää haluaisi kuulla "kilipaelijoesta" ja "ylleisöstä".* (11)

Miedon Etelä-Pohjanmaan murteesta moni keskustelija on maininnut svaavokaalin sisältävien sanojen (*kirija*, *vanahat murteet*, *Pohojanmaan*, *ihimisen*, *tolokkua*) lisäksi sanoja, joissa jälkitavujen *i*-loppuiset diftongit ovat oienneet pitkiksi vokaaleiksi (*pohjalaasena*, *vähäosaaset*, *sohaaset*). Jotkut keskustelijat ovat matkineet julkisuuden henkilön murretta painottaakseen sen hienoutta tai vastaavasti hirveyttä, kuten esimerkeissä 135 ja 136.

135) *Kyllllläää se oooo vaaaannnniiinnn että pohojaaaaalaaaaaneeeee pärjääää aaaaaana. Miks pitää puhua idioottimaisella aksentilla koko ajan jos on kotoisin jostain hevon kuusesta?* (7)

136) *Siinäkin mainoksessa, Unicefin World Vision-kummit, hän lukee mustalle kummipojalleen sitä 'kiriättään' niin kurikkalaasella murtehella, jotta tuli oi-*

kein minulle pohjalaiselle hyvä mieli: "...oo a h k e r a koulus ja muista lainata värikyniäs pikkusiskoolles ja -velielles!" (2)

Murteella kirjoitettuja kommentteja on aineistossani paljon. Usein kommentit, joissa puolustetaan tai kehuaan julkisuuden henkilön murretta, on kirjoitettu tai yritetty kirjoittaa tämän puhumalla murteella. Esimerkissä 137 nimimerkki *merteessa mitään vikaa päin vastoin murteita enempi* on halunnut osoittaa kommentillaan, kuinka ymmärrettävää Pakosen puhuma murre on. Vaikka keskustelija nimittää murretta Pohjanmaan murteeksi, hän mahdollisesti on yrittänyt kirjoittaa Oulun seudun murteella. Tämän puolesta puhuu se, että kyseessä on argumentti Pakosen murteen selkeyden puolesta ja että hän käyttää Oulun murteelle tyypillistä *OA-* ja *eA-*vokaaliyhtymien edustumista *pimiä, puurua* -tyyppisesti sanoissa *hienua* ja *lukia*. Lisäksi kommentissa esiintyy svaavokaalia. Kuitenkin siitä puuttuu Oulun seudun murteelle tyypillinen yleisgeminaatio ja jälkitavujen vokaalienvälinen *h*. Tilapäisteksteissä murre saattaa olla huonosti onnistunutta (Koski 2002: 74), kuten osassa verkkokeskustelijoiden kommentteista.

137) *Kyllä on kiva kun puhutaan rehellisesti murteella. Aina sitä kirija kieltä kuulee. Vanahat murteet on mukiin meneviä. Lisää vain pohjanmaan murteella se herättää ihmisen. Kirija kieltä kuultu yllin kyllin uutisetkin lukia. Pohjanmaan murteella niistä sais jotaki tolokkua kirija kieli on aivan liika hienua. Pohjanmaan murteen ymmärtää eikö totta? (14)*

Etelä-Pohjanmaan murteella kirjoitetuissa kommentteissa on kirjoitettu esiin erityisesti *eA*-yhtymät *iA*:na (*komia*), *ie*-diftongin avartuminen *iä*:ksi (*miäs*), jälkitavujen vokaalienvälinen *h* (*muistetahan, tunnetahan*) ja *t*:n heikon asteen vastine *r* (*eherottomasti*). Nimimerkki *Esako* on kirjoittanut kannustavan syntymäpäivärunon Juha Miedolle Etelä-Pohjanmaan murteella. Nimimerkki on mielenkiintoinen: onko *Eskosta* tullut svaavokaalin innoittamana *Esako*. Vaikka svaavokaali ei edustu tällaisessa äänneympäristössä, on maallikko voinut sen siihen panna korostaakseen kommenttinsa murteellisuutta.

6. PÄÄTÄNTÖ

Tutkimuksenongelmani on kiteytettynä, miten julkisuuden henkilöiden murteenkäyttöön suhtaudutaan internetin keskustelupalstoilla. Olen kerännyt aineiston internetistä 31 eri keskustelupalstalta. Tutkin, ovatko asenteet pääosin myönteisiä vai kielteisiä, ja miten kirjoittajat perustelevat asenteitaan. Olen tarkastellut keskustelukommenteista asennoitumisen ilmauksia ja niissä näkyvää asennetaustaa, näkökulmia ja arvostuksia. Analysoin kommenttien kielenpiirteitä, kuten murteen kommentoinnissa käytettyjä adjektiveja ja verbin persoonamuodon valintaa. Jatkokysymyksenä olen pohtinut, vaikuttaako murreasenteisiin ja mielipiteisiin se, millä tavalla henkilö on tullut julkisuuteen. Tarkastelen myös maallikoiden tekemiä murrehavaintoja.

Tutkimukseni on empiiristä eli aineistopohjaista tutkimusta. Vaikka se on pääosin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta, olen soveltanut myös kvantitatiivista otetta aineistoa käsitellessäni: analyysiosassa olen merkinnyt näkyviin kommenttien lukumäärät kussakin diskurssissa. Teorialähtökohtana on kansandialektologia, joka on kiinnostunut tavalisten kielenkäyttäjien murrehavainnoista. Tutkimukseni on diskursiivista asennetutkimusta, eli tutkin verkkokeskustelijoiden asenteita diskurssianalyysin keinoin. Diskurssianalyysia soveltamalla olen pyrkinyt erottelamaan aineistosta esiin nousevat diskurssit eli murteesta, ja erityisesti julkisuuden henkilöiden murteesta, puhumisen tavat.

Olen jakanut aineistoni kommentit neljään eri diskurssiin, joita ovat tunne-, vuorovaikutus-, rekisteri- ja asiantuntijadiskurssi. Näistä laajin on tunnediskurssi, johon sisältyy viisi eri aladiskurssia, eli kyseenalaistamis-, virkistävä poikkeus-, omakohtaisuus-, puolustus- ja toimintadiskurssit. Julkisuuden henkilöiden murteista on keskusteltu monelta eri kannalta, ja keskustelijat ovat argumentoineet kommenttejaan hyvin erilaisilla tavoilla. Joissain kommenteissa taas perusteluja ei ole lainkaan, vaan asiaa on kommentoitu tunnelähtöisesti, esimerkiksi toteamalla, että julkisuuden henkilön puhuma murre kuulostaa *ihanalta* tai *hirveältä*.

Yleisesti ottaen aineistossani julkisuuden henkilöiden murteista pidetään: 227 kommentoijasta 109 pitää murteista ja 81 ei pidä. 37 kommentoijaa ei ilmaise selvästi mielipidettään, mutta he ovat silti osa yleistä julkisuuden henkilöiden murteesta puhumisen

diskurssia kommentoimalla murretta jollain tapaa. Tutkin kommentteja neljästä eri julkisuuden henkilöstä, eli Johanna Pakosesta, Antti Tuiskusta, Juha Miedosta ja Anna Sainilasta. Lisäksi aineistossani on keskusteluja murteella laulavasta, nyt jo hajonneesta, Lauri Tähkä & Elonkerjuu -yhtyeestä. Johanna Pakosta lukuun ottamatta julkisuuden henkilöiden murteita kehutaan ja ihaillaan aineistossani enemmän kuin kritisoidaan.

Olen tutkinut kommentteista esiin nousevia yksittäisiä kielenpiirteitä. Verkkokeskustelijoiden asenteet tunnettujen henkilöiden murretta kohtaan näkyvät muun muassa nimeämisen, adjektiivien ja verbien kautta. Olen tutkinut näitä kaikkia, sikäli kun ne kussakin diskurssissa nousevat esille. Tavoitteenani oli verbejä, adjektiiveja ja nimeämistä tutkimalla selvittää, miten verkkokeskustelijat puhuvat julkisuuden henkilöiden murteesta. Ärsyttääkö vai ihastuttaako murre, tai ovatko murteet kenties *rikkaus* vai pelkkää *briljeeraamista*. Monen keskustelijan mielestä julkisuuden henkilön puhuma murre on *ihanaa, kivaa, luonnollista* tai *parasta*. Yleisimpiä kielteisiä adjektiiveja ovat *hirveä, hirvittävä, kauhea, karmea* tai *kaamea*. Kaiken kaikkiaan murretta tai sen puhumista on kuvailtu positiivisilla adjektiiveilla aineistoni 41 kommentissa. Negatiivisia adjektiiveja on 22 kommentissa.

Yleisin verbin persoonamuoto aineistoni kommentteissa on yksikön ensimmäinen persoona. Tällöin kommentoijat ottavat vastuun kirjoittamisistaan ja esittävät ne omana mielipiteenään. Internetin keskustelupalstoilla keskustelijan ei tarvitse paljastaa henkilöllisyyttään, joten omien mielteiden takana seisominen lienee helpompaa kuin joissakin kasvokkaistilanteissa. Murteet herättävät tunteita, ja siksi useat keskustelijat esittävät mielipiteensä piiloutumatta yleisen totuuden tai mielipiteen taakse. Aineistossani on kuitenkin jonkin verran myös geneeristä passiivimuotoa ja yksikön kolmatta persoonaa, joiden avulla kirjoittaja voi häivyttää itsensä. Tämä voi olla argumentaatiokeino, sillä asiasta puhutaan tällöin yleisenä totuutena. Muutamassa kommentissa on käytetty verbistä monikon toista persoonaa. Tällaisista kommentteista ei käy selväksi, ovatko ne suunnattu muille keskustelijoille vai murretta puhuville julkisuuden henkilöille.

Murretta ja murteen puhujia nimetään aineistossani monella eri tavalla. Yksi yhtenäinen nimeämistapa kuitenkin nousee keskustelussa yli muiden, nimittäin murteen nimittäminen rikkaudeksi. Murteita kutsutaan rikkaudeksi, kun puolustetaan murteella puhujaa tai kun halutaan perustella omaa mielipidettä. Osa kommentteista sisältää pelkästään to-

teamuksen *murteethan ovat rikkaus* tai *murteet ovat kielemme rikkaus*. Nämä kommentoijat näyttävät pitävän jo tätä yksinään tarpeeksi painavana argumenttina. Yleisemmin siihen kuitenkin yhdistetään myös muita perusteluja.

Lisäksi olen tarkastellut erilaisten tekijöiden mahdollista vaikutusta asenteisiin. Osa kommentoijista ei halua kuulla murretta naisten suusta. Keskustelua on herättänyt se, kun osan mielestä esimerkiksi Juha Miedolle murre sopii luontevasti, kun taas Anna Sainilalla se ”laskee” hänen ulkonäköpisteitään, eikä muutenkaan sovi kauniin naisen suuhun. Johanna Pakosen murre on saanut paljon negatiivista palautetta. Hän erottuu tässä muista aineistoni julkisuuden henkilöistä. Osittain tämä johtunee siitä, että Pakonen on juontotehtävissään edustanut Yleä instituutiona, ja näin ollen hänen murteensa ei ole tuntunut sopivalta valtakunnalliseen ohjelmaan. Muut aineistoni henkilöt ovat edustaneet vain itseään viihdetaitelijana tai julkisuuskasvona.

Olen tutkinut, millaisia murteenpiirteitä, kuten hokemia tai persoonapronomineja, kommentoijissa mainitaan. Aineistossani on jonkin verran kommentteja, joissa on nostettu esiin julkisuuden henkilön puhuman murteen piirteitä. Niitä ei kuitenkaan ole yhtä poikkeusta lukuun ottamatta varsinaisesti nimetty, vaan niistä on kirjoitettu esimerkksanojen avulla, kuten toteamalla, että Pakonen sanoo aina *kilipailut*. Pakosen innoittamana on kirjoitettu myös muutama murrehokema. Lisäksi julkisuuden henkilöiden murteita on matkittu kirjoittamalla niistä otteita, tai sitten kommentti on kirjoitettu osittain sillä murteella, joka on keskustelussa puheenaiheena. Tuiskusta käydyissä keskusteluissa hänen murteestaan on nostettu esille persoonapronomin *mie* ja *sie*. Muutama keskustelija nimeää Tuiskun murretta nimenomaan *miesiemurteeksi*. Muista henkilöistä kirjoitetuissa murrematkimuksissa on viljelty runsaasti etenkin svaavokaalia (*vanahat, tolokkaa*). Lisäksi Pakosen puheesta on tunnistettu erityisesti yleisgemiaatio. Miedon murteesta moni keskustelija on kirjoittamalla matkinut muotoja, joissa jälkitavujen *i*-loppuiset diftongit ovat oienneet pitkiksi vokaaleiksi (*pohjalaasena*).

Tutkimukseni tulosten yleistettävyydessä on sama ongelma kuin muissakin keskustelupalstoilta tehdyissä tutkielmissa. Ihmiset kirjoittavat keskusteluihin yleensä nimimerkillä ilman henkilötietoja. Tällaisesta tutkimusaineistosta ei voi saada tarkkoja tietoja esimerkiksi osallistujien iästä, sukupuolesta tai asuinpaikasta. Aineiston analysoinnin kautta saadut tulokset eivät siis välttämättä edusta koko kieliyhteisön asenteita. Jatkossa

olisi mielenkiintoista tutkia, miten keskustelijoiden kotipaikkakunta vaikuttaa murreasenteisiin. Koska autenttiset internetissä käydyt keskustelut eivät yleensä paljasta kirjoittajan kotipaikkakuntaa, aineiston autenttisen keräämisen sijaan asiaa voisi lähestyä esimerkiksi verkossa täytettävillä kyselylomakkeilla.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Aineisto on kerätty internetistä 31 keskustelupalstalta aikavälillä 3.10.–10.10.2011.

Tarkat verkko-osoitetiedot liitteessä 2.

Kirjallisuus

ESKOLA, ANTTI 1973: *Sosiologian tutkimusmenetelmät I*. Neljännen, uudistetun painoksen muuttamaton lisäpainos. Porvoo-Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.

ESKOLA, JARI – SUORANTA, JUHA 1999: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

FISHBEIN, MARTIN – AJZEN, ICEK 1975: *Belief, Attitude, Intention and Behavior: An introduction to theory and research*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.

HAAKANA, MARKKU – MÄNTYNEN, ANNE 2002: Rakas ärsyttävä äidinkieli: kielestä kysyminen ja tunteet radion kieliohjelmassa. – Ilona Herlin (toim.), *Äidinkielen merkitykset* 2002 s. 287–311. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

HAKULINEN, AULI 1989: Puheen ja kirjoituksen pragmatiikkaa. – Anneli Kauppinen & Kyllikki Keravuori (toim.), *Kielen käyttö ja käyttäjä* 1989 s. 11–22. Helsinki: Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XXXVI. Äidinkielen opettajain liitto.

HEIKKINEN, VESA – MANTILA, HARRI 2011: *Kielemme kohtalo*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University press.

HIIDENMAA, PIRJO 2000: Lingvistinen tekstintutkimus. Sociolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* 2000 s. 161–190. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

HIIDENMAA, PIRJO 2003: *Suomen kieli – who cares?* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

ISOTALUS, PEKKA 1996: *Toimittaja kuvaruudussa. Televisioesiintyminen vuorovaikutuksen näkökulmasta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in communication 5.

JOKINEN, ARJA – JUHILA, KIRSI – SUONINEN, EERO 1993: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.

- JORONEN, PIIA 2007: *Ärsyttävä kieli. Puhekieleen kohdistuvat affektiset kannanotot Iltasanomien verkkokeskusteluissa*. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopiston suomen kielen laitos.
- KAHILA, SEPPO 1979: Esipuhe. – Seppo Kahila (toim.), *Elävää suomea. Yleisradion kielioipas 1979 s. 7–9*. Jyväskylä: K. J. Gummerus.
- KALAJA, PAULA 1999: Kieli ja asenteet. Kielenoppimisen kysymyksiä. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä 1999 s. 45–72*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.
- KARTTUNEN, KAARINA 1986: Millaisia puhekielen rekistereitä radion ja television ohjelmissa tarvitaan? – *Kielikello 2/1986*. Verkkooversio (15.1.2013).
- KETTUNEN, LAURI 1999: *Suomen murteet. Murrekartasto*. Viides, supistettu painos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOSKI, MAUNO 2002: Murteet muodissa. – Ilona Herlin, Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen & Tiina Onnikki-Rantajääskö (toim.), *Äidinkielen merkitykset 2002 s. 49–74*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia 869.
- LEIWO, MATTI – PIETIKÄINEN, SARI 1996: Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä. – Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa 1996 s. 85–108*. Tampere: Vastapaino.
- LUUKKA, MINNA-RIITTA 2000: Näkökulma luo kohteen: Diskurssintutkimuksen taustaoletukset. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö 2000 s. 133–160*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.
- MANTILA, HARRI 2004: Murre ja identiteetti. – *Virittäjä 3 s. 322–346*.
- MANTILA, HARRI – PÄÄKKÖNEN, MATTI 2010: *Oulun seudun murteen vokaalisto. Historia, muutos ja variaatio*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- MIELIKÄINEN, AILA 1980: Nykysuomalaisen puhekielen tutkimuksen taustaa. – Aila Mielikäinen (toim.), *Nykysuomalaisen puhekielen murros. Jyväskylän osatutkimus. Raportti 1 1980 s. 1–40*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston suomen kielen ja viestinnän laitoksen julkaisuja 20.
- MIELIKÄINEN, AILA – PALANDER, MARJATTA 2002: Suomalaisen murreasenteista. – *Sananjalka 44 s. 86–109*.
- MÄNTYNEN, ANNE 2003: *Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikka*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 926.

- NIEDZIELSKI, NANCY A. – PRESTON, DENNIS 2003: *Folk linguistics*. Berlin - New York: Mouton de Gruyter.
- NIEMINEN, MARITA 2005: *Oululaisten ja yli-iiläisten nuorten murretietoisuus*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- NIKULA, TARJA 2000: Pragmaattinen näkökulma kieleen. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* 2000 s. 331–358. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 2000: Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* 2000 s. 13–37. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO – TIITTULA, LIISA 2000: *Televisiokeskustelun näyttämöllä. Televisiointiinstitutiotalisuus suomalaisessa ja saksalaisessa keskustelukulttuurissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 768.
- NUPPONEN, ANNE-MARIA – PALANDER, MARJATTA 2005: Karjalaisten »karjala». Anne-Maria Nupponen & Marjatta Palander (toim.), *Kaikenlaiset karjalaiset. Suomen karjalaisten kielellinen identiteetti* 2005 s. 15–55. Joensuu: Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta. *Studia Carelica Humanistica* 20.
- OJANSUU, HEIKKI 1908: Kansa murrehavaintojen tekijänä. – *Virittäjä* 12 s. 9–13.
- PAANANEN, RITVA 1996: Radio rentoutuu – kirjakielestä puhekieleen. – Ritva Liisa Pitkänen, Helena Suni & Satu Tanner (toim.), *Kielen kannoilla* 1996 s. 41–52. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- PALANDER, MARJATTA 2000: Puhekielen tutkimuksen uudet haasteet. – *Virittäjä* 3 s. 436–441.
- 2001: Kansan käsityksistä lingvistiikkaa. – *Virittäjä* 1 s.147–151.
- 2007: Itäsuomalaisten ja stadilaisten murrekäsityksistä. – *Kielikello* 3 s.10–13.
- 2011: *Itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsitykset*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura.
- PAUNONEN, HEIKKI 1990: Muuttuvat puhesuomen muodot. – Seija Aalto, Auli Hakulinen, Klaus Laalo, Pentti Leino & Anneli Lieko (toim.), *Kielestä kiinni* 1990 s. 209–233. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tietolipas 113.
- PERELMAN, CHAÏM 1996: *Retoriikan valtakunta*. Suomentanut Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.

- PIETIKÄINEN, SARI 2000: Kriittinen diskurssintutkimus. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* 2000 s. 191–217. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- PRESTON, DENNIS R. 1989: *Perceptual Dialectology. Nonlinguists' Views of Areal Linguistics*. Topics in Sociolinguistics 7. Dordrecht: Foris Publications.
- PRESTON, DENNIS R. 1999: Introduction. – Dennis R. Preston (toim.), *Handbook of Perceptual Dialectology. Volume 1* s. xxiii–xl. Amsterdam: Benjamin's.
- PÄLLI, PEKKA 1999: Asenteet ja mielipiteet diskursiivisena toimintana. – Urho Määttä, Pekka Pälli & Matti K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta* 1999 s. 123–150. Tampere: Folia fennistica & Linguistica 22, Tampereen yliopiston suomen ja yleisen kielitieteen laitos.
- SAJAVAARA, PAULA 2000: Kielenohjailu. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* 2000 s. 67–106. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.
- SIIROINEN, MARI 2001: *Kuka pelkää, ketä pelottaa: nykysuomen tunneverbien kielioppia ja semantiikkaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 844.
- TORNIO, MARIKA 2008: *Kansandialektologinen tutkimus ei-kielitieteilijän murrekäsityksistä sanaston tasolla*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- VAATTOVAARA, JOHANNA 2009: *Meän tapa puhua. Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1224, Tiede.
- VÄHÄLÄ, RIIKA 2005: ”Pahki on hyvä sana”. *Oululaisnuorten murreasenteet, murteen tiedostaminen ja sen suosiminen*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- VÄÄNÄNEN, MARJO 2006: *Ylikiiminkiläisnuorten murteen tiedostaminen ja sen suosiminen*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- YLEISRADION OHJELMATOIMINNAN SÄÄNNÖSTÖ 1972. Helsinki: Sanomapaino.

Muut lähteet

- ILKKA, SEINÄJOEN PAIKALLISLEHTI 2013 – <http://www.ilkka.fi/uutiset/maakunta/tango-markkinat-siirtyy-tv1-lle-1.1202073-> (18.1.2013).

KS= *Kielitoimiston sanakirja* (2012). Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166.

Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone. Internetpalvelu. ISBN 978-952-5446-68-5. ISSN 2242-461X. ISSN-L 2242-461X (16.11.2012, 15.3.2013).

PEKKA PÄLLIN KOTISIVUT 2011 – <http://www.elisanet.fi/pekpalli/sanasto.html>

(30.10.2011).

YLEN OHJELMATOIMINNAN JA SISÄLTÖJEN EETTISET OHJEET 2013 –

<http://yle.fi/yleisradio/toimintaperiaatteet/ots-ohjeet> (14.1.2013).

VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA –

HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki:

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio 2008. Saatavissa:

<http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7 (12.2.2013).

LIITE 1

Ote keskustelusta 3. *Pietari, Suomen suurin onnettomuus!*

1. EntinenÄänestäjä

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 13.03.2011 13:36
Vanhaa tietoa.

Uusi päivitetty tieto on:

Bryssel, Suomen suurin onnettomuus.

2.soolemiile

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 25.03.2011 14:01
Suomen suurin onnettomuus ovat nämä nykyiset lapsipoliitikot ja -ministerit, joilla ei ole minkäänlaista elämäkokemusta, ja joiden ei ole tarvinnut ottaa mistään vastuuta ennen ministereiksi tuloaan. Katsokaan huviksenne muiden Euroopan maiden johtajia. Ei siellä näy tällaisia maitonaamoja, joita Suomesta sinne menee.

Eivät nämä meidän lapsipoliitikot mahda mitään suurten maiden kokeneille konkareille. Meidän poliitikkoja viedään sielläkin sananmukaisesti narunpätkässä - ja nämä suomalaiset määkivät autuaina, kun on sentään joku, joka heitä edelleen taluttaa, lapsuuden ajan taluttajien jälkeen(kin). Lallallalaa, hyvä on tallustaa, kun kulkea saa narussa...

3.Curry

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 25.03.2011 14:14
Jos valtionvarain ministerinä on mies, niin sen verran pitäisi ikää olla että parta jo kasvaa. Tarkoitin tällä vain ikää. Miedolla kasvaa, mutta ei siti siihen hommaan olisi. Pahinta ei ole rahan vaan vallan valuminen konsulteille.

4. Käsineistäjä

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 26.03.2011 07:43
Pietari on niin lähellä, ja koko Venäjä. Eilen puoli seitsemän ohjelmassa CIA agenttina ollut ja selvännäkijä, jenkki sanoi, että vuoden sisällä ei ole Venäjää, on Neuvostoliitto jälleen, ja Suomi on osa sitä.

Hän ennusti oikeaan Islannin tulivuorenpurkaukset. He, he. Onko äijä muuta sitten enustanutkaan oikein. Kaikkea pa...kaa meikäläinenkin sattumalta katsoo teeveestä.

5. soolemiile

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 14:12
Curry kirjoitti: Jos valtionvarain ministerinä on mies, niin sen verran pitäisi ikää olla että parta jo kasvaa. Tarkoitin tällä vain ikää. Miedolla kasvaa, mutta ei siti siihen hommaan olisi.

Mistäs tiedät, ettei olisi? Onko kokemusta?

6. Curry

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 14:35
soolemiile kirjoitti: Mistäs tiedät, ettei olisi? Onko kokemusta?

Onhan se nähty. Oletko ketaakaan kuullut miedon puhuvan eduskunnassa muusta kuin urheilusta?

7. Medborgare

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 14:44
Curry kirjoitti: Onhan se nähty. Oletko ketaakaan kuullut miedon puhuvan eduskunnassa muusta kuin urheilusta?

Perussuomalaiset menetävät yhden koska Uusipaavalniemi ei ole Hämeen vaalipiirissä.

8. Suursuo

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 16:26
Minkä takia Mieto puhuu sitä typerää feikkimurrettansa? Itsekin olen käynyt Pohjanmaalla eikä siellä oikeasti kukaan tuolla tavalla puhu kuin Mieto puhuu.

9. Medborgare

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 16:45
Kyllä siellä murretta puhutaan ja se on kiva kuunnella.
En ymmärrä että joku pitää typeränä sitä että puhuu äidinkieltään.

10. Suursuo

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 16:51
Ei aidon kielen ja murteen puhumisessa mitään typerää olekaan, päinvastoin, mutta Miedon murre on täyttä feikkiä. Murre jos mikä on asia, että joko sitä osaa tai jos ei osaa niin se kuulostaa täysin naurettavalta.

11. Medborgare

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 17:25
Ja mihinä tuo väite perustuu?

12. Suursuo

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 17:29
Minä olen käynyt Pohjanmaalla enkä ole koskaan siellä kuullut kenenkään puhuvan samalla tavalla kuin Mieto puhuu. Kyllä siellä murretta puhutaan mutta Mieto vetää sen niin överiksi että korvat tulee kipeäksi.

13. Medborgare

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 18:52
Olet käynyt?

14. Suursuo

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 18:58
Oletko sinä koskaan oikeassa elämässä kuullut kenenkään puhuvan samalla tavalla kuin Mieto puhuu? Pohjanmaalla tai missä tahansa? Miedon murre on feikkiä ja nimenomaan sen takia ärsyttävää. Aito murre, on se sitten mitä tahansa murretta, on aina kaunista kuultavaa mutta murre onkin just sitä että jos se ei ole aitoa vaan teeskentelyä niin se särähtää korvaan ja pahasti.

15. Medborgare

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 28.03.2011 20:33
Olen. Täytyy myös muistaa, koskee kaikkia murteita puhuvia, että he puhuvat murretta useimmiten vain "omiensa" kesken. Kieli on enemmän yleiskieltä kun puhutaan muiden kanssa. Tästä minulla on hyvinkin lähellä esimerkki.

Mieto varmastikaan ei halua edes yrittää muuntaa kieltään yleiskieleksi. Ja se on hieno asia.

16. mielinkielin

Viestin otsikko: Re: Pietari, Suomen suurin onnettomuus!Lähetetty: 29.03.2011 08:22

Curry kirjoitti:Pietari, Suomen suurin onnettomuus!

Ei. Kyllä Suomen suurin onnettomuus on rahalla kasattu Sukari/Merisalo hallitus.

Samaa mieltä.

LIITE 2

Keskustelut ja verkko-osoitteet, joista aineisto on kerätty. Sulkeissa päivämäärä, jolloin keskustelu on luettu ja tallennettu.

Juha Mieto

Onko murre hyväksyttävää kansanedustajilla? –

<http://portti.iltalehti.fi/keskustelu/showthread.php?p=1885812> (4.10.2011).

Juha Mieto ja muut uudet kansanedustajat. – <http://keskustelu.suomi24.fi/node/4197616> (4.10.2011).

Pietari, Suomen suurin onnettomuus! –

<http://keskustelu.ess.fi/viewtopic.php?f=19&t=5261&start=25> (4.10.2011).

Hyvät ja huonot mainokset. –

<http://keskustelu.plaza.fi/ellit/ihmissuhteet/vapaaehtoinen-lapsettomuus/1719458/hyvat-huonot-mainokset/sivu5/> (5.10.2011).

Onnittele Juha Mietoa. –

<http://keskustelut.iltasanomat.fi/thread.jspa?threadID=21920&start=0&sourceStart=40> (4.10.2011).

Seppo on kova jätkä. – <http://www.pakkotoisto.com/yleinen-keskustelu/14870-seppokova-jaetkae/> (4.10.2011).

Mietaan Jussi. – <http://keskustelu.suomi24.fi/node/4190259> (5.10.2011).

Johanna Pakonen

Tangomarkkinat 2009 semifinaali. – <http://keskustelu.plaza.fi/tv-maailma/ohjelma-keskustelut/1784382/tangomarkkinat-2009-semifinaali/> (3.10.2011).

Tangomarkkinat laulukilpailun juontajat valittu. –

<http://tv2.yle.fi/juttuarkisto/uutiset/tangomarkkinat-laulukilpailun-juontajat-valittu> (3.10.2011).

Tangomarkkinoiden siirto Ylelle oli virhe. –

<http://keskustelut.iltasanomat.fi/thread.jspa?threadID=18141> (3.10.2011).

Tangomarkkinoiden juontajan murre kirvoittaa tunteita. –

<http://www.hs.fi/keskustelu/aihealue/Viihde/ketju/3567781> (3.10.2011).

Pakosella ”kanttia” sanoa millä murteella juonnetaan. –

<http://portti.iltalehti.fi/keskustelu/showthread.php?t=174079&highlight=juontaja+murre> (3.10.2011).

Ei tangokuningatar ole juontaja. –

<http://portti.iltalehti.fi/keskustelu/showthread.php?t=174372&highlight=juontaja+murre> (3.10.2011).

Anna Sainila

Anna ja murre. – <http://portti.iltalehti.fi/keskustelu/showthread.php?t=10507> (3.10.2011).

Lauri Tähkä & Elonkerjuu

Lauri Tähkä & Elonkerjuu. –

<http://www.arikoivunen.fi/keskustelu/viewtopic.php?f=18&t=40&st=0&sk=t&sd=a&start=75> (10.10.2011).

Lauri Tähkä & Elonkerjuu. –

<http://www.janiwickholm.fi/forum/viewtopic.php?t=419&postdays=0&postorder=asc&start=30> (10.10.2011).

Lauri Tähkä ja Elonkerjuu. –

<http://www.anttituisku.fi/keskustelu/viewtopic.php?t=94&postdays=0&postorder=asc&start=75> (10.10.2011).

Lauri Tähkä ja Elonkerjuu. –

<http://www.lovex.fi/forum/viewtopic.php?p=581946&sid=ac6bb65a861b129871e58055af103832> (10.10.2011).

Lauri Tähkä lopetti uransa. – <http://keskustelu.suomi24.fi/node/9727749> (10.10.2011).

Antti Tuisku

MIE MIE MIE-hirvee sana ja vielä Antti Tuiskun suusta? –

<http://kaksplus.fi/keskustelu/plussalaiset/mitas-nyt/1524337-mie-mie-mie-hirvee-sana-ja-viela-antti-tuiskun-suusta/> (4.10.2011).

Antti Tuisku hurmaa jälleen. – <http://www.iltasanomat.fi/viihde/antti-tuisku-hurmaa-jalleen/art-1288353250779.html#comments-anchor> (5.10.2011).

Inhoatko jotain murretta? –

http://www.vauva.fi/keskustelut/alue/2/viestiketju/1153745/inhoatko_jotain_murretta (5.10.2011).

Mikä Antissa ärsyttää? –

<http://www.anttituisku.fi/keskustelu/viewtopic.php?p=234895&sid=f83122fad02a3c1199ceb23683d24481> (5.10.2011).

Mikserin murretilastot - itä-Suomen ihme kenties? –

http://www.mikseri.net/clubs/thread.php?topic_id=42664 (5.10.2011).

Karjalan murre. – <http://keskustelu.suomi24.fi/node/1103714> (5.10.2011). Oikeinkirjoitusta! – <http://hopeinenomena.net/viewtopic.php?f=53&t=85418&start=25>

(5.10.2011).

Antti Tuisku. – <http://www.viisukuppila.fi/phpBB3/musiikki/topic326-30.html>

(5.10.2011).

Mua ärsyttää eniten Hanna Pakarisessa se mie ja sie! –

http://www.meidanperhe.fi/keskustelut/alue/2/viestiketju/647262/_mua_arsyttaa_eniten_hanna_pakarisessa_se_mie_ja_s/sivu/2 (5.10.2011).

jani ja äänestystulos. – <http://keskustelu.suomi24.fi/node/747693#comment-3488101>

(5.10.2011).

ikä se Rovaniemeläis pojun nimi olikaan? –

<http://keskustelu.suomi24.fi/node/706761#comment-3289716> (5.10.2011).